

Nada Vajs

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Strossmayerov trg 2
10000 Zagreb
nvajs@ihjj.hr

FITONIMIJA U RUKOPISNIM RJEČNICIMA IVANA TANZLINGHERA-ZANOTTIJA (I)

U prvom od članaka nastoji se prikazati građa iz dvaju rukopisnih rječnika Ivana Tanzlinghera-Zanottija, od kojih je jedan sa samoga početka 18. stoljeća dosada bio potpuno nepoznat. Daje se inventar bogate cjelokupne fitonimije u izvornoj grafiji i obrađuju nazivi za drveće i grmlje i drveće jestivih plodova.

0. Koliko je do danas poznato, postoje tri neobjavljena rječnika Ivana Tanzlinghera-Zanottija¹ (1651–1732), o kojima se dosta pisalo, ali još uvijek postoje neka neriješena pitanja. Ukratko ćemo naznačiti elemente koji su nam dosada dostupni u vezi s rukopisnim verzijama i/ili redakcijama njegova rječnika.

Član zadarske Akademije “degli Incaloriti”, kanonik zadarskoga kaptola i generalni vikar, Ivan Tanzlingher-Zanotti dugo se godina bavio pitanjima jezika i sakupljao leksičku građu za svoj rječnik, koji je počeo raditi negdje oko 1672. Iako je život proveo u čakavskoj sredini, izrađujući svoj rječnik svjesno je tražio vezu s hrvatskim govorima izvan materinskoga narječja (hrvatske crkvene knjige, svjetovne knjige štokavaca i čakavaca Dubrovnika i mletačke Dalmacije, te kajkavaca na sjeveru²).

---

¹ Prve biografske podatke o Tanzlingheru sačinio je njegov suvremenik splitski kanonik Marko Dumane, a objavio ih je J. Ferrari-Cupilli u: Della vita e scritti di Giovanni Tanzlingher-Zanotti, *Annuario dalmatico*, II, Spalato 1861, 77–103.

² U “zagrebačkoj” verziji rječnika Tanzlingher se pohvalno izražava o Habdelićevu rječniku i nigdje ne spominje Vrančića ili Mikalju, iako se po nekim očitim pogreškama u rječniku može zaključiti da se upravo njima služio (v. Matić 1953: 259).

Prva verzija rukopisnoga trojezičnoga talijansko-ilirsko-latinskoga rječnika datira iz 1679. g.³ Rukopis te redakcije nalazi se u Zagrebu u Arhivu HAZU, sign. Ib-142. Ima 159 stranica in folio⁴, svaka stranica razdijeljena je u stupce, u svakom stupcu ima po 32 retka. Odmah po završetku prve redakcije, on nastavlja rad na rječniku, o čemu svjedoče i dodaci prvoj verziji, a o tome u predgovoru govori i sam autor kao i kasniji podaci koje ćemo navesti.

T. Matić (1953: 256) govori o rukopisu druge redakcije Tanzlingherova rječnika, koju Ferrari Cupilli spominje vrlo oskudno: vlasništvo je zadarske obitelji Filippi, naslov mu je *Vocabolario dei tre nobilissimi linguaggi, italiano, illirico e latino, con l'aggiunta di molte erbe semplici e termini militari*, s predgovorom datiranim 22. svibnja 1704, rječnik je dovršen 1699, te ima 1252 stranice in folio⁵.

Matić spominje i rukopis treće redakcije, za koju se zna iz autorove oporuke iz g. 1732: rukopis se sastojao od dva debela sveska in folio, uvezana u karton presvučen žutom pergamenom⁶. Prvi je svezak imao naslov *Vocabolario di tre nobilissimi linguaggi, cioè italiano, illirico e latino*, a drugi je svezak sadržavao *Indice illirico scelto dal vocabolario suddetto*. U oporuci Tanzlingher izrijekom napominje da se dva sveska rječnika nikada ne smiju rastaviti jedan od drugoga, jer su namijenjeni đacima u Zmajevićevu sjemeništu ("al nuovo seminario degli Illirici"). Naime, hrvatski je indeks bio od posebne koristi pitomcima glagoljaškoga sjemeništa, koji nisu bili vični talijanske.

0.1. Međutim, do danas se zna da, osim onoga u Arhivu HAZU, postoje i druge verzije Tanzlingherovih rječnika.

J. Marchiori⁷ opisuje rukopis Tanzlingherova rječnika koji sadrži 1316 stranica, a nalazi se u Istituto di filologia slava u Padovi (sign. VII a 1, 2, inv. br. 2397). Naslov je *Vocabolario di tre nobilissimi linguaggi, italiano, illirico e latino con l'aggiunta di molt'erbe semplici⁸ e termini militari*, a na prvoj stranici nosi oznaku 1699. godine. Predgovor na hrvatskom upućen *Pridočnoj i posljednoj hrvatskoj slovinskoj mladosti*

³ V. Matić 1953. Rukopis je na prve četiri stranice u gornjoj desnoj četvrtini oštećen tako da se ne razaznaje ni naslov predgovora (predgovor je pisan na hrvatskome i identičan je onome iz rječnika "padovanske" redakcije, v. niže) ni naziv samoga rječnika (ostale su samo riječi: *DITT... nel qual... in Lingua... Illyrica et Ital...*).

⁴ Po mojoj numeraciji fotokopirana verzija formata A4 ima 328 stranica, od toga dvije stranice predgovora i 10 stranica dodatka pod naslovom *Epitetti raccolti da diuersi autori*, što u modernom smislu predstavlja mali kolokacijski rječnik za imenice.

⁵ Taj rukopis spominje i Šime Urlić (1907: 51–52). Kaže da je naslov isti kao i u Ferrari-Cupillija, da je rječnik razdijeljen u dva sveska i ima 1281 stranicu; nakon II. svjetskog rata obitelj Filippi više nije u Zadru i ne zna se kamo je rukopis dospio.

⁶ "Due grossi volumi in foglio di carta reale, legati in cartone foderato di carta pergamena gialla", Matić 1953: 256.

⁷ V. Marchiori 1959.

⁸ No, na kraju rječnika ne nalazimo popis ljekovitih biljaka.

*na puno zdravje*⁹, datiran je 22. svibnja 1704. Uspoređujući njegov naslov s podacima što ih navode Matić, Ferrari-Cupilli, Urlič, možemo ustvrditi da bi padovanski primjerak rječnika odgovarao opisu što ga spominje Ferrari-Cupilli, tj. rječniku iz vlasništva porodice Filippi: naslov je identičan, predgovor je također na hrvatskom, datiran 22. svibnja 1704, u njemu se navode hrvatski pisci koji su mu poslužili kao izvor za potvrde, sastoji se od dva sveska. Ne odgovara jedino broj stranica koji je nešto veći – 1380 in folio¹⁰, kao ni uvez u karton presvučen pergamenom, no to još uvijek ne isključuje pretpostavku da je riječ o spomenutom primjerku iz vlasništva porodice Filippi. Sudeći po sadržaju predgovora koji je gotovo identičan onome iz 1679. g.¹¹ i strukturi rječnika koji je trojezičan, danas možemo ustvrditi da padovanska verzija predstavlja zapravo drugu, dotjeraniju redakciju zagrebačkoga primjerka.

0.2. Treći sačuvani rukopis Tanzlingherova rječnika, koji nosi naslov *Vocabolario Italiano ed Ilirico raccolto da Don Giovanni Tanzlingher, Dottore e Canonico di Zara l'anno 1699.*, nalazi se od 1836. g. u londonskoj biblioteci British Museum Library, pod brojem 10.360¹². To je dvojezični rječnik talijansko-hrvatski, ima 256 stranica in folio, s dodatkom *Raccolta d'alcuni termini militari che s'attrovano sparsi nel Libro Maresciallo* (258 str.)¹³. Svaka stranica razdijeljena je na 4 stupca, a svaki stupac ima do 54 reda. Taj je rukopis sve donedavna u nas bio nepoznat¹⁴. Po opsegu i građi od zagrebačkog je primjerka veći za gotovo jednu trećinu. Međutim, u pisanim vrelima nigdje se ne spominje da bi Tanzlingher bio napisao i dvojezični rječnik. Prema tome, usporedimo li podatke iz pisanih vrela s današnjim spoznajama, vidimo da nam nedostaje rukopis u dva sveska što ga Tanzlingher spominje u svojoj oporuci, a pojavljuje se jedan dvojezični rječnik koji se dosada nije nigdje spominjao.

Dakle, prema današnjim spoznajama postoje tri rukopisa, tri redakcije njegova rječnika: primjerak koji se nalazi u Zagrebu, bez naznačene godine, ali se zna da je iz 1679. g., rukopis je prve redakcije; rukopis druge redakcije, besprijekorno kaligrafski napisan, bio bi onaj koji se nalazi u Padovi, koji na naslovnoj stranici nosi godinu 1699. (a u predgovoru je nadnevak 22. svibnja 1704); rukopis koji se nalazi u Londonu također nosi godinu 1699. (bez predgovora) i bio bi neka treća redakcija, ali s izostavljenom latinskom stranom.

Budući da su mi dostupni mikrofilmovi dvaju rukopisa¹⁵, ovdje se razmatra fitonimijska građa iz zagrebačkog i londonskog primjerka.

⁹ Među brojnim autorima koje navodi kao svoj izvor, spominje i dva leksikografa: Jurja Habelića i njegov *Dictionar* iz 1670. i neobjavljeni rukopisni rječnik Pavla Rittera Vitezovića (oko 1700).

¹⁰ Što se tiče navođenja stranica, ono je obično neprecizno. Tako je i prva verzija rječnika, po kazivanju korčulanskoga kanonika Kapora, koji je bio vlasnik rječnika, imala 138 stranica, a pokazalo se da ih je 158!

¹¹ Kao što smo već rekli, predgovor je toga rukopisa defektan, ali koliko se može razaznati u osnovnim crtama izražava iste misli i navodi uglavnom iste autore.

¹² Više o podrijetlu i filijaciji vlasništva v. Bockholt – Meštrović – Vajs 2001.

¹³ Po mojoj numeraciji svake stranice formata A4 s po dva stupca, ima 515 stranica.

¹⁴ Prvi spomen o njemu nalazi se u radu Sironić-Bonefačić 1992: 3, bilj. 7.

¹⁵ Mikrofilm padovanskoga primjerka je, nažalost, neupotrebljiv, pa smo se zasada zadovoljili korpusom iz njegova dva rukopisa koji su dovoljno reprezentativni.

0.3. Postoje izvjesne poteškoće u čitanju obaju rukopisa jer, osim što se grafija u dva rječnika u nekim pojedinostima razlikuje, veliku nezgodu predstavlja činjenica što primjerice za /č/ ima dva grafema, *ç* i *c*, koji su isti i za fonem /c/, zatim za /s/ ima *s* i *sc*, što je isto kao i za fonem /š/, i napokon za /z/ ima *z* i *x*, što je isto kao i za fonem /ž/.

Radi lakšega snalaženja u grafijama koje su u dva primjerka rječnika u nekim pojedinostima različite, donosimo usporedne tablice s fonemima, grafijom i primjerima:

Rječnik iz 1679:

Fonem	Grafija	Primjeri
/c/	ç, c	louaç, od sarca
/č/	ç, c (ispred i)	baçua, lissicina traua
/ć/	ch, chi, cch, cchi	kuççich, chiap, diticchak, kucchia
/đ/	ddy, dy, di	gladdyenye, gradya, potuardiuyem
/g/	g, gh,	griyh, ghgnylo, odaghnan
/i/	i, ij	izhoditti, pijsma
/ī/	ij, y	mijssal, promijnniti, prymiti
/j/	i, y	nastoiati, nedostoyni, yedynstuo, yagla
/l/	gl, gli	priateglski, carglien, opaglien
/ñ/	gn, gni	skrygna, karagnie
/s/	s, sc	brosqua, oscladyen
/š/	s, sc	yos, vlyepsan, çasca, plisciv
/u/	u, v	pgliuska, vbodenni, vglieniça
/v/	v, u ¹⁶	varenye, vool, kraua, plaua farba
/z/	z	razoren
/ž/	x, z	xensko, xeglia, obscluzitegl, obscluzenye
/dj/	dy	oscladyem ohladyen
/lj/	ly	priestolye
/nj/	ny	obsouanye, vlepssanye, pričanye
/tj/	ty	izascastye, priatya

¹⁶ Pisanje *u* za *v* je i u talijanskom, npr. *lauorare, naue*, itd.

Rječnik iz 1699:

Fonem	Grafija	Primjeri
/c/	ç, c	oppattiça, otroçaç, cryqueno, od sarca
/č/	ç, c (ispred ij)	otročac, baçvar; macija meta
/č/	ch, cchij	svruchijen, vozničich
/đ/	gij, g (ispred i)	gijoput, rijgi
/g/	g, gh	glavaarstvo; bilijegh, ciligh
/i/	i (< ĩ, ě)	dillo, pisma, pripravno, splesti, viçno
	ij (< ě)	grijscnik, pijvanije, vijdro
/ī/	ij	mijssal, pritijskati, smijren
	ij (< ě)	brijst, grijh, linost, lij, sclijp
/j/	y (na poč. riječi), i	yesti, yosc; taaino, zaviçaainost
/je/	ij(e) (< ě, ě)	grijeescnik, pijesma; brijeest, lijeen
/lj/	glij, gl (na kraju riječi)	kglijun, glijubav; naruçitegl, pahagl
/ń/	gn, gnij	mohugna; trescgnija
/s/	s, sc	skiglijast, sclijp
/š/	s, sc (ispred i, gn)	siba, skijglijast; okoliscitti, trescgnija
/z/	z, x	urazumiti, zakup; oduxeto, xeeglije, koxija brada
/ž/	x, z	vlaxen; hiza, hizna, birsazen
/dj/	dij	zaavidijen, zaavidijenije
/ji/	ij	dijvij, koj
/ij/	ij	metrija, zijati, baldrijan
/lj/	lij	lilijan, mastilije
/nj/	nij	çinijenije, dillovanije
/tj/	tij	obratijak

0.4. Nakon dosad obrađene fitonimijske sastavnice u rukopisnim rječnicima Nicole Roccabonelle¹⁷ (oko 1450), Pavla Rittera Vitezovića¹⁸ (oko 1700) i Josipa Jurina¹⁹ (oko 1770), pretpostavljamo da bogata fitonimijska građa koja se nalazi u dvama meni dostupnim rječnicima Ivana Tanzlinghera Zanottija (1679. i 1699. g.) može biti od velikog značenja za zaokruživanje slike o dosada potpuno nepoznatim fitonimijskim potvrdama predlinneovskoga razdoblja.

¹⁷ V. Vajs 1995.

¹⁸ V. Vajs 1994; 1998.

¹⁹ V. Vajs 2000.

0.5. Prije same obrade fitonima dajemo cjelokupni, objedinjeni tablični pregled naziva iz obaju rječnika. Iz trećeg stupca (latinski i stranica) razaznaje se koja potvrda pripada kojemu rječniku. Tamo gdje se navodi samo stranica znači da je riječ o dvojezičnom rječniku iz 1699, a tamo gdje je latinski i stranica, riječ je o potvrdama iz trojezičnog rječnika iz 1679. Znak (–) znači da nedostaje latinski naziv ili u drugom stupcu hrvatski naziv. U lijevom, talijanskom stupcu koji je isti za oba rječnika, ako se nalaze samo talijanske potvrde s talijanskom uputnicom *vedi (V)*, kao npr. *Asprella erba V. Asfodilo* ili *Cesare legume uedi ceci*, znat ćemo da je ova druga potvrda iz rukopisa iz 1679. g., zato što u njemu za fonem /v/ ima grafiju *u*, a u rječniku iz 1699. uvijek piše *v*.

Na prvi bi se pogled moglo pomisliti da veći rječnik predstavlja samo proširenu verziju manjega, no fitonimijske potvrde pokazuju da za iste biljke nazivi nisu uvijek identični, a osim toga, u manjem rječniku ima nekih potvrda za biljne vrste koje se u većemu ne navode (npr. s. v. *beluedere herba*, *caprifoglio herba*, *caretta herba*, *mastruzzo herba*, *seratolo herba*, *souero albero*, *vtica herba*, *vessicaria herba*, *viola fiore*, *zucchetta*).

Ivan Tanzlingher Zanotti

Fitonimija

Talijansko-hrvatsko-latinski 1679. (318 str.)

Vocabolario Italiano ed Ilirico 1699. (515 str.)

Talijanski	Hrvatski	Latinski, stranica
Abete, arbore	Yella. Smrika. Smrikovijna	2
Abete albero	Smrika. Smrije	Abies 5
Abeto albero	Yellà stup	Abies 6
Abeto, albero noto	Yella. Yellovina. Smrika.	3
	Smrikovijna	
Abrostine, abrostino, uva nera per natura, serve per dar colore al vino	Dijvije grozdije. Galovijna. Svardlovijna. Paluka. Plauka. Galovičina. Painna. Loxniča	4
Abrotano herba	Brodagn	Abrotanum 7
Absintio erba	Pelyn. Gorko xeeglije	4
Absintio	Çemin. Pellin	(–) 7
Acetosa herba	Oxalis, Lidis 9	
Acino herba	Kissegliacça, Occtenicca traua	Acinus 12
Adianto herba. Capeluenere	Voddenni paprut. Mali paprut	Ruta muttaria 14

Adianto, capel Venere erba v. Capel Venere		8
Agarico, spezie di fungo medicinale	Pečurka ijellova	13
Aglietto, aglio fresco	Luçaç	15
Aglio	Luk	Allium 20
Aglio orsino, aglio corvino	Pascij luk	15
Aglio, agrume noto	Luk. Česni luk	15
Agresta	Grozdye nezrillo, kiscello	Omphacium 20
Agresta, uva immatura	Grozdiye ne zrillo	16
Agrimonia herba	Torizza mala	Eupatorium 20
Alga, alega, erba di mare	Buççeivja. Koçka. Vogga. Plijva	18
Alega herba	Kocca	Alega Plino. Alica 22
Alega herba di mare	Buççeuia. Nogga	Alega 21
Aliga uedi Alega		22
Aliga, alga V. Alega		19
Alno albero	Yohà	Alnus 23
Aloe herba	Aloe	Aloe 24
Alloro, arbore noto	Yavor. Lovorika	20
Alloro albero	Yauor	Laurus 23
Aloei (?), erba amarissima, agalloro. Aloè	Xuhko xeeqlije. Gorkij çijçak	20
Alno, albero	Yoha. Yeha	20
Amaranto herba	Rumenni çuijt	Amaranthus 25
Amaranto erba	Rumeni çvijt	22
Ambrosia herba	Opàk. Kugna	Ambrosia 26
Ambrosia, pianta nota	Opak. Kunija. Nebbessika. Kuugna	23
Ambrosiana. Salvia erba	Slavuglija. Dijvija. Slavuglija	23
Ambrotano, abrotano, santolina erba	Brotan. Brodagn	23
Aricola erba	Ovçica	39
Armelino, arbore e frutto	Anticch	(-) 36
Armeniaca arbor	(-)	Pomum armeniacum 36
Asclepiade, vincitossico, panaio erba	Pascia rigga	44
Asfodello herba	Çeparglia traua	Asphodillus 39
Asfodilo, epatica, asprella, aspleno, madre selva, sellaria erba	Lukeen. Ziçbenica. Çepergl. Osglibat. Zvizdeniça	44

Asparago	Sparoga	44
Asparago seluatico	Sparoga diuya	Asparagus. Cruda 39
Asprella erba V. Asfodilo		44
Assenzio, absinzio, cipresso, santonica erba	Pelij. Çemerijk, Çemerika. Xuhko xeeglije. Obsinaç	46
Assenzo herba	Pellyn	Absyntium 40
Auena, uena che nasce tra il grano	Zob. Ouas	Auena 44
Avena, sorta di biada	Ovasc	52
Bambace	Gijopot. Pamuk	58
Bombace	Giopot. Bumbak. Pamuk	Gossippium 48
Bombace	Bumbak. Pamuk	Gossipium 54
Barba di becco, barba caprina erba	Koxija braada	59
Basilico, erba	Bassellak. Basselçina. Miriha	61
Basilico herba odorifera	Basselak	Ocimum 49
Bedegvar, rosa salvatica	Dijvij ruzaar. Pooglska roxica. Sikoviçna	64
Bellhuomo, pianta	Planika	65
Beluedere herba	Rumeni çuyt	Scopio regia 51
Ben, erba	Maastni xijr	65
Bettonica erba	Serpaç. Sarpaç	68
Betonica herba	Serpaç traua	Betonica 52
Betta, bieta, bietola erba	Blitva	68
Bieta herba	Blitua	Beta 53
Bietola, bieta erba	Blijetva. Blijtva	69
Biada, tutte le semente, come grano, orgo, vena e simili ancora in erba	Xitto. Pçeniça. Hraana. Ovas. Zoob	68
Biada	Zoob	Seges 52
Bimalva, altea, malvaischio salvatico erba	Scleet. Zakosvinaç. Konopglika. Beeli sliz	70
Bisello bianco	Grah sclani. Çicuarda byla	Cicer punicum 53
Bisello nero	Grah çarni. Çicuarda çarna	Ernum 53
Bismalva erba V. Bimalva		71
Biso, legume noto	Priçenik V. Pisello	71
Biso legume	Grah loxnaç. Badim	Pisum 53
Bonifacia erba	Nadlist	73

Bono erba	Dobrikka	73
Boragine erba	Kosmeđl, Krastavića. Boraxa	73
Boragine herba	Krastavića traua. Buraz	Buglossum. Burago 54
Borsa del pastore, erba	Guzomaç. Skrissaga. Prijmagh	74
Bosso albero	Puspan. Zelenika. Busc	Buxus 54
Bosso, albero noto	Zelenika. Puspaan. Simsaak. Zimzelen	75
Branca orsina erba	Medvija stoppa. Petoparst. Prijmogh	76
Brionia, Vite brionia, zucca selvatica	Dijvija tikva. Skrobot. Bijeela loza. Tikveniaça	78
Brionia. Zucca seluatica	Skrebut. Tikquegnak. Tiquadiuya	Vitis alba. Cedrostis 56
Brocco, pipita d'erba, che à quella de cavoli diciam broccolo	Kgliša. Obresliša. Obreslijak. Chijmula	78
Broccolo vedi Brocco pipita d'erba		78
Broccolo. Cima di cauoli	Chimula. Varhobrosquica	Cima 56
Buglosa, boragine erba	Kosmeeđl. Menexa	80
Buglossa	Lissicina traua. Drak. Voluiyexik. Voluyak	Buglossum 57
Bunio erba	Dijvija rippa	80
Bursa pastoris erba	Guzomaç. Skrisaga. Prijmogh	80
Caccia lepra erba	Maaikina dussića. Xeçića	81
Caccia lepra herba	Bussića traua	Sconeus 58
Calamandra, camandrina erba quercivola cadnadio	Çesglikla. Çesvina. Çesviniç	82
Calamento, nepeta erba	Maçvića. Dijvija metva. Macija metva	82
Calendola erba	Uzbokvića	83
Calta erba	Neven	84
Camamilla erba	Kamomilla. Romonika	84
Camamilla herba	Kamomilla. Komonika, Romonika. Raunna	Anthemis 60
Camepitio, aiuga erba	Dubak velli. Yva	85
Camepetio herba	Iua	(-) 60
Canna, pianta nota	Tarst. Tarstika, Çijv	86
Canna	Çyu. Tarst	Lana. Arundo 61

Canna	Tarst. Ćiu	Arundo 61
Canapa erba, che si fà il filo	Konopglika. Kućinna. Konopglija. Konopglije	86
Canapa	Konopglie	Canapis. Canabis 61
Canella, Cinamomo	Korrića. Kanijella	86
Canella	Korrića. Hanella	Cinamomum 61
Capelvenere, adianto erba	Maali papraat. Obtoćni papraat. Vodenni papraat	88
Cappero, frutto noto che si pianta nelle mura	Hapeer	86
Cap[r]ifoglio herba	(-)	Peryclimenus 63
Cappuccio, epiteto di cavolo di color bianco	Kupus glavatti. Glavatića. Bijli kupus	89
Cappuzzo cauolo	Kupusc. Brosqua	Brasica capitata 62
Carciofo, spezie di cardo, che fà una boccia a guisa di pina	Karduun. Karduun pitomi. Ćesglixich	90
Carcioffo	Artichiok. Kardun pitomi	Cinara 63
Cardiaca marubio erba	Ćlanovijtak. Bijlo xeglije	90
Cardo, erba spinosa di piu maniere	Osset. Ćevglixina. Ćijćak. Ćesglixina. Schijvića	90
Cardo herba	Kućmorka	Cinara 63
Cardo santo, attratile, acato, erba turca	Vudsveeti. Udsveeti	90
Cardo selvatico	Guzomać. Karbenika	90
Cardo stellato	Sikavića.	90
Careccia herba	Rogozouina	Carectum 63
Caretta herba	Kućmorka	Sertis 63
Carezia luoco d herba	Rogozouina. Saas	Carectum 63
Carice, spezie d'erba	Baluska. Kordać. Rogoz	91
Caricio herba	Rogoz	Carex 64
Carreccia erba	Rogosovina. Saas	92
Carobba, frutto	Rogać. Kukać. Rogoz	91
Carobba	Rogać	Siliqua. Ips 64
Carota, radice di color rosso o di giallo, mangiasi cotta o in salata	Merglijn. Markva pitoma	91

Carotta sorte di radice	Pitoma marqua	Siser 64
Carpano legno	Gabar. Grabovina	91
Carpegio, valeriana erba	Baldrijan. Odolin. Divij nard	91
Castagna. frutto noto	Kostaagn. Maruun	93
Castagno albero	Kostagnak. Kostagn. Kostagnina	93
Castagna albero e frutto	Kostagn	Castanea 65
Catapuccia, palma Christi erba	Yexica. Poçista. Popovi mud	93
Catapucia	Poçista	Cataputia 65
Catarria erba	Maçija metva. Dijvija metva	93
Cavolo, erba nota	Broskva. Glavatak. Kupus	95
Cauoli, verze	Brosqua	Brassica 66
Cece, cesare legume	Çiçijaak. Slaani grah. Slanutak. Çiçvaarda	95
Ceci, legume	Çiçuarda. Çiçak. Sclani grah	Cicer 66
Cesare, erba legume	Sclaani grah. Çiçijak. Çiçvaarda	98
Cesare legume uedi ceci		68
Cedrivolo, frutto noto	Çetrun. Çitruun	95
Cedro albero	Çedar	95
Cedro albero e frutto	Çedar	Cedrus 66
Cedronella, melissa, apiastro cedrino erba	Metva pçellina. Çedranica. Çedaarniça	95
Celidonia maggiore erba	Russopaast. Krossapaast	96
Celidonia minore erba	Miçiçça. Xaalviçiņa. Russopaast mali	96
Celidonia herba	Russopast	(-) 67
Centaurea maggiore erba	Çemerika vella. Blaago xeeğlije. Zlatna kitta. Stouhviça. Ren. Sinijk	96
Centaurea minore erba	Çemerika mala. Pillorixiça. Zlatna kittiça	96
Centauria minor herba	Çemerika. Çarglienkitta	Centaurium, Centauria 67
Cento capi, erigio erba	Beermeç	96
Centonodia, poligono erba	Maala traviça. Stouzliça. Stuzglijaça	96
Centonodia herba	Stouxglijaça	Centipeda 67
Cerasa. Ceraso frutto	Çrisigna. Trisigna	97

Ceraso frutto	Çriscgna	Cerasum 68
Cerconcello, osalida vid. acetosa erba		97
Cerfoglio	Rogogliça. Çarfogl. Çerfogl	97
Cerfoglio herba	Çerfogl	Cheresilum 68
Cerro albero	Duub. Hraast. Xirgnak	97
Cero albero	Hraast	97
Cespo, mucchio d'erbe o di virgulti	Garm. Trattina. Grumen. Bubla. Omladak. Prutno. Kgliçije. Draaçiye. Smeçiçh. Buus	98
Cetriolo, cidrone	Çetrun	Cuccumis citrinus 69
Cicerbita, erba nota. Tonco. Crespine	Mliçijaak. Mliçgnak pitomi. Mliç	101
Cicerbita herba	Kostrijsc. Cepcegh	Sonchus 71
Cicerchia, legume noto	Çiçvarda. Yaarik	101
Cicerchia legume	Çiçuarda	Cicercula 70
Ciclamino fiore	Tuperoz	101
Cicomera, cocomero	Kummar. Vgorak	Cuccumer 70
Cicomero seluatico	Sterkauçiça	Cucumis eraticus 71
Cicoria, erba	Xuteniça. Xuhteniça	101
Cicoria	Xuteniça diuia	Cicorium siluestre 71
Cicuta, erba velenosa	Trubelika. Markva vodena. Suijnaveez. Metiglija. Çvolika	101
Cicuta herba	Çulika. Trubelika. Marqua uodena. Signaez. Suignaez	Cicuta 71
Cidrone, Cetrone frutto	Çijtar. Çetruun. Çeedar	101
Cidrone, citruolo	Cetrun	Pomum citronum 71
Cimoli, parte tenera de cavoli	Obressi. Umladçi. Varsijchi. Chijmula	101
Cimoli parte tenera de sauoli	Chymula	Cima 71
Cinamomo. Canella	Korriça. Hanijella	101
Cinamomo	Kanella. Korriça	Cinamomum 71
Cinquefoglie erba	Petoparst. Vidaç. Petolist	102
Cinquefoglio herba	Petolist. Petoparst	Quinquefolium 71
Cipero, spezie di giungo angolare	Perogniça. Kipeer. Proçniça	102
Cipero herba	Perogniça	Ciperus 72

Cipolla, agrume noto	Kapulla. Çipulla	102
Cipolla	Kapulla	Caepa 72
Cipolletta	Kapulliça	Caepula 72
Cipresso albero	Kuperiz	102
Cipresso albero	Cipres	Cupressus 72
Ciregia, uedi ceraso		72
Ciregia frutto noto	Çrisgna. Triscgnija	102
Ciregio albero	Çriscnina. Çriscnak	102
Citrara vedi aspleno erba (-)		103
Citrolo, cetrone	Çetrun	Pomum citronum 72
Civaia, legume d'ogni sorte	Soçijvo	103
Clematide, dafnoide, laureola erba	Vuçije uho. Misserijvka. Mala bokviça. Masclinika. Proveenkula	103
Coccola frutto di diversi alberi, come bacche di ginepro, di cipresso, alloro, mortella	Yagoda. Siska	104
Coclearia erba	Oveltraça. Kassikaça	104
Cocomero salvatico	Sijkaviça. Sterkaviça	104
Cocomero, frutto noto	Moxur. Bozna. Mozghgnak. Buzna. Lobetnica, Kraastaak. Ugorka	104
Coccomero	Kumar. Moszur. Krastauaç. Vgorka	Cucumis 73
Cocomero asinino	Sikauiça. Strikauiça	(-) 73
Coda di cauallo herba	Kognski occhiasc traua	(-) 73
Consolida maggiore erba	Kuunsul velli. Kossulda vella	118
Consolida maggiore herba	Gauetz. Kunsul	Vaula rustica 82
Consolida minore	Kuunsul mali. Kossuulda mala. Smijgl	118
Cosolida minore	(-)	(-) 82
Consolida aurea, erba	Zlaatniça. Zlatna zbiça. Zlaatno xeeglije	118
Corallo pianta la quale nasce nel fondo del mare, indurisce all'aria	Klasijsc. Merzan. Yonaas. Mergan	125
Cornio albero	Drijn. Drijnak. Drinna. Drinovina	126
Cornola. Corniola frutto noto	Drignina. Dergnina	126
Cornola, frutto	Dergninna	Cornus 86

Cornola frutto	Drina. Dargnina	Cornus 87
Corona terra erba	Proveenkula	126
Coronopo, sanguinella, caprivola, campagnuola erba	Troskotika	126
Costo erba	Xilla metvina. Metva. Čarna metva	129
Cotogno, arbore e frutto	Tkugna. Kutinna	130
Cotogno	Tkugna. Kutina. Tunya	Malum cidonium 89
Crespina, cicerbita, sonco erba	Kostrijs. Čerpçegh. Miçijak pitomi. Mlijç	132
Crespina, spin acuto erba	Sporijs	132
Crespina herba	Kostrysc. Çepçegh	Sonchus 90
Cresson, cresso, nasturcio aquatico erba	Voddena metva. Kreesc. Gorusviça	132
Dafnoide, lavanda erba	Vuçije uho. Miscerijviça. Bokviça. Maala bokviça	135
Dattero, frutto dalla palma	Pomaak. Tarstak. Urmok	137
Dauco cretico erba	Merkva divija. Devesijgl	137
Ditamo, frascinella, frascino, ditamo bianco erba	Yassenak maali	161
Ditamo herba	Iassenaç mali	Dictamum 103
Doromico, doronico erba	Brigaagn. Filoteer	164
Dragontea erba	Sporijs. Xminaç. Kozlaç. Straascno xeeglije	165
Dragoncello herba	Kozlaç	Draguntium 105
Ebano, albero che nasce nell'Indie ed altri luoghi	Hebban. Haraplas	167
Ebbio vedi Ebulo		167
Ebulo, sambuco erba nota	Habat. Bazgovina	167
Ebulo herba	Habat. Abdou	Ebulum 106
Ecchio, buglossa, boragine erba	Kosmeegl. Menexa	167
Edra terrestre, elera, edera, elatina erba	Proveenkula. Tloscni barstraan	168
Effemero erba	Lilijan dragkski. Xijgl dolijnski	168
Elce, elcio, albero simile alla quercia	Çarnika. Zarnika. Çesvina. Çesmina	169
Elce albero simile alla quercia	Çesuinna. Çarnika	Ilex 107

Eleboro bianco, veratro erba	Çemerika bijela. Kukuviyk. Spres bijeeli. Ussinaç. Çinçirka bijeela	169
Eleboro herba	Kukauik. Kukuuik. Kukuik. Çemerika	Veratrum 107
Elera vedi edra erba		
Elice albero	Çesuinna	Ilex 108
Ella, enola campana erba	Yexinak. Tuusti korren	169
Ella herba uedi Enula		108
Endivia, scariola erba	Çigangnglika. Piçola. Dijvija lochika	170
Endiua herba	Zuteniça. Dijuya loschika	Intubus, Intubum 108
Enula herba	Tusti korren. Korenka	Enula 109
Epatica erba	Xiçbenka. Xiçbenak. Xiçbeniça	171
Epitimo, fior dal timo più duro	Poponaj. Poprut mali. Verduun	171
Erba aurea, aspleno, scolopendria	Yelignijexik. Zlaatniça. Papruut	172
Erba di San Pietro, Creto Marino	Petrovak, Petrovo xeeglije	172
Erbaccia, erba cattiva	Travinna	172
Erbaggio, ogni sorte d'erba da mangiare	Xeeglije	172
Erba giudaica, pagana, virga aurea, disacco, labro di Venere	Zlaatna sibka. Zlaatno xeeglije. Guzomaç. Çesglijka. Kartenika	172
Erbaluccia, erba che fa ne prati, e fa una sola foglia per pianta	Prossijaviça. Scijaviça	172
Erbetta, erba gentile, e fina	Traviça. Xeegliçe	172
Erbette, erba nota	Blijtva	172
Eringio, erba spinosa	Bermeeç. Radenika. Vekesc	172
Eringo herba	(-)	(-)
Eufragia erba	Kosmuugl dijjij. Zoorniça	178
Eupatorio erba	Mehka turiça. Turiça mala. Bijelo xeeglije. Raarka. Dvjich	178
Eupatorio herba	(-)	(-) 112
Faggio, albero alpestre	Bukva, Bukvina. Paradan. Brijst. Brijeest	179
Faggio	Brijst. Bukua. Bukouina. Brest. Bukia	Fagus 113

Fagiuolo legume noto	Faxoo. Faxool. Poscijagn	179
Fagiuolo legume	Faxol	Phaseolus 113
Farro, grano simile alla spelta	Faar. Gobin. Gobijn. Gobinnak. Plecchijas	181
Fava inverza, favaria erba	Bobbovijna. Gorka kapulla	183
Faua	Bob	Faba 115
Fava porcina erba	Kraglična. Kragliča	183
Fava, legume	Bob. Boob	183
Favagello, vedi Celidonia minore erba		
Fegatella erba, vedi asprella, asperine, epatica stellata		184
Felce, felisa erba	Prapraat velli. Paprotina	184
Felce herba	Paprat uelliki	Felix 115
Felce quercina, polipodio, filicola erba	Zlaatni papraat. Podstuupnik	184
Felice erba, vedi Felce, felisa		184
Fico, albero e frutto noto	Smokveniça. Smokva. Yedarniça. Smokvina	187
Fico secco, frutta, secco al sole	Smokva	187
Fico	Smokua. Yedarniça	Ficus 117
Figo	Smokua	Ficus 117
Figaro	Smokueniça	Ficus 117
Filipendola, pimpinella, sassifraggia erba	Xeglijudni listi. Xeglijudno listtije. Gnipeel. Kameniça. Koxija braada	188
Filipendula herba	(-)	(-) 118
Finocchio porcino erba	Dijvij koromaç. Komoraaç dijvij	189
Finocchio erba nota	Koromaç. Komoraaç	189
Finocchio herba	Komoraç. Motaar. Koromaç	Marathrum, Feniculum 118
Finocchio marino, erba di S. Pietro	Mottar. Mattar	189
Fiordaliso, giglio	Xijgl. Lijr. Ljeer. Lilijan	189
Fiore d'ogni genere	Çvijt. Çveet. Çvijeet	189
Fiore trinitas, fiamola erba, vedi Clematide		189

Flamula erba, batrachio, piè corvino, piè di gallo	Haneenkak	190
Flemonio erba, vedi Asphodello, asprella, aspleno		190
Fongo, fungo	Glijva. Pečurka. Pečuurva. Blagva	191
Fongo	Gliua. Pečurka, Pečurua. Blagua	Fungus 120
Formentone	Kukuruz. Kuruz	193
Formentoste	Kukuruz. Kuruz	(-) 121
Formento, grano noto	Seniça. Pçeniça. Pşeniça	193
Formento. Grano	Pseniçça (<i>umetnuto</i> : Hrana. Xitak)	Triticum 121
Fragaria erba	Yagodiçna. Maleijagode. Poxeglijak	194
Fragola, frutto noto	Yagoda. Medoglijuska	195
Fragola, frutto che nasce dalla pianta chiamata corezzolo, ovvero bell'uomo	Magagna	195
Fraga, fragola frutto	Yagoda, Yagotrau	(-) 122
Fraschino, albero	Yascen	195
Frassino albero	Jassen	Fraxinus 122
Frascinella, frascino, ditamo bianco	Yassenak maali	195
Frassinella herba	Yassenaç	(-) 122
Frumento uedi Formento	(-)	(-) 122
Frutto del lentisco	Magugna	198
Fummaria ebra	Mali pelinak. Rusniça. Rossopaas	199
Fumotera herba	Ruzno sceglie	Fumaria 124
Fungo, vedi Fongo		199
Fusaggine, arbore piccolo, del quale si fanno ottimamente le fusa	Lopotika. Uvreetenika	200
Fusto, stipite d'arbore, da cui derivano tutti i rami	Stabaar. Stabro. Truuplo. Kladinna. Klaada. Paagn	200
Futuraria, atriplice, triplice erba	Loboda. Haklessiça	200
Galangia, radice aromatica	Xigaviça. Miriha. Mirihaviça	201
Gallitrico erba	Maali papraat. Smastrijgl	201
Gallitrico herba	Mali paprat	(-) 126
Galliopi, millemorbia, scroffolaria maggiore, ferraria, castrangola erba	Xaalviçna. Mliçça. Martva xigaviça. Stixeenka	201

Gariofilata, garofanata erba	Sgljt. Karanfijglka	202
Garingal, albero che cresce in Persia	Garijlba	202
Garofano, garofolo aromato noto	Karanfijgl	202
Garofano. Fiore rosso	Garanfyl. Kliçaç	Cyanus 126
Garosmo, vedi fummaria erba		202
Garzo erba	Kravijaaç. Çijs (?)	202
Garzo	Krauaiaç. Osgliebad	Acorna 126
Gelsamino fiore	Çemin	Eucanthemum 128
Gelsimino fiore	Çemin	Ciminus 127
Gelsomino, pianta e fior noto	Pelopijak. Xensaminak. Opçelich	203
Gelso, albero noto, moravo	Murva. Murvina	203
Gelso albero	Murua	Morum 127
Gentiana erba	Sardçenika. Sardçeni odolijn. çemerika	203
Ghirlandetta, adacodro erba	Ditelina. Koognska ditelina	205
Giacigno erba	Smigl	205
Giacigno erba	Smijgl	(–) 129
Giacinto fiore	Çemijn. Gumbelija. Yaçenat	205
Gigaro erba	Zminaç	205
Giglio, fiore noto e bianco	Xigl. Ljir. Lijeer. Lilijan	205
Giglio	Lilian. Lyr. Xigl	Lilium 129
Giglio delle valli	Bakarrich	205
Giglio delle ualli	Bokarich	Lilium conuallium 129
Ginepro arbore noto	Smrijç. Smrikovina. Boor	205
Ginepro arbore	Smrijç	Iuniperus 127
Ginestra, pianta nota	Barnestra. Banistra. Xukiça. Barnistra	205
Ginestra	Barnistra. Xukka	Genista 129
Gioglio (<i>nema u DISC</i>) erba che nasce tra le biade	Glijugl. Plijveel	206
Girasole, pianta nota	Sunçenijak. Rebçenijak	206
Girasole	Poçist	Cataputia 130
Giuggiola, zizola, frutto noto	Çiçijndra. Çiçimak	207
Giuggiolo, albero noto	Çiçijndrina. Çiçimak	207
Giugiolo frutto	Çiçyndra. Çiçimak	Ziziphum 130

Giunco. pianta nota, simile alla ginestra, fa appresso l'acqua	Scijt. Xuk. Varba. Verba. Slašikovina	207
Giunco	Varba. (<i>dodano</i> : Gusua (?). Sijt)	Cyperus, Iuncus 130
Giunco odorato, squinanto, fiore di giunco	Nabatijk. Teutijk	207
Giunipero	Smrijč	207
Giunipero	Smrije	Juniper 130
Giusquiamo erba o piana di tre maniere	Bussinak. Blen	208
Gladioso, gladiola, xifio erba	Scvertaal. Maçaalniça. Ostriça. Siçniça	208
Gladioso herba	Ostrica	Acorus 131
Gobbo, pianta del carcioffo ricoricata	Harduun. Çescgljuxina	208
Gramigna erba nota	Troskoot	210
Gramegna herba	Troskot	Gramen 132
Gramigna di parnaso, erba	Yednolijsak. Lukeen bijeli. Koviglije. Osegljibad bijli	210
Granato pomo	Sijpak. Moghraagn	211
Granato pomo	Scypak	Malum granatum 132
Granello d'uva	Yagoda	211
Grano d'ogni sorte di biada	Xarno. Xitto	211
Grano	Zarno	Triticum 133
Guado, erba con la quale si tingono i panni in azzuro col fondamento del color nero	Uvad. Uvaad. Farbovina	214
Guado herba per tinger i panni	Farbou	Glastum 134
Helecchio erba	Omaro	217
Heleboro herba	Spres. Çemerika	Helleborum 137
Helera herba	Barstran	Haedera 137
Heliotropio herba	Veruçaria	Helliotropium 137
Illirica, spezie d'erba	Harvatiça	218
Illice arbore	Çescvinna	218
Illice arbore	Çesuinna	Aquifolia 140
Indivia erba	Dijvija lochika	228

Indiuia	Zutenica	Intubus 148
Ira solis, erba	Počlaanak. Počlaanka. Počlanči	243
Irride herba	Çmin	Iris 158
Isappo, issoppo erba	Sipant. Scipant	244
Ischio, albero che fa ghianda	Hraast. Çesminna. Çesvinna. Çernika	244
Isopo vedi Isappo		244
Iunipero	Smrijç	Iuniper 158
Iva, campetio, iva arterica, aiuga erba	Duubak velli. Yva	245
Iusquiamo, seme medicinale, hiosciamo	Bunika. Blen. Bleen. Svijgnski bob	245
Lactuca	Lochika	Lactuca 162
Latuca saluatica	Lochoka diuia	Hieracium 162
Latuca crespa	Lochika ruda	Lactuca crispa 162
Latuca testuta	Lochika Glauatta	Lactuca fessilis. Lactuca laconica 162
Lambrusca, vite selvatica	Dijvija loza. Dijvije grozdije	246
Lambrusca, uite seluatica	Diuya lozà	Labrusca 160
Lappola, lappa maggiore. personata. Arcio erba	Spreez. Kukvijch. Zeçiça. Tatula	247
Lappola herba	Çiçiak. Turizza	Xanthium 161
Lapola herba	Loboda. Lopuh. Turizza	Lappa 161
Lappola, lappa minore erba	Spreeziça. Taatuliça. Turizza. Lopuuh	247
Larice, albero di grande altezza	Boor. Bor. Borovina	247
Larice	Boor	Larix 161
Lasserpitio herba	Plazglikà	Lasserpitium 161
Latuga erba nota	Lochika	248
Lavanda, spigonardo erba	Despich. Odolijn(? <i>kraj margine</i>)	248
Lauanda herba	Despijck. Lauanda	Saliunca 162
Legume, nome generale	Soçijvo	250
Lente, legume noto	Leechija	251
Lente, Lenticchia	Lecchia	Lens 163
Lepora erba	Spreez. Kukuuijk. Zeçiça	251
Leucacanta, spina bianca erba	Beelitarn. Bijeeli tarn	252

Leucanta herba	Preprut	Phylinx 164
Lilio convalio, giglio salvatico, fuschio	Krin. Krijn. Dolijnskixijgl. Dijvijxijgl. Çvetenaç	253
Lilio fiore	Lilian	Lilium 165
Limone, agrume noto	Pirulija. Maazna. Lemun	254
Limone	Lymuun	Malum citreum 163
Limonio, bietola selvatica	Blitvina. Bekenika. Dijvija blijetva	254
Lingua canis erba	Vocchije ijasseno. Vocchije od ijascena	254
Lingua cervina, dioscoride erba	Yeligni ijexik	254
Lingua serpentina, argentina, luccida erba	Zmijni ijexik. Harniça	254
Lino erba nota	Lan. Laan	254
Lino	Laan. Prediuo	Linum 166
Loglio erba che nasce tra la biade	Glijugl. Kukogl. Plijveegl	255
Loglio herba	Gliugl	Lolium 167
Luf, erba, della cui radice, tempo di nascità si puñ far pane	Zminaç. Xminaç	256
Lunaria del grapolo, sfera cavallo, lunaria minore erba	Palanak. Tuusch	257
Lunaria herba	Tusch	(–) 168
Luparia erba	Vuçiça	257
Lupino, legume amarissimo	Vuçijaak	257
Lupuli erba	Hmeegl	257
Lupuli herba	Hmeegl. Çmeegl. Hmeqlina	Lupulus 168
Madreselua herba	Boxye drijuçe	Matersylua 169
Madre selva, vedi caprifoglio, epatica, asphodello erba		259
Maggiorana erba	Maxurana. Lansegh. Frijscak	260
Maggiorana herba	Mazurana	Amaracus 169
Malva, erba nota	Scliz. Sliz. Sliez	262
Malua herba	Scliz	Malua, Nautea 171
Malvischio, vedi bimalva erba		262
Mandragola herba	Velliko xeglie	Mandragola 171
Marasca, frutto noto	Viscgna. Rascelka	264

Marasca	Viscna	Lauocerasium 172
Marobbie, balotte, erba cardiaca	Çlanovittaç. Djixina. Bijelo xeeqlije	265
Marobio herba	Klanouita bijla	Marubium 173
Marone, epecie di castagna migliore	Maruun. Kostaagn	265
Mastruzzo herba	Garbak	Nasturtium 174
Matricale, matricaria, artemisia erba	Pijscna metva. Gorka metva. Ugorka. Danita. Povratijs. Sporijs. Materika	267
Matricaria herba	Gorka metua	Zantemium 174
Mela frutta nota	Yabuka	269
Mela cotogna	Tkugna	269
Mela grana	Sijpak. Mogragn. Mograagn	269
Melampodio, epipatide, vedi eleboro nero		269
Melaranja, naranza	Xuuta yabuka. Naranza	269
Melarancio, arbore che produce la melaranja	Naranxnıça. Naranzaça	269
Melarancio	Naranza	Malum medicum 175
Melantio, nigella, gith, niella erba	Mohugniçe. Mihugniçe. Mak. Gijt. Peetagn	269
Melantio herba	Çuregh. Ghijt	Melanthium 175
Melega, sorte d'erba che fa biada	Sciyrak. Brijch. Baar. Gonna	269
Melega	Sijrak	(-) 175
Meliloto, loto, urbano erba	Dittelina. Dittelina vella. Dittelina koognska. Fafarikula	269
Melilotto herba	Nohatta. Ditelina	Melilotus 175
Melissa, vedi apiastro cedrina. Cedronella erba		269
Melissa herba	Metua pcelina. Medouica	Melisophylum 175
Melissa selvatica, vedi marrobio		269
Mellomello dim. di mellone	Pepunaç. Pepunich. Pepuunçich. Dinijça	269
Mellone, frutto noto	Pepun. Dinija. Mlun. Mluun	269
Melo albero e frutto	Yabuka	Malus. Malum 175
Melo cotogno	Tkugna	Melum cydonium 175

Melone frutto	Pepun. Mlun. Dinia	Pepo 175
Melone d'aqua	Kumar. Vgorka	Cucumis 175
Melogramato	Mogragn. Scypak	Melum punicum 175
Menta, erba odorifera	Metva. Metviča. Čelina. Kaduglija. Metta basseelčina	270
Menta herba	Metta	Mentha 176
Menta greca	Kaloper	270
Mentuccia herba	Metuiča. Čelina	Calamintha 176
Miagro, melampiro erba	Mijakis	273
Miglio, biada nota	Proso	275
Miglio	Proso	Milium 178
Millefoglio, stratoite erba	Yatrača. Kostiriča. Kosterika. Yutračel. Garbenak	276
Millefoglio herba	Kugni rep. Yutročel. Kostirica	Millefolium 178
Millemorbia, galliopi, scroffolaria maggiore, ferraria castrangola, stratoite erba, vedi Galliopi		276
Mirasole, girasole, fagivolo romano erba	Podlanak. Veliko xeeglije. Yexiča. Popovi muudi.	277
Mirto, mortella	Martoovniča. Triseglija. Triseglina	277
Mirto albero	Martouniča. Triseglia	Myrtus 179
Mortella, arbusto noto	Martoovniča. Mričija. Mertovniča. Martka. Martoovgnak	283
Mortela albero	Martounica	Mirteus 182
Narciso, livio fiore	Lijr. Drijmak. Ambor. Sunovrat	286
Narciso	Sunourat. Lusgiagna	Narcisus 184
Nardo, pianta d'India odorifera e quella che nasce in Italia	Despich. Naard	286
Nardo herba	Despicch	Nardus 184
Nepitella, puleggio salvatico, calamento erba	Dijvija metva. Mačviča. Mačija metva	288
Nespola, frutto noto	Musmula. Peskill. Sipka. Suupak. Supka	288
Nespola	Musmula	Nespulus 186
Nespolo, albero che produce la nespola	Musmulgnak. Peskijlgnak. Suupgnak	288

Nigella, vedi melantico erba		289
Nigella herba	Çarnika	Melanthium 186
Noccivola, albero noto	Leska	289
Noccivolo, frutta nota	Lisgnak. Liscgnak	289
Noce frutto noto	Orah. Orih	289
Noce frutto	Orih	Nux 187
Noce, albero noto	Orahovina. Orihovina	289
Noce albero	Orihouina	Nux, Juglans 187
Noce albero	Leska	Corylus 187
Noce moscada, aromatico noto	Oriscak. Oriscaç. Scirisni orih	290
Noce moscata	Scrysneuiça	Nux miristica 187
Nocella	Orissaç	Nux minima 187
Nocello albero	Liskouina	Coryllus 187
Nospersico frutto noto	Septeegl	290
Oliua, frutto noto	Ulijaça. Ulka. Maslina. Maslina yagoda	294
Oliua frutto	Maslina uocchie	Oliua 192
Oliua albero	Maslinna dub	Olea 191
Oliua seluatica	Diua maslina	Oleaster 192
Olivella, Olivetta, ligustro, cambrostene erba	Kenijk. Keneek. Karscnijak. Masliniça	294
Olmo, albero noto	Brijst. Fafaricula	294
Olmo	Brijst	Vlmus 192
Ombilico di Venere erba	Napekniça. Napakçiça. Klobuçiak	295
Ombilico di uenere herba	Klobuçiak	Accetabulum 192
Oppio, pioppo albero	Topool. Yagnedija. Yela. Yoha. Yablan. Yagneed	297
Oppio albero	Iablan	Populus 193
Orecchio di toppo erba	Ovçija braada. Ovçiça	298
Orecchia di toppo herba	Miscyakigna	Auricula muris 193
Origano, cunila erba	Maurinaç. Rijgagn. Urijagn. Çuubar. Matterina dussiça	299
Origano herba	Vrigagn. Babina dussiça. Materina dusiça (<i>dodano</i>)	Origanum 194
Orzo, biada nota	Yeçam. Yeçem. Ozijmaç. Yerçam. Yaraaç. Yeçmijk. Yeçmen	300

Orzo. Biada	Zoob. Zitto. Yeçam. Yeçmen. Yevçam. Ozymaç. Yardaç	Hordeus 194
Palma, l'albero che fà i dateli e Palma diciamo anche alle frondi d'esso	Finika. Penik. Penich. Poma kitta. Tamavra. Drogigna. Palma	304
Palma Christi, vedi Catapuzia erba		304
Panace, asclepio, vincitossico, asclepade erba	Pascija righa. Schlaabglijak	304
Panace herba	Zuhçıça	Panax 197
Panico, biada minutissima e nota	Baar. Scjrak. Haidin	305
Papavero domestico erba, sonnifera nota	Mak scijatni. Sunçenijak	305
Papauero	Sunçegnak. Mak	Papauer 198
Pappa, erigero erba	Maxinaç	306
Parietaria erba	Stireniça. Drijenak	306
Parietaria herba	Schireniça. Dienak	Muralis 199
Pastinaca, radice nota	Markva. Merkva	309
Pastinaca herba	Marqua. Andrequa	Pastinaca 200
Pastinaca salvatica	Markva dijvija. Devesijgl. Prossak	309
Pastinaca seluatica	Andrequa diuia	Pastinaca eratica 200
Perforata, hiperico, cono, corio, androsemo, vedi Camepizio erba		314
Pero, albero e frutto noto	Kruska. Kruscva	316
Pero albero	Kruscuina	Pyrus 205
Pero frutto	Kruska. Kruscua. Batuaçça	Pirum 205
Persa herba		Marum 206
Persicaria, pepe aquatico	Vodenni papar. Yerevija. Praskviça. Buxinnak. Buxinnaç	316
Persico, frutto noto	Praskva. Vooika. Lupaçã. Breskva	316
Peruggine. Pero salvatico	Krusvina. Dijvija krascvã. Dijvija kruscka	317
Persolata, lappa, personata, arcio, lappalla maggiore erba	Spreez. Kukvij. Xeeçiça. Taatula	316
Pesco, albero noto che produce persichi	Breskvinna. Praskvinna. Praskviçinna	318

Pettaccivola, piantagine erba	Bokvica	318
Petroselino, smirnio erba	Yakutelovina. Aleb. Peterlijn	318
Petrosemolo herba	Mirodia. Maidonos	Petroselinum 208
Pettimborsa, mettimborsa, cruciata, gentiana minore erba	Sardçenik. Sardçeni odolijn. çemerika. Maala çemerika. Odolijnçich	318
Pettine di Venere, scandice erba	Çesglika. Yaghlaça	318
Pettine di Venere herba	Çesglika	Scandix 208
Peucedamo, peucedano erba.	Gvijgija. Gvijgl	319
Peverella, satireia, timbra, consella, savoreggia erba	Maaikina duscija. Vrijgagn. Mauvinaç	319
Piantaggine, pettaccivola erba	Bokviça. Vella bokviça. Maala bokviça	320
Piantagine herba	Bokuça	Plantago 209
Pigna albero	Yiella. Boor	Pinus 210
Pilastro erba	Spreez. Stergam. Tarkogl. Tarkun	322
Pimpinella, traggio. Tassifraggia hircina. Salbastrella erba	Xeglijudni lijst. Grupeel. Oskorusviça. Mattar. Koromaçina. Kamenijaç. Yarçenka	322
Pimpinella herba	Digniça	Pimpinella 211
Pina, frutta nota	Sessaarka. Borovgniça	322
Pino	Boor. Yela	Pinus 211
Pino, albero noto	Boor. Borrovijna. Smrikovina. Yellovina. Yella. Smrijç	322
Pinastro, arbore selvatico	Baklia. Luuç	322
Pioppo albero & fruttifero	Topol. Yagnedija. Trepogl. Yassenovina	323
Piretto herba	Tarkogn. Tarkun.	Piretrum 211
Pisello, legume, civaia di due sorte bianco e verde	Grahlonaç. Saçivo. Grah. Priçenik. Zeçijak	323
Pisello Legume	Grah lonznaç	Pisum 211
Pistacchio albero e frutto noto	Dahvinna. Dahvin. Pusteek. Harscgnak	323
Pestacchio frutto	Tuçiuay	Pistatium 207

Polemonia, frasinella erba	Yassenak. Yassenak maali	325
Pollemonia herba	Çeruak	Pollemonia 213
Poligonato, frasinella, ginocchietto. Sigillo di Santa Maria. Sigillo di Salamone	Çervak. Nadlijst. Peçat Salamuunov. Maala taviça. Pardeegl	325
Polipodio, filicola erba	Zlaatni papraat	325
Polemonaria erba, lichene	Plachijenka. Pluchijenika	325
Pomo e pome, frutto d'ogni albero	Yabuka. Yagoda. Kalinna. Tergnina. Dugna	326
Popone, melone, frutto noto	Pepun	327
Porro, agrume noto	Porraç. Poraç. Luk porraç. Sprassen. Kğliça. Prascen	327
Porro herba	Porriluk. Porraç	Porrum 215
Potentilla erba	Dijvija turizza. Moguchiça	329
Prezzemolo, petrosemolo erba	Petrasijmul. Petarsijmul. Pretosijmul	334
Primola erba	Oscgliperd	334
Prouenca herba	Prouencula	Lema 224
Provinça erba che fa il fiore azzuro	Provenkula. Maala bokviça	340
Prugno, susino	Sclijva. Slijva	341
Prugno	Scliuva	Prunus, Prunum 224
Prugnolo, fruttice cha fa la prugnola	Tergnussa. Tergnina. Targnulla	341
Prugnolo, fungo	Peçurka. Peçurva. Glijva. Blaghva	341
Prunella, sinfito erba	Garbich. Smijgl	341
Pruno, virgulto pieno di spine, del quale si fanno le siepi	Draça. Draaçije. Tarn. Tarnije. Kupinna	341
Psilio erba	Zaapahaç. Nadimaaç. Buhxinaç	341
Puleggio erba	Maala metviça. Maala traviça. Purixool	341
Pulicaria, coniza erba	Buhsinaç. Draak. Voddeni paprat. Yerevija. Praskviça. Yermen	341
Pulicaria herba	Bussinaç. Jerman. Drak	Coniza. Pulicaria 225
Pulsatila erba	Tuçaviça	342
Pungitoppo, pianta salvatica di foglia simile alla mortina, ma pungentissima, e fa coccole rosse come corallo	Blen. Veprinaç. Vrepiça. Sikaviça	341

Quercia, albero noto	Hraast. Hrastovina. Dubovina. Duub	345
Radicchio herba	Xuteniça	Cicorea 229
Radicchio, cicoria erba, vedi Cicoria		347
Rafano. Ramolaccio. Ravano	Rodakva. Rodkva. Rotkva	347
Rafano	Rodaqua. Rodqua	Raphanus 229
Ramno, marrucha erba	Bijeeli tarn. Yelimijaak	349
Ramponzolo herba	Zeçiça	Ramponculus 230
Rapa, pianta nota	Rippa	350
Rapa	Rippa	Rapum 230
Rapa	Rippa	Rapa 231
Rapa turchina	Merglijn. Modra rippa	350
Ravano, vedi Rafano		352
Riso, spezie di biada nota	Anghrijz. Oriz. Grannarijz. Pirrinaç	371
Robbia, erba, la cui radice s'adopera a tingere i panni	Brocch. Brocchija	376
Robia herba	Brok. Brouk	Rubia 247
Romice, rombice, oslida erba	Labaak. Schijaavgljak. Schijaavgljak maali. Schijaavgljak koognski. Kisseglijaça	377
Romici herba	Schiaugliak	Rumex 247
Rosa, fiore noto	Ruzaar. Ruscula. Ruusca. Roziça. Gijuul	378
Rosa fiore notissimo	Ruzar. Russula. Roziça	Rosa 248
Rosa canina	Dijvij ruzaar. Pascijaruuxa. Pasija roziça	378
Rucchetta, rucola erba	Riggha	380
Ruchetta herba	Rigga. Gorusçiça	Eruca 249
Rhu, somaco, erithro erba	Ugidaaça. Sumaak	380
Rusco, brusco, pongitoppi erba	Urepiña. Blen. Bleen	380
Ruta, erba o pianta nota	Menijeka. Ruta	380
Ruta capraria, galega, lavange erba	Koxiça. Manijeka	380
Ruta salvatica, molli erba	Harmeen. Armeen	380
Saggina, biada nota	Baar. Bar. Zona(?Zara, zora?) Sijrak	382

Salice, salce, albero che fa ne luoghi umidi e paludosi	Verba. Varba. Varoosol	383
Salvia, pianta nota	Slavuglija. Maruglija. Kaduglija. Slima	384
Salvia herba	Kaduglia. Slauuglia	Salvia 252
Sarua herba	Kaduglia	Sarucia 253
Salvia romana	Kaloper	384
Sambuco, albero noto, ebulo	Habat. Çuuk. Baaz. Bezgh. Abzov. Zovika. Stoogh	385
Sambuco albero noto	Baaz. Bezgh. Abzou	Sambucus 252
Sandalo, albero	Guustigai. Guustigaai bijeel. Guustigaai çarglijeni	385
Sanguinaria, poligono, correggiola, centinodia pianta	Maala traviça. Çervak. Nadlijst. Peçat dslsmunov. Zlaatinç Guzomaç	385
Sanguinaria herba	Gusomaça	Obsonium, Sanguinaria 252
Sanguinella erba, coronopo. Caprivola. Campagnuola	Troskotika	385
Santonico, santonino, seriphio, ascenzo marino, erba simile all'ascenzio	Morski pelijn. Morski pelinak. Samenak	385
Santoreggia erba	Matterina dussiça	385
Saponaria, climeno, piretro erba	Klijen. Sclinaviça. Spreez. Stergan	386
Sardonia, specie di ranunculo erba	Oçjiraça	386
Satirio herba	Gliubidragh	Satyrium 253
Satureia, timbra, coniola, savorella, peverella erba	Maaikina dussiça. Vrijagn. Maurinaç. Çupar	387
Satureia herba	Çupar	Satureia 253
Savina, albero picciolo, ha sempre le foglie verdi ed è simile al cipresso	Gluuhi smrijç. Smriçika. Smrijç glussaç	387
Scalogna, spezie di cipolla nota	Gliutika. Glijutiça	390
Scalogna	Gliutika. Gliutiçça	Bulbus esculentus 256
Scandella, speqie di biada	Oppar. Golijh. Jarijh. Samopah	391
Scandice, pettine di Venere erba	Çescglik. Yaghlaça. Yaghlaiaça	391

Scordio erba	Lakan. Lakaan	401
Sedimo, cardo erba	Hartichijaak. Kardeegnak. Karrad	398
Segala, cpezie di biada	Harz. Harx. Snit. Razgh	406
Seleno ortense, apio, apio domestico, apio palustre, erba	Yaaz. Tlaaz. Aleb. Varetta. Yakutelina	408
Selvastrella, pmpinella, erba, vedi Pimpinella		408
Seluestrella herba	Haluga	Herbatralis 266
Sepmreviva maggiore, semprevivo erba	Nestrijk. Vazdaxijva. Netrescak	409
Sempreuiua herba	Netresk. Netresak. Netreska	Semperuiuum 266
Sempreviva minore, erba grassa, granelosa	Perstaçi. Netrexçiça	409
Sena, erba medicinale nota	Sneep. Snaap. Sennaka	409
Senape erba nota	Gorusçiçna. Gorusçiçva. Gorusviça. Goruscijaç. Sclaasçiça	409
Senape herba	Gorusçiçua. Slaschica. Sclaçiça	Sinape 266
Senecio, erigero, pappa erba	Maxinaç	409
Senecione herba	Izpoliça	Erigeron 266
Seratolo herba	Sarpac	Betonica 267
Sermollino, serpillio, erba nota e di buon odore	Urissaç. Uristaç. Xijvoleç	410
Serpentaria. Serpentina, britanica, bistorta erba	Sporijs. Sardçenika. Sardçeno xeeglije. Zminaç. Strasceno xeeglije. Koxleç	410
Serpentina herba	Schijr	Serpyllum 268
Serpillo erba	Uriscaç. Uristaç. Xijvoleç. Papriç	411
Serpolo herba	Perprijs	Serpellum 268
Sesamoide erba	Nossak. Nossagn	411
Sigillo di Santa Maria, Sigillo di Salamone, Poligonato. Frassinella erba, ginocchietto	Yascenak maali. Maala traviça. Çervak. Nadlijst. Peçat Salamunov. Zlaatin. Guzomaç	418
Silibo, pianta spinosa	Bijeelotarniça	419
Silio, arbuscello noto	Rakitta. Lopotika	419
Siliquo, guscio delle biade, come di fave, piselli e simili	Mohugna. Glijuspinna. Hglijusvina. Luspinna	419

Simfito, petreo erba	Smijgl. Garbich	419
Simpeto, petreo erba	Smijgl. Smigl. V. Simfito	420
Sisamo erba	Prudixijgija	421
Sisaro erba	Xeçça. Karasta	421
Sisimbrio, sisembro erba	Voddena metva. Kreesc	421
Smernio, macerone erba	Peterlijn. Yakutelebina. Ostaak. Masliniça	423
Solatro maggiore erba	Paskviça vela. Paskviça. Magugna	426
Solatro minore erba	Paskviça maala	426
Solatro herba	Pasuça	Solanum 247
Solbastrella, V. Pimpinella erba		426
Soldanella, brassica marina, cachile erba	Brosk morskina	426
Somaco, rhu, erithro erba	Brocc. Brok. Ugidaaç. Summaak	429
Sonco, cicerbita, crespina erba	Çeçgegh. Sporijs. Kostrijs. Mlijç	429
Sorba, sorbola, frutta nota	Skoruska. Skorusva. Uskoruska. Uskoruscva	432
Sorbo albero	Skoruscvinna	432
Sorbo albero	Vskoruscua	Sorbus 276
Sorbo frutto	Vskoruska	Sorbum 276
Sorgo, biada, panico, sagina, panizzo, melega	Scijrak. Baar. Haidijn	432
Soro, erba	Ghnussaab. Ghnussabba	433
Souero albero	Plutt. Plutto	Subero 277
Sparago, frutto noto	Sparoga	437
Sparago herba	Sparoga	Asparagus 278
Spartea, ginestra	Barnestra. Barnistra	437
Sparto herba	(–)	Spartum 278
Spica celtica erba	Odolijn. Nebbesni klaasc	441
Spiconardo	Despich. Lavaanda. Odolijn	441
Spiga nardi, radice del nardo	Despichni koren	441
Spiga celtica, V. Spica celtica		441
Spigo herba odorifera	Despich	Nardus 280
Spina avina, spezie di pruno	Yelignitava. Yeligna draça	442
Spina arabica	Usikaviça	442

Spina giudaica, spezie di pruno	Scipuur	442
Spina magna, spezie di pruno	Vellitarn. Vellitern	442
Spino, spina, pruno	Draça. Tarn. Tern. Kupinna	442
Spina, spino	Çep. Çepich. Draçça. Ghern	Spina 281
Spina bianca herba	Badagl	Spina alba 281
Spinacci herba	Spinaçça	Teutromalacha 281
Spinace, erba nota	Spanaak. Spinaak. Spinaça	441
Spinacuta, Oxiantha, pivina, pitianta, crespino, berbero, uva spina pianta	Çerpçegh. Kostrijsc. Kostrijç. Sporijsc. Draçevina. Glogugna. Koscnika. Glogovina	441
Spinalba, prun bianco	Bijeelitarn. Bardaagl. Bijlitarn. Sikaviça. Badagl	441
Spinola, dim. di spino	Draçça. Tarnak. Kupinniça	442
Stacche erba	Gnijvnijst. Poognlijst	446
Stellaria, piede di leone, bubonio, inguinale, alchimille erba	Radenika. Bermeeç. Zvixdenika	448
Stirace, storace calamita	Blaagodihgnina. Mijeriscgnina. Dihgnarmola. Mijevodija	450
Storace, ragia odorifea. V. Stirace		450
Stoppione erba pungente, che crsce e vien tra le stoppie	Sikaviça. Sikavina	450
Tabacco, erba regina	Tütun. Burmut. Duhaan	460
Tamarisco, albero noto, tamerice. tamerigia	Oscijaak. Çvet komoraç	461
Tamarindi, datoli d'India	Mehobranni. Poma dijvija	461
Tamaro, vite nera	Raazhodiça. Goriçija	461
Tapsia erba	Rigaviça	461
Targone, erba odorifera e di sapore acuto che si mangia nella salata	Riga. Rigga	462
Tartufo, spezie di fongo noto	Gomoglik. Gomoglika. Svijgnska rippa. Ovascijak. Lukich	462
Tascia erba tunicanorum	Rigaviça	462
Tasso, albero nasso	Yaxvez	462
Tasso barbasso pianta	Djevitna. Djeviscna. Xutoçvittak. Puska. Prosceniça. Lepuuh	462

Terebinto albero	Smardeegl. Smardglikla. Lubgavrad. Tremnit	465
Tiffa, stiance erba	Scevaar	467
Tiffa herba	Sceuar	Tipha 297
Tiglio, albero noto	Lippa. Lippovijna. Teglija	467
Tiglio albero	Lipa. Lipouina	Tilia 297
Tiglio albero	Lippouina	Tilia 296
Tilia, filira erba	Lidenika	467
Tilio albero, V. Tiglio		467
Timelea, camelea erba, V. Dafnoide		467
Timbra, satureia erba, V. Peverella		467
Timo erba odorifera, il cui fiore e epitimo appellato	Xijvoleç. Uristaaç. Pavszenika	467
Tragacanta erba	Smoliça. Draganaat	472
Tragio erba	Probaviça. Tizaviça	472
Trago, tragano erba	Klistenika	472
Tragorigano erba	Urigagn. Maurinac. Rijgagn. Tragurigagn	472
Trifoglio, aspaltio, muriante, ciniccio, axifillo erba	Trolijst. Ditelina. Troskoot. Triparstaç	478
Trifoglio herba	Ditelina	Triuium, Trifolium 303
Tulipano fiore	Dullipan. Kalosc. Trat	480
Tulipano fiore	Tulipa. Kalosc	Tulipanus 304
Uliva frutto noto	Masclina. Uglijaça	499
Uliva salvatica	Dijvija masclina. Dijvulijaça	499
Unghia di cavallo, tossilagine erba V. Tossilagine (-)		501
Vrtica herba	Xegauça. Koprüua	Vrtica 317
Uva, frutto noto	Grozdiçe. Groozdiçe	507
Vua	Grozdye	Vua 317
Uva spina, crespino, uva marina, uva crespina	Çepergl. Kostrijesc. Draçevijna. Draçevina. Sporijs	507
Vua coglionara	Kriuaglia	Vua dactilides 317
Vua dolce	Grozdye scladko	Vua leporaria 317
Uva sanguinosa	Modrijna	507

Vua sanguinosa	Modryna	Vua lanara 317
Uva lugliatica	Petrovschina	507
Vua lugliatica	Tribidragh. Petrouschina	Vua praecocia 317
Uva moschatella	Scirijsceniça. Meheijaniça. Muhavina. Pçellina	507
Vua moscatella	Muskatelschina. Muhauina	Vua apiaria 317
Uva passa	Mraschina. Suhvinija. Xilavijna Garçka	507
Vua passa	Duhuina	Vua passa 317
Uva tarda	Garbich	507
Vua tarda	Garbich	Vua serotina 318
Vua uerde	Gresta. Kisseliça	Vua immatura 318
Uva cibibo	Perhavaç	507
Vua cibibo	Perhauaç	Vua Corynthyaca 318
Uva ribes	Mizaviça. Mokrijaaç. Saasciça. Hvijiça (Hrijija?)	507
Vua ribes	(-)	Vua urrina (<i>možda</i> ursina) 318
Vua spina	Draçeuina	Vua crispa 317
Uva volpina erba	Ljesciçgnina	507
Valeriana, nardo salvatico erba	Odolijn	483
Vena, biada nota	Sijgl. Ovas	488
Venchi	Varbà. Vzìçe	Vimen 307
Veratro. eleboro erba V. Eleboro		490
Verbasco erba V. Tassobarbasso pianta		490
Verbena. colombaria erba	Uzliça. Uzliça. Slixenika. Rizaniça. Rizanika. Sporisc	490
Verbenaca, verminacola, berbena, erba sacra V. Peristereò. Verbena colombaria		490
Verbinaca herba	Sporys	Verbenaca 308
Veronica, abrotano erba	Bruutan. Brutagn. Broodagn	492
Verrucaria, helitropio maggiore, scorpiuro, acrocordone(?) erba	Kordikijs	492

Verze, cavolo	Broskva. Kupusc. Kopusc	493
Verze. Cauoli	Broskua. Kupusc	Brasica 310
Vescia, spezie di fungo	Blagvina. Glijvina. Pečuurka	493
Vessicaria herba	Moscenski	Solanum uessicarum 310
Vezza, sorte di biada	Ouas. Gliugl. Kukogl	Vicia 310
Viperaria, scorzonera erba	Çarni korren. Mliçça. Martva xigaviça	498
Virgadora, pagana, erba giudaica	Zlatniça. Zlaatnaxeglije	498
Viola fiore	Viola. Gliubiçça	Viola 313
Virga pastoris, disacco V. Labbro di Venere erba		498
Vischio, pania da prender uccelli	Imel. Imela	498
Vischio	Omelar. Lepek. Imela	Viscum 313
Visciole, spezie di cireggie	Viscgna	498
Vitalba, pianta V. Clematide		498
Vite bianca, Zucca selvatica	Tikveniaça. Dijvija tikva	499
Vite, pianta nota	Loza. Tars. Tarsovina. Ruxa. Grozdovina. Grijxovije	499
Vite	Lozà	Vitis 314
Vite selvatica	Dijvija loza	499
Vite nera, tamaro	Raazhodak. Raazhodnik. Goriçija	499
Xillo, aloe erba	Xukoper. Aloe. Xuhkoxeeglije	507
Xiphio, gladiola erba	Maxinaç. Pessunika. Vodeni boxuur. Kardaç. Scvertaal. Maçaalniça. Siçniça	507
Zafferano, croco domestico	Çafaran, Çafran. Safran	507
Zizzania, loglio erba	Plijeveel. Glijuugl. Kukoogl. Kukogl	509
Zizania	Gliugl	Zizania 319
Zucca, pianta e frutto noto	Tikva. Tijkvina	510
Zucca	Tikua	Cucurbita 320
Zuchetta	Tikuiça	Cucurbitula 320

0.6. Radi bolje preglednosti građu smo u obradi razvrstali prema kriterijima po kojima običan čovjek biljke zapaža, daje im ime, koristi ih i svrstava u određene kategorije:

1. drveće i grmlje;
2. drveće jestivih plodova;
3. samoniklo ljekovito bilje;
4. korovne biljke;
5. začinsko i jestivo bilje;
6. cvijeće;
7. žitarice i industrijsko bilje;
8. gljive.

U ovome članku razmatraju se nazivi za prve dvije skupine: **drveće i grmlje i drveće jestivih plodova**. Hrvatski se nazivi u obradi pišu suvremenim pravopisom. Botaničke vrste navodimo abecednim slijedom pojavljivanja talijanskih potvrda, jednako kao i u odjeljcima sinonimne nazive. Latinski naziv u zagradi znak je da potvrde potječu iz zagrebačkog rukopisa. Na kraju obrade daje se abecedni slijed hrvatskih naziva.

1. Drveće i grmlje

1.1. *Abete albero* (lat. *abies*) – *smrika*, *smirje*

Abeto albero (lat. *abies*) – *jela stup*

Abete, arbore – *jela, smrika, smrikovina*

Abeto, albero noto – *jela, jelovina, smrika, smrikovina*

U talijanskom se oba naziva, i *abete* i *abeto*, jednako odnose i na smreku (*Picea abies* L.) i na jelu (*Abies alba* Mill.)²⁰. U latinskom *abies* označava jelu (*Abies alba*), smreku (*Picea abies*), ariš (*Larix decidua* Mill.), pa i bor (*Pinus silvestris* L.)²¹. Prema drugim hrvatskim potvrdama iz Šuleka vidimo da se *jela* (128) odnosi samo na vrstu *Abies*, dok *smrika* označava običnu borovicu ili kleku, *Juniperus communis* L., a varijanta *smreka*, koja ovdje nije potvrđena, više vrsta crnogoričnih stabala: *Abies excelsa*, *A. pectinata* i *Juniperus communis*. Zbirni naziv *smirje* u Šuleka nije potvrđen, kao ni varijanta *smrikovina* (368), od *smrekovina*, a odnosi se na borovicu.

Što reći za Tanzlingherove hrvatske potvrde? Vjerojatno je riječ o nerazlikovanju vrsta koje su izgledom za obična čovjeka vrlo slične, pa se stoga i nazivi za smreku i jelu isprepleću.

---

²⁰ V. Penzig 2, 5.

²¹ V. Stirling 1, 3.

1.2. *Alloro albero* (lat. *laurus*) – javor

Alloro, arbore noto – javor, lovorika

Talijanski naziv *alloro* označuje lovoriku ili lovor, *Laurus nobilis* L.²². Hrvatski naziv *javor* potječe od lat. *laurus*, s odbacivanjem početnog *l-*, koji se shvatio kao romanski član, uz dodavanje protetskog *j-*.²³ Lik *javor* sekundarno se naslanja na već postojeći danas rašireni naziv za *Acer sp.*, ali budući da u Tanzlingherovu sustavu uopće ne postoje nazivi za javor, do brkanja u denominaciji nije ni došlo. Naziv *javor* kao oznaku za lovor nalazimo već u Roccabonelle (§ 78) i Vrančića (54) te kasnije u Jurina (Vajs 2000: 292), Belostenca (1, 401) i Parčića (301). Danas raširen naziv *lovorika* potvrđen je i u Mikalje (236), Della Belle (429) i Parčića (402).

1.3. *Alno, albero* – joha, jeha

I talijanski²⁴ i hrvatski nazivi govore da je nedvojbeno riječ o vrsti *Alnus glutinosa* Gaertn. Fitonim *joha* potvrđen je u Šuleka (133) kao danas raširen naziv za tu vrstu, dok se varijantni lik *jeha* u njega ne navodi, ali zato u Jurina (Vajs 2000: 290) nalazimo njegove izvedenice sa sufiksom *-ovina*: *jeovina* i *jehovina*. U Tanzlinghera je takav način izvođenja čest, usp. *borovina*, *jelovina*, *rogozovina*, *grabovina*, *drinovina*, *bazgovina* itd.²⁵

1.4. *Ben, erba* – masni žir

Ben se, iako ga Tanzlingher naziva “erba”, u srednjovjekovnom latinitetu spominje kao naziv za tropski grm *Moringa oleifera* (Stirling 1, 120), iz čijega se ploda veličine lješnjaka dobiva ulje. U hrvatskom je nazivu očito riječ o plodu što ga Tanzlingher naziva *masni žir*, a Vitezović (1. 333) *egipski želud* (semantička prevedenica od lat. *glans Aegyptia*, Plinije NH 15, 28).

1.5. *Bonifacia erba* – nadlist

U talijanskome se naziv *bonifacia*, kao toskanska potvrda, odnosi na *Ruscus hypophyllum*²⁶. Ovdje je nedvojbeno riječ o mekolisnoj veprini, *Ruscus hypoglossum* L. Denominacijski impuls za nastanak naziva *nadlist* leži u činjenici što list izgleda kao da na sebi nosi još jedan listak, a to je stoga što su pravi listovi smješteni ispod filokladija, ogranka preobražena u list. Naziv *nadlist* potvrđen je već u Roccabonelle (§ 358), a donosi ga i Šulek (255) s varijantom *nadolist*, *nadolistak*.

---

²² V. Penzig 2, 20.

²³ Etim. v. Skok 2, 268 s. v. laor.

²⁴ V. Penzig 2, 20.

²⁵ Sufiks *-ovina* u suvremenom je jeziku slabo plodan, usp. Babić 1991: 247.

²⁶ V. Penzig 2, 67.

1.6. *Bosso albero* (lat. *buxus*) – pušpan, zelenika, buš

Bosso, albero noto – zelenika, pušpan, šimšak, zimzelen

Ovdje je riječ o nazivima za zimzeleni grm šimšir pitomi, *Buxus sepervirens*, kako u talijanskoj²⁷ tako i u hrvatskoj. Rašireni naziv *zelenika*²⁸ nalazi se u Mikalje (846), Vitezovića (l. 65), Della Belle (153 s. v. *busso*), Jambrešića (74), Patačića (l. 1176) i Parčića (1176). Naziv *pušpan*²⁹, koji više pripada kajkavskom jezičnom krugu, potvrđen je u našim starijim rječnicima: Habelić, Vitezović (l. 65), Belostenec (1, 199). *Buš* nalazimo u Vrančića (14), Della Belle (153), Habelića, Belostenca (1, 199, s naznakom da je dalmatinizam), Patačića (l. 514), a tome se pridružuje i najranija Roccabonellina varijanta *bus*³⁰ (§ 201). Naziv *šimšak*, koji dosada nije potvrđen, varijantni je lik raširenog balkanskog turcizma perzijskog podrijetla *šimšir*³¹. Posljednji naziv, *zimzelen*, uobičajen je kao oznaka za drugi jedan zimzeleni grm, malu pavenku, *Vinca minor* L. (Šulek 463), i kao hiperonim za sve vrste grmova koji su “vazda zeleni”.

1.7. *Cedro albero e frutto* (lat. *cedrus*) – cedar

Cedro albero – cedar

U klasičnom je latinitetu naziv *cedrus* označavao vrste *Cedrus Libani* Barr., *Juniperus oxycedrus* L., *Juniperus excelsa* M. B. i *Citrus medica* L.³², a jednako je tako i u talijanskoj³³. Internacionalni naziv *cedar* odnosi se najvjerojatnije na stablo *Cedrus Libani*. Od starijih rječnika nalazi se u Vitezovića (l. 81), Belostenca (1, 256) s naznakom da je dalmatinizam, dok se u Mikalje (34) i Della Belle (128) pojavljuje u liku *čedar*, s tipičnim talijanskim načinom čitanja.

1.8. *Cerro albero* – dub, hrast, žirnjak

Cerro albero – hrast

Talijanski naziv *cerro* nedvojbeno označuje cer, vrstu hrasta, *Quercus cerris* L. No iz hrvatskih se potvrda to ne bi moglo nedvojbeno reći jer se fitonimi *dub* i *hrast* pojavljuju i s. v. *quercus*, te bi se prije moglo reći da su hiperonimski nazivi za rod *Quercus*, ili se odnose na najrašireniju vrstu hrasta na našim područjima, hrast medu-

---

²⁷ V. Penzig 2, 69.

²⁸ Etim. v. Skok 3, 648 s. v. zelen.

²⁹ Etim. v. Skok 3, 85 s. v. pušpan.

³⁰ Etim. v. Skok 1, 243 s. v. bus².

³¹ V. Skok 3, 393 s. v. šimšir.

³² V. Stirling 1, 55–56.

³³ V. Penzig 2, 113.

nac, *Quercus pubescens*. Ostali rječnici donose hrvatski naziv *cer*, koji je posuđenica iz latinskoga³⁴: Vitezović (l. 85), Belostenec (1, 266), Jambrešić (101), Patačić (l. 505). Naziv *žirnjak* prozirne je motivacije i ne pridonosi točnoj identifikaciji jer je nastao prema nazivu za plod – žiru, koji je karakterističan za sve vrste hrastova.

1.9. *Clematide, dafnoide, laureola erba – vučje uho, miserivka, mala bokvica, maslinika, provenkula*

Dafnoide, lavanda herba – vučje uho, miserivica, bokvičica, mala bokvica

Timelea, camelea erba v. Dafnoide

Ovdje je teško odrediti na koju je vrstu grma Tanzlingher mislio, zato što se talijanski nazivi odnose na četiri vrste: *clematide*³⁵ označuje mediteranski zimzelena polugrm velika pavenka, *Vinca maior* L.; *dafnoide* i *laureola*³⁶ upućuju na to da je riječ o lovoričici, *Daphne laureola*, drugom jednom zimzelenom grmu; *timelea* označuje *Daphne mezereum*; u nazivu *lavanda*³⁷ riječ je o poznatoj lavandi, *Lavandula officinalis* L., koju sam Tanzlingher na drugom mjestu s. v. *lavanda*, *spigonardo* naziva uobičajenim nazivima *despik* i *lavanda*. Kod hrvatskih je naziva situacija nešto drugačija, jer nema oznaka za lavandu, ali *mala bokvica* i *bokvičica* (dvostruka umanjena od *bokva*, također oznaka za *Plantago*), upućuju na to da bi, prema dosada zabilježenim nazivima, mogla biti riječ o rodu *Plantago*³⁸, iako se kod Tanzlinghera s. v. *provenca*, *provincia* (v. 1.25.), koji se nedvojbeno odnosi na *Vinca minor*, opet netočno navodi *mala bokvica*. Slična je situacija i ako uzmemo u obzir latinske potvrde iz kojih su izvedeni talijanski nazivi: lat. *clematis* primarno označuje *Clematis vitalba*, a uz sinonime *clematis daphnoides*, *vinca pervinca* i dr. odnosi se na *Vinca minor*³⁹; lat. *laureola* i *daphnoides* oznake su za *Daphne laureola*, a *lavandula* za *Lavandula officinalis*⁴⁰. Budući da se hrv. naziv *provenkula* odnosi na *Vinca maior* i *V. minor*, a *mala bokvica* i *bokvičica* na rod *Plantago* (sam Tanzlingher s. v. *piantaggine* i *pettacivola* donosi hrv. nazive *bokvica* i *mala bokvica*), pretpostavit ćemo da se i ovdje radi o omašci, kao i s. v. *provincia* (v. 1.25.). Drugi hrvatski nazivi, *vučje uho*, *miserivka*, *miserivica*, *maslinika*, očito se odnose na lovoričicu, *Daphne laureola*. Šulek (425) nam donosi potvrdu iz 18. stoljeća, *vučje uho*, koje se odnosi na taj grm, a naziv *maslinika* (izvedenica od *maslina*)⁴¹ onomasiološki možemo tumačiti

³⁴ V. Skok 1, 256 s. v. *cer*, Bezlaj 1, 62 s. v. *cer*.

³⁵ Situacija je dosta zamršena jer Tanzlingher još na dva mjesta i s *flamula* i s *vitalba* upućuje na *clematide*, a tal. se naziv *clematide* može odnositi na *Vinca maior*, *V. minor* i na *Clematis vitalba* (v. Penzig 2, 133). Nedvojbeno je da se tal. nazivi *vitalba* i *flamula* odnose na penjačice *Clematis vitalba* i *C. flammula*.

³⁶ V. Penzig 2, 157, 298.

³⁷ V. Penzig 2, 299.

³⁸ Usp. Šulek 23.

³⁹ V. André 84; Stirling 2, 114, 190.

⁴⁰ V. Stirling 3, 65.

⁴¹ Dočetak *-ika* uobičajen je u hrvatskom za tvorbu naziva i rodova biljaka, usp. *bročika*, *lovorika*, *gomoljika* i dr., usp. Babić 1991: 265.

sličnošću duguljastih, jajastih sočnih koštunica, na početku zelenih, a u zreloom stadiju crnih⁴², s plodom masline. U Šuleka (225) se navodi naziv *maslinica*. Nazivi *miserivka* i *miserivica* nigdje nisu potvrđeni, a možda možemo pomišljati da je u vezi s latinskim *mezereum*⁴³, od kojega su talijanske potvrde *mezzereo*, *mezzereo*⁴⁴, a ovaj je sinonimni naziv za *Daphne laureola*, kojemu bi bio dodan hrvatski sufiks *-ivka*, odnosno sufiks *-ica* koji je u hrvatskom jedan od najplodnijih imeničkih sufiksâ⁴⁵.

1.10. *Ebano, albero che nasce nell'Indie ed altri luogi – heban, haraplas*

Talijanski naziv *ebano*, koji potječe iz lat. (*h*)*ebenus* 'stablo' i (*h*)*ebenum* 'njegovog drvo', posuđenice iz grčkoga⁴⁶, označuje cijenjeno stablo *Diospyros ebenum* Retz. Klasični su pisci (Plinije NH 12,17; Dioskurid *Mat. med.* 1,98) razlikovali etiopski eban, tvrdo crno sjajno drvo bez čvorova, od indijskog ebana s bijelim crvenkastim mrljama (André 123). U našim se krajevima susreće vrsta *Diospyros lotus*, podrijetlom iz Indije. Hrvatski naziv *heban* očita je latinska posuđenica, dok nam naziv *haraplas*, koji nije drugdje potvrđen, ostaje posve neproziran.

1.11. *Ebbio vedi ebulo*

Ebulo, sambuco erba nota – habat, bazgovina

Ebulo herba (lat. ebulum) – habat, abdov

Ovdje ponovno nailazimo na nerazlikovanje dviju po izvjesnim crtama sličnih biljaka istoga roda: u pučkoj medicini vrlo cijenjene bazge, *Sambucus nigra* L. i abdovine, *Sambucus ebulus* L.

U talijanskoj se *ebulo* (< lat. *ebulus*) odnosi isključivo na abdovinu, čemu bi u hrvatskom odgovarale Tanzlingherove potvrde *habat* i *abdov*⁴⁷, a tal. *sambuco*⁴⁸ na bazgu, čemu odgovara naziv *bazgovina*⁴⁹. U ostalih se naših starijih rječnika te dvije biljke jasno razlikuju u denominacijama i nigdje ne dolazi do brkanja⁵⁰.

⁴² V. Šilić 1973: 87.

⁴³ V. Stirling 3, 169.

⁴⁴ V. Penzig 2, 345.

⁴⁵ V. Babić 1991: 152.

⁴⁶ V. Chantraine 309; DELL 309; Carnoy 114.

⁴⁷ Ovi su nazivi vrlo raspravljane slavenske etimologije, v. Skok 1, 645 s. v. *habat*; Bezlaj 1, 189 s. v. *habat*.

⁴⁸ V. Penzig 2, 484.

⁴⁹ Etimologija za osnovni lik *bazg* sveslavenskog je i praslavenskog podrijetla i nije dokraja riješena, v. Skok 1, 125 s. v. *baz*; Bezlaj 1, 18 s. v. *bezeg*. Friedrich (1970: 106–107) slavenske likove za "bazgu" izvodi iz ie. **bhā:ǵo-*: "The third alternate vocalism, that with the short semivowel (*bhwǵo-*), is supported by some important Slavic forms such as Russian *бѣзь* (...) The range of variation in the attesting forms of eleven languages in this stock, surpasses that of Germanic, and includes Serbocroatian *bâs*, m., and *baza*, f. "elder", and Czech *bez* "elder" (...) The Slavic forms without exception denote not beech, but elder".

⁵⁰ V. Vajs 1998: 95.

1.12. *Elce, albero simile alla quercia (lat. ilex) – česvina, carnika*

Elce, elcio, albero simile alla quercia – carnika, zarnika, česvina, česmina

Elice albero – česvina

Ovdje je nedvojbeno riječ o našoj najraširenijoj vrsti primorskog i mediteranskog hrasta *Quercus ilex* L., koju Tanzlingher očito vrlo dobro pozna. Većina naših starijih leksikografa potvrđuje njegove nazive *crnika (zarnika)*⁵¹, *česvina* i *česmina*⁵²: Roccabonella (§ 173), Vrančić, Kašić, Mikalja (36, 46, 52), Della Bella (185) i kasnije Parčić (63, 74), a donosi ih i Vitezović, ali s nesigurnom identifikacijom⁵³. Nazivi *crnika, česmina, česvina* i danas su rašireni u narodnoj uporabi.

1.13. *Faggio (lat. fagus) – brist, bukva, bukovina, brest, bukja*

Faggio, albero alpestre – bukva, bukvina, paradan, brist, brijest

Latinski naziv *fagus*, talijanski *faggio* i hrvatski *bukva*⁵⁴ nastavljaju isti ie. korijen *bhāgō, što je također bila oznaka za stablo *Fagus silvatica* L.⁵⁵. Bukva je (uz hrast, dub, lipu i vrbu) jedno od kulturnih stabala starih Slavena⁵⁶. Zanimljivo je da Tanzlingher, uz uobičajeni naziv *bukva* i varijantu *bukja*, donosi i izvedenice *bukvina, bukovina*, ali i nazive u sve tri narječne varijante: *brist, brest* i *brijest*. Oznaka *brist*, koji je danas uvriježen kao oznaka za *Ulmus campestris* L. (što i sam Tanzlingher navodi s. v. *olmo*), kao naziv za bukvu provlači se od najranijih leksikografa. Tako ga nalazimo u Vrančića, Kašića, koji je preuzeo Vrančićevu potvrdu, te u Habelića gdje se jedanput navodi *brist*, a drugi put *bukva*. Mikalja (32), Vitezović (l. 199), Jurin⁵⁷ i Della Bella (300), kao i ostali kajkavski rječnici⁵⁸ donose fitonim *bukva*, a razlikuju *brist* (v. niže).

---

⁵¹ Ovdje je grafija s početnim z-, ali ako uzmemo tal. način čitanja, onda je to opet čakavski lik *carnika*; etim. v. Skok 1, 277 s. v. *crn*².

⁵² Lik *česmina*, koji je vjerojatno prvobitan, nalazi se i u ruskom, dok se promjena *sm > sv (česvina)* sreće samo kod nas. Daničić predlaže izvođenje od osnove *čes-* (**kes-*), što je semantički, zbog oštine listova opravdano, no ima i drugačijih mišljenja; v. Skok 1, 314 s. v. *česvina*; Bezlaj 1, 80 s. v. *češmin*.

⁵³ V. Vajs 1989: 66–70.

⁵⁴ Etim. v. Skok 1, 230 s. v. *buk*.

⁵⁵ V. Friedrich 1970: 106–115.

⁵⁶ Usp. Bulat 1932: 7.

⁵⁷ V. Vajs 2000: 292.

⁵⁸ Usp. KR 1, 226.

1.14. *Frascino, albero – jasen*

Frassino (lat. *fraxinus*) – jasen

Tal. *frassino* odnosi se na gorski jasen, *Fraxinus excelsior* L., što je ista identifikacija kao i za Tanzlingherov naziv *jasen*⁵⁹. Isti se naziv nalazi i u Kašića, Mikalje (275), Jurina (s. v. *melia*) i Della Belle (328), kajkavski lik *jesen* navode Belostenec (1, 528) i Jambrešić (320), a Vitezović (l. 213) i Parčić (299, 309) imaju obje varijante.

1.15. *Frutto del lentisco – magunja*

Ovdje je riječ o plodu tršlje, *Pistacia lentiscus* L. Taj su grm poznavali stari Egipćani, a kasnije i Grci i Rimljani. Iz kore drveta dobivao se *mastiks*, koji spada u najstarije poznate balzame koji su se upotrebljavali u pučkoj medicini, a danas se rabi u industriji za spravljanje lakova, kita i sl. Koštuničave bobice u zreлом stadiju sadrže dosta masnog ulja. Tanzlingherov je naziv *magunja* usamljen. Poznat je samo naziv *maginja*, kao oznaka za plod vrste *Arbutus unedo* L., koju Tanzlingher naziva *čičindra*, *čičimak* (v. 2.12.).

1.16. *Fusaggine, arbore piccolo del quale si fanno ottimamente le fusa – lopotika, vretenika*

Latinski humanistički naziv *arbor fusaria* (izvedenica od lat. *fuscus*⁶⁰ ‘vreteno’, odakle i tal. *fusaggine*) za kuriku, *Euonymus europaeus* Scop., slikovito govori o vrsti drva pogodna za izradu vretena⁶¹. Hrvatski naziv *vretenika*, iste konceptualizacije, potvrđen je u Šuleka (447) i Parčića (1124), a u istu semantičku sferu možemo uvrstiti i Patačićev (l. 515) naziv *preslika* (< *presti*). Možda u Tanzlingherovu nazivu *lopotika*, koji nije drugdje potvrđen, možemo vidjeti osnovu koja je i u *lopta*⁶².

1.17. *Garingal, albero che cresce in Persia – garilba*

Šulek (85) donosi naziv *garingal*, za koji drži da je zapravo latinski oblik (= lat.), a identifikacija je orlovac, *Galega officinalis* L., a to je samonikla ljekovita mahunarka (Grlić: 211). Međutim, u velikom talijanskom rječniku Tommaseo – Bellini (3, 398) našli smo potvrdu *garingal*, koja je naznačena kao zastarjela (iz 14. st.), pa se upućuje na *galanga* (3, 380), gdje se kaže da je to “sorta di radice medicinale che ci capita dalla Cina. Il suo colore è rosso scuro, ed ha odore e sapore aromatico

---

⁵⁹ Etim. v. Skok 1, 759 s. v. jasen.

⁶⁰ REW 3620.

⁶¹ “Verwendung des ziemlich harten, aber gut schneidbaren Holzes zu Spindeln, gut zwecken (Schusterzwecken)” (Marzel 2, 347); v. DEI 1739 s. v. fusaria.

⁶² Etim. v. Skok 2, 318 s. v. lopata.

con qualche mordacità d'amarezza"; u primjeru se još navodi opis da je "di odore di cippero, al quale s'assomiglia". Iz opisa još nekih primjera jasno proizlazi da se taj korijen koristio smrvljen u prah pomiješan s drugim biljnim sastojcima u mnogim recepturama humanističkih ljekarnika.

U srednjovjekovnom latinitetu nalazimo nazive *galanga* i varijante *galenga*, *galinga*, što je posuđenica iz arapskoga, a ova iz kineskoga, a odnosi se na korijen *galange*, *Alpinia officinarum* Hance (André 145). Riječ je o biljkama mirisna rizoma, podanka koji je u upotrebi kao začim, ali i u ljekarništvu.

Prema tome, Tanzlingherov je tal. naziv *garingal* autentičan, ali, kao što vidimo, nije riječ o stablu iz Perzije (zbog te smo ga njegove tvrdnje i uvrstili u ovu skupinu, inače bi spadao u 3. poglavlje), već o biljci aromatična korijena, a netočna je i Šulekova identifikacija. Hrvatski naziv *garilba* nije nigdje potvrđen, a skovao ga je Tanzlingher vjerojatno prema talijanskome.

1.18. *Ginepro arbore* (lat. *iuniperus*) – smrič

Ginepro arbore noto – smrič, smrikovina, bor

Giunipero (lat. *juniper*) – smrič

Giunipero – smrič

Junipero – smrič

Tal. naziv *ginepro*, bez posebnih naznaka, kao *liscio*, *nano*, *nero*, *rosso* itd., odnosi se na običnu borovicu, plavu kleku ili smriku, *Juniperus communis* L. (Penzig 261). Lik *giunipero* učeni je oblik koji u tal. popisima nije potvrđen, dok je *junipero* dijalektalni talijanski lik. Latinski naziv *juniperus* označavao je dvije vrste: kontinentalni planinski grm kleku i mediteranski grm, crvenu kleku ili smrič, *Juniperus oxycedrus* L. (André 173), a lik *juniper* prilagođeni je latinski oblik od *juniperus*.

U Šuleka (368) je naziv *smrekovina* potvrđen kao oznaka za plavu kleku, a *smrič* za crvenu kleku. No pretpostavljamo da je Tanzlingher kao Zadrani i stanovnik Dalmacije mogao sresti uglavnom crvenu kleku i da se njegovi nazivi odnose na tu vrstu stabla. Hiperonimski naziv *bor* ne mora nas čuditi jer u kajkavskih leksikografa Habledića, od koga je možda i preuzeo naziv, Belostenca (1, 718), Jambrešića (464) nalazimo naziv *bor*, a u Patačića (I. 516) *borovično drevo* i *borovični staber* kao ekvivalent za lat. *juniperus*. U ostalim štokavsko-čakavskim rječnicima nalazimo *smrič* (Roccabonella § 250), *smrič* (Vrančić), *smrička*, *smrjek*, *smrječ* (Mikalja 634), *smrič*, *smrika* (Vitezović I. 286), *smrjek*, *smreka* (Della Bella 344), a u Parčića nalazimo pregršt naziva za razne vrste roda *Juniperus*.

1.19. *Illice arbore* (lat. *aquifolia*) – česvina

Illice arbore – česvina

Ischio, albero che fà ghianda – hrast, česmina, česvina, černika

U ovoj skupini talijanskih⁶³ i hrvatskih⁶⁴ naziva sve upućuje na to da je riječ o vrsti *Quercus ilex* (koja je obrađena pod 1.12.), jedino bi latinska potvrda iz prvoga rječnika, *aquifolia*, mogla govoriti o tome da je Tanzlingher mogao misliti i na posve jedan drugi grm ili nisko drvo – božikovinu, *Ilex aquifolium* L.⁶⁵ Međutim, iz navedenoga se ne može tvrditi da bi, u našim leksikografskim djelima dobro ustaljeni, nazivi za *Quercus ilex* mogli biti i oznaka za *Ilex aquifolium*.

1.20. *Larice* (lat. *larix*) – bor

Larice, albero di grande altezza – bor, borovina

Tal. naziv *larice* označava ariš, vrstu vrlo visokog crnogoričnog stabla s deblom koje može biti promjera do 1,60 m, iz porodice borova (Pinaceae), *Larix europaea* DC. Tanzlingher ga točno opisuje, ali ga naziva hiperonimskim nazivom *bor* koji pokriva većinu crnogoričnih stabala, koje običan čovjek teže razlikuje. Potvrđuju nam to i naši stariji leksikografi koji ariš upravo tako nazivaju: Vitezović (1. 293), Patačić (1. 506), ili ga brkaju s tisom, *Taxus baccata* L., porodica Taxaceae, pa tako za lat. *larix* u Habelića, Belostenca (1, 729) i Jambrešića (480) nalazimo naziv *tisa*.

1.21. *Mirto albero* (lat. *myrtus*) – martovnica, trišelj

Mirto, mortella – martovnica, trišelja, trišeljina

Mortella albero (lat. *mirteus*) – martovnica

Mortella, arbusto noto – martovnica, mričja, mertovnica, martka, martovnjak

Tal. nazivi *mirto* i *mortella* odnose se na poznati sredozemni mirisni grm mirtu ili mrču, *Myrtus communis* L. (Penzig 2, 349, 353).

Čakavski naziv *mertovnica*, s popratnim samoglasnikom *e* uz slogotvorno *r*, potvrđen je u Roccabonelle (§ 274) za ovaj grm (Šugar 2002: 69), iako ga je Šulek (250) uz čitanje *mrtovnica* krivo identificirao kao oznaku za *Vaccinium myrtillus*. Potvrđen je još u Zoranića, a također čakavska Tanzlingherova varijanta s popratnim samoglasnikom *a* (*martovnica*) nije drugdje zabilježena. Nisu nigdje zabilježeni ni nazivi *martka*, *martovnjak* i *mričja*. Naziv *mričja* dalmatoromanski je leksički ostatak izveden iz pridjevske lat. izvedenice na *-eus* (*myrteus*), a ostali su nazivi ostatak od grč.-lat. *myrta* s različitim hrvatskim sufiksima *-ica*, *-ka*, *-ak*⁶⁶. Ostali nazivi istoga podrijetla potvrđeni uz obalu su: *mrta*, *mrtina*, *mrča*, *mrčika*, *mrtva*, *mrtvina*.

⁶³ Tal. *illice* i *ischio* odnose se na *Quercus ilex*, jedino varijanta *ilici* na Etni označuje *Ilex aquifolium*, v. Penzig 2, 283.

⁶⁴ Nazivi *česvina*, *česmina* i *čemika* (koja je samo varijanta od *camike* i *zarnike*, v. 1.12.), kao i hiperonimski *hrast* upućuju na to da je riječ o vrsti hrsta, točnije *Quercus ilex*.

⁶⁵ V. Stirling 1, 73.

⁶⁶ V. Skok 2, 471 s. v. *mrta*.

Tanzlingherovi nazivi *trišelja*, *trišeljina* slični su nazivima *trišlja*, što je oznaka za isto tako mediteranski grm *Pistacium lentiscus* L., i *trišljina* za *Prunus chamaecerasus* L. (Šulek 415).

1.22. *Olivella, olivetta, ligustro, cambrostene erba – kenik, kenek, karšnjak, maslinica*

Talijanski toskanski nazivi *olivella*, *olivetta*, *ligustro* i *cambrostene erba* nedvojbeno označuju rasprostranjeni listopadni grm običnu kalinu ili zimolez, *Ligustrum vulgare* L. (Penzig 2, 87; 309; 374). Hrvatski nazivi *kenik*, *kenek* i *karšnjak* posve su neprozirni i nisu drugdje potvrđeni. Također nepotvrđeni naziv *maslinica* onomasiološki možemo tumačiti stanovitom sličnošću duguljastih listova i tamnih sjajnih boba s listovima i plodom zrele masline, a možda ga je Tanzlingher skovao prema tal. likovima *olivella*, *olivetta*.

1.23. *Olmo* (lat. *ulmus*) – *brist*
Olmo, albero noto – brist, fafarikula

Tal. naziv *olmo* pokriva dvije identifikacije: brijest, *Ulmus campestris* L., i koščelu, *Celtis australis* L., dva drvetva koja pripadaju istoj porodici brijestova, Ulmaceae. Ikavski lik *brist*⁶⁷ pojavljuje se već od Vrančićeva i Kašićeva rječnika, zatim Mikalje, te u ekavskom liku *brest* u kajkavskih leksikografa (KR 1, 207). No, ovdje valja napomenuti da se hrvatski naziv u tim rječnicima gotovo redovito pojavljuje uz lat. *fagus*, a jedino Habdelić uz lat. *fagus* ima i *brest* i *bukva*, što zbunjuje i otežava određivanje precizne identifikacije. Jednako tako zbunjuje i Tanzlingherov naziv *fafarikula*, koji je potvrđen još u Roccabonelle, također uz latinski *fagus* (zato Šulek 80 i navodi da se odnosi na *Fagus sylvatica*). Iz svih do danas potvrđenih priobalnih varijanti naziva, kao *fanfarika*, *fafarinka*, *fanfarin*, *fafarikul*, *farfarikula* i dr., *fafarikula*⁶⁸ bi morala biti oznaka za *Celtis australis*. Možda je Tanzlingher doista i mislio da se tal. *olmo* odnosi na dva srodna drvetva, što se onda vidi i u hrvatskim denominacijama.

1.24. *Oppio albero* (lat. *populus*) – *jablan*
Oppio, pioppo albero – topol, janjedja, jela, joha, jablan, janjed
Pioppo, albero & fruttifero – topol, janjedja, trepelj, jasenovina

Sudeći prema talijanskim nazivima *oppio* i *pioppo*, riječ je o vrstama i varijetetima roda topola, *Populus*. Od osam različitih naziva tri su upitna (*jela*, *joha*, *jasenovina*), jer su istodobno upotrijebljeni i kao oznaka za druge vrste stabala. *Jablan*, koji se pojavljuje u oba rukopisa, vjerojatno je neki hiperonimski naziv koji se

---

⁶⁷ Etim. v. Skok 1, 207 s. v. breza; Bezlaj 1, 42 s. v. brest.

⁶⁸ Etim. za ovaj lik i var. v. Vinja 1998: 1, 145 s. v. fafarikul.

može odnositi i na *populus* i na *populus* i na *acer* (v. i Belostenec s. v. jablan; Šulek 116). Naziv *topol*⁶⁹ odnosio bi se na bijelu topolu, *Populus alba* L., a *janjed* i *janjedja*, koji nisu drugdje potvrđeni, već samo u varijantama *jagnjed* i *jagnjeda* (Šulek 120), označavale bi crnu topolu, *Populus nigra* L., dok bi se *trepelj*⁷⁰ odnosio na trepetljiku, *Populus tremula* L. Naziv *trepetlika* za istu je vrstu potvrđen u Vitezovića (l. 389)⁷¹. Naziv *joha*, kao što smo već vidjeli u 1.3., Tanzlingher je upotrijebio kao oznaku za *Alnus glutinosa*, naziv *jela* kao oznaku za *Abies* (v. 1.1.), a *jasenovina*, s tipičnim sufiksom na *-ovina* (kao *hrastovina*, *jelovina* i dr.) može biti samo drvo jasena, *Fraxinus excelsior* (v. 1.13.).

1.25. *Pigna albero* (lat. *pinus*) – jela, bor

Pino (lat. *pinus*) – bor, jela

Pino, albero noto – bor, borovina, smrikovina, jelovina, jela, smrič

Prema talijanskim nazivima *pino*, *pigna* (Penzig 418) može se zaključiti da je riječ o sredozemnoj vrsti bora kišobranaste krošnje, piniji, *Pinus pinea* L., koja u češerima sadrži jestivu i vrlo traženu sjemenku – pinjol. Iz hrvatskih naziva, kao *jela*, *bor*, ne može se ništa zaključivati jer su oni već upotrijebljeni za kleku, jelu i ariš, *borovina* za ariš, *smrikovina* za jelu i ariš, *jelovina* za jelu, a *smrič* za kleku (v. 1.1.; 1.16.; 1.18.). Činjenica jest da su sva ta borova stabla za obična čovjeka jako slična, pa nije čudo da ih naziva hiperonimskim nazivima.

1.26. *Pinastro, arbore selvatico* – baklja, luč

Tal. *pinastro* označava dvije vrste primorskih borova: alepski bor, *Pinus halepensis* L., i primorski bor, *Pinus maritima* Lam. DC. (Penzig 2, 418). Poznato je da je u starini grana određene vrste bora, odnosno borovo drvo služilo kao baklja za rasyjetu, luč (i danas u uporabi), potpaljivanje, na moru i pri “lovu pod sviću”. Odatle i Tanzlingherovi, dosad nezabilježeni, nazivi *baklja* i *luč*.

1.27. *Provenca* (lat. *l??a*) – provenkula

Provinca erba che fà il fiore azzuro – provenkula, mala bokvica

Tal. *provenca*, *provincia* (< lat. *pervinca*), odnose se na *Vinca maior*, kao i Tanzlingherov naziv *provenkula*. Taj je lik vjerojatnije talijanska posuđenica od *provenca*, nego neki dalmatski prežitak. Kao što smo već vidjeli, naziv *provenkula*, kao i *mala bokvica*, Tanzlingher je pogrešno upotrijebio kao oznaku za lovorčicu, *Daphne laureola* (v. 1.8.).

⁶⁹ Usp. isto u Roccabonelle (§ 285), Vitezovića (l. 398,457), Belostenca (1, 934), Jambrešića (728), Patačića (l. 507), Parčića (1024).

⁷⁰ Etim. v. Skok 3, 296 s. v. trepati.

⁷¹ V. Vajs 1998: 62.

1.28. *Pruno, virgulto pieno di spine, del quale si fanno le siepi – drača, dračje, tarn, tarnje, kupina*

Prema talijanskom nazivu *pruno* i opisu koji se donosi, mogli bismo zaključiti da je riječ o crnom trnu ili trnjini, *Prunus spinosa* L., jer je to doista listopadni bodljikavi grm pogodan za žive ograde (Šilić 1973: 116), ali hrvatski naziv *kupina* upućuje na to da bi mogla biti riječ o isto tako bodljikavu grmu koji se može upotrijebiti za živicu, a donosi jestiv plod kupine, *Rubus discolor* Weihe & Nees. Ostali hrvatski nazivi *drača*, zbirni naziv *dračje*, čakavske varijante hiperonima *trn*: *tarn* i zbirni *tarnje*, govore o karakteristikama bodljikave trnjine. Nazivi su potvrđeni u starijim leksikografama, no služe za označavanje i nekih drugih bodljikavih stabala i grmova (Šulek 71; 415, Vitezović⁷² l. 459).

1.29. *Quercia, albero noto – hrast, hrstovina, dubovina, dub*

Tal. *quercia* hiperonimski je naziv za rod *Quercus*, kao što su hiperonimski i naši nazivi *hrast*⁷³ i *dub*⁷⁴, ali se najvjerojatnije odnose na najrašireniju vrstu hrasta, hrast lužnjak *Quercus robur* L. Danas se u botanici razlikuje oko dvije stotine vrsta hrastova (Marzell 3, 1208). U povijesti slavenske mitologije *dub*, sinonim za *hrast*, bio je “sveto drvo” posvećeno raznim božanstvima, između ostalih i bogu Perunu⁷⁵. Kod naših starijih leksikografa *dub* je potvrđen u Roccabonelle (§ 135), Vrančića, Kašića, Mikalje (133), a *hrast* u Mikalje (133), Vitezovića (l. 425), Della Belle (600), Parčića (217), te u kajkavskim rječnicima (v. KR 2, 30).

1.30. *Rosa canina – divji ružar, pasja ruža, pasja rožica*

I talijanski i hrvatski nazivi govore da je nedvojbeno riječ o listopadnom grmu crvenih plodova, koji imaju veliku primjenu u pučkoj i službenoj medicini i u kulinarnstvu, tj. o pasjoj ruži ili šipku, *Rosa canina* L. Osnovne karakteristike ili semovi toga grma (1. cvijet koji podsjeća na ružu, 2. plod – šipak) dali su denominacijski poticaj za stvaranje naziva. Prvi sem dao je denominacijski impuls za stvaranje Tanzlingherovih fitonima: *divji ružar*, *pasja rožica*⁷⁶, koji dosada nisu potvrđeni, i *pasja ruža*, koji je i danas najrašireniji i normativan⁷⁷.

⁷² V. Vajs 1998: 102.

⁷³ Etim. v. Skok 1, 684 s. v. hrast; Bezlaj 1, 201 s. v. hrast.

⁷⁴ Etim. v. Skok 1, 449 s. v. dub.

⁷⁵ Etim. v. Skok 1, 449 s. v. dub.

⁷⁶ Usp. De Gubernatis (1882) i Bulat (1932). “The thunder god’ Perunъ, was the principal deity among many Slavic tribes. There is considerable evidence from South Slavic of a Perunъ cult, connected with hills and mountains (...) There is some evidence of influence from Germanic on the west Slavic area, and of Scandinavian influence in the north, but Perunъ itself was surely not a borrowing from Gothic *Fairhuns* (Vasmer 2, 345), or from Illyrian, as some authors have proposed. The strongest evidence of a Perunъ cult is among the East Slavs” (Friedrich 1970: 135).

⁷⁷ Pridjevci *divji* i *pasja* govore o tome da se ne radi o pravoj uzgojnoj vrsti ruže, već o samonikloj.

1.31. *Rhu, somaco, erithro erba – udidača, sumak*

U klasičnom i srednjovjekovnom latinitetu potvrđeni su sljedeći nazivi za rujevinu, *Rhus coriaria* L.: *rhus, rhus erythros, sumac, sumach Arabum* i dr. (Stirling 4, 23; 154), pa su prema tome talijanski nazivi očiti latinizmi, kao i hrvatski prilagođeni naziv *sumak*, što ga potvrđuje i Šulek (548). Sumak ili šmak, poznat pod raznim kvalifikativima (*venecijanski, mađarski, tršćanski, tirolski*), označuje zapravo usitnjeni prah od listova rujevine u kojem ima većih količina treslovina, eteričnog ulja i dr. što je jedno od najvažnijih sredstava za začinjanje kože (Kušan 358). No to se sredstvo rabilo i za bojenje kože. Grane su služile za dobivanje crne, a kora za žutu boju. Od naših starijih rječnika rujevina se spominje u Vitezovića (l. 361): *rujevača, žutikovina, rujno sime, rujevača*; Belostenca (1, 1058): *čreslo*; Patačića (l. 519): *drevo kožnjarsko*; Parčića (81; 1030) *ruj, rujevina, trijesla, čreslo*⁷⁸. Tanzlingherov je naziv *udidača* usamljen i neproziran.

1.32. *Salice, salce, albero che fà ne luoghi umidi e paludosi – verba, varba, varosol*

Još su stari Latini razlikovali znatan broj vrsta vrba, roda *Salix*, s pomoću kvalifikativa koji označuju mjesto gdje rastu (André 279). No ovdje je riječ o hiperonimskom nazivu *vrba*⁷⁹ (sa slogotvornim *r* i popratnim samoglasnicima *e* i *a*) i nigdje zabilježenim i neprozirnim nazivom *varosol*. Gotovo svi naši stariji rječnici donose naziv *vrba*, a samo neki imaju *iva* (Mikalija 150; Vitezović l. 448).

1.33. *Sambuco, albero noto* (lat. *sambucus*) – *baz, bezg, abzov*

Sambuco, albero noto, ebulo – habat, čuk, baz, bezg, abzov, zovika, stog

Tal. naziv *sambuco* odnosi se na vrlo cijenjen grm bazgu, *Sambucus nigra* L., čiji se cvjetovi, plodovi, lišće i kora upotrebljavaju kao lijek u pučkoj medicini, dok se *ebulo* odnosi na abdovinu, *Sambucus ebulus*, zeljastu biljku koja ima neugodan miris i otrovne sastojke, ali je izgledom donekle nalik nadaleko poznatijoj bazgi (Kušan 500). Nazivi su navedeni jedan uz drugi pa se može pomišljati da je pisac mislio da su sinonimni, kao što se i na desnoj strani *habat*⁸⁰, koji označava abdovinu, navodi kao da je sinoniman s ostalima, a svi se odnose na bazgu. Fitonimi *čuk* i *stog* nisu dosada potvrđeni, a *baz, bezg*⁸¹, *abzov, zovika* obilato su potvrđeni u naših

⁷⁸ Za ostale nazive te motivacije i metonimijskih naziva kod kojih se cijeli grm naziva imenom ploda, kao *šipak* i var., v. Šulek 549.

⁷⁹ Parčić (81; 1030) donosi glagolske sintagme *črijesliti, trijesliti... kožu*, u značenju 'conciare le pelli'. Usp. u crslav. *črěsliti* 'strojiti usnje' (Bezljaj 1, 88 s. v. *čreslo*).

⁸⁰ Etim. v. Skok 3, 619 s. v. *vrba*.

⁸¹ Spomenuti naziv, kao i druge varijante kao *abdov, habad, habed, hebd, kabad, apta* itd., predstavljaju jednu od vrlo raspravljanih slavenskih etimologija, usp. Skok 1, 645 s. v. *habat*; Bezljaj 1, 189 s. v. *habat*.

starijih leksikografa: Vrančić (*baz*), Kašić (*bazg*, *bazgovina*), Mikalja (*bzovina*, *bazovina*), Vitezović (*bazg*, *baz*, *bezg*), Della Bella (*baz*, *bazag*, *zovina*), Parčić (*baz*, *baza*, *bazga*, *bazag*, *zova*, *zovika*)⁸², te kajkavski leksikografi⁸³ koji imaju *bezg* i *bezeg*.

1.34. *Sandalo albero – gustigaj, gustigaj bijel, gustigaj carljeni*

U Europu se već u prvoj polovici 13. stoljeća počinje uvoziti vrlo cijenjeno orijentalno drvo sandalovina (najpoznatije su vrste bile one iz Indije – *Santalum album* L., te s Filipina – *Pterocarpus santalinus*), koje se uglavnom upotrebljavalo u dvije svrhe: pretvoreno u prah⁸⁴, rabilo se u medicinske svrhe, a zbog posebno ugodna mirisa i mogućnosti fine obrade cijenili su ga mnogi majstori. U sanskrtu se stablo naziva *čandana*, što je preko grč. *σάνταλον* u arapski prešlo kao *sandal*, a zatim u srlat. *sandalum*⁸⁵. U našim se starim izvorima spominju obje vrste drveta. Rocabonella (§ 129) navodi *sandali crljeni* i *sandali beli*, Vitezović (l. 450) *indijansko drvo*, Belostenec (1, 1080) ima *črljeno drvo*, a Patačić samo u latinskom tekstu spominje tri vrste: *citrinum sive flavum*; *altrum album sive pallidum*; *tertium rubrum*. Vidimo da i Tanzlingher navodi dvije vrste, *carljeni* i *bijel*, i naziva ga *gustigaj* (možda se može čitati i *guštigaj*, jer je grafija dvoznačna), što jest prozirno, ali semantički teško objašnjivo. Naime *gust* sa značenjem ‘densus’ može biti sinonim za ‘tvrd’, što jest karakteristika toga drva, ali *gaj* znači isključivo ‘mala šuma’⁸⁶, osim ako nije uzet metonimijski *pars pro toto*.

1.35. *Savina, albero picciolo, ha sempre le foglie verdi ed è simile al cipresso – gluhi smrič, smričika, smrič, glušac*

Sudeći po tal. nazivu *savina* i opisu što ga daje, riječ je o niskom, puzavom grmu gluhom smrču ili smrdeliki, *Juniperus sabina* L. (Penzig 2, 491; Šilić 1973: 30). I Tanzlingherovi hrvatski nazivi uglavnom su već potvrđeni u našoj flori: *gluhi smrič* (Šulek 526); *glušac* nije potvrđeno, nego varijanta *glušak*; *smrič* je hiperonimski naziv za rod *Juniperus*; varijanta *smričika* nije potvrđena⁸⁷.

---

⁸² V. bilješku 49.

⁸³ Sve navode v. Vajs 1998: 95.

⁸⁴ V. KR 1, 135.

⁸⁵ Usp. franc. *sandal* “poudre employée en médecine, qui se fabrique avec le bois du sandal blanc, citrin ou rouge”, v. FEW 19, 153.

⁸⁶ Usp. u franc. *santal*, *sandal*, *sandalle*, tal. *sandalo*, engl. *sandal*, *sanders*, njem. *Sandel(holz/baum)*, v. FEW 19, 154; DEI 3330.

⁸⁷ V. Skok 1, 544 s. v. *gaj*.

1.36. *Silio, arbuscello noto – rakita, lopotika*

U talijanskom bi se naziv *silio* mogao odnositi na kuriku, *Euonymus europaeus*. Sam Tanzlingher naznačuje da je riječ o *arbuscello noto* tj. poznatom grmu (?), i sudeći prema hrvatskom nazivu *rakita*⁸⁸ (usp. Šulek 322), mogla bi biti riječ o vrbi, možda *Salix purpurea* L., čije se grane upotrebljavaju u pletarstvu, ali Šulek za isti naziv navodi i Visianijevu identifikaciju za *Euonymus europaeus*. Naziv *lopotika* već smo vidjeli u Tanzlinghera kao naziv za *Euonymus europaeus* (v. 1.16.).

1.37. *Souero albero – plut, pluto*

Ovdje je nedvojbeno riječ o hrastu plutnjaku, *Quercus suber* L., od čije se kore, koju nazivamo plut, prave čepovi i drugi upotrebnii predmeti. Nazivi *plut, pluto* nastali su zbog karakteristike toga materijala, jer pliva, pluta na vodi⁸⁹. Naziva se još i *plutak, plutac* (Simonović 389).

1.38. *Spinacuta, oxyacantha, pivina, pitianta, crespino, berbero, uva spina pianta – čerpčeg, kostriš, kostrič, sporiš, dračevina, glogunja, kosnika, glogovina*

Nažalost ovakvo obilje i talijanskih i hrvatskih naziva ništa nam ne pomaže u rasvjetljavanju naziva i determinaciji biljke. Naime ovi nazivi nisu sinonimne oznake za jednu vrstu, nego za više njih. Latinizmi *spinacuta* i *oxyacantha* nedvojbeno se odnose na bodljikavi listopadni grm ili manje drvo glog, *Crataegus oxyacantha* L. Fitonimi *pivina* i *pitianta* u talijanskom repertoaru bilja nisu potvrđeni i ne znamo na što se odnose, a *crespino, berbero* i *uva spina pianta* označavaju trnoviti grm žutiku ili češligu, *Berberis vulgaris* L. (Penzig 2, 59; 148; 579), v. 1.43.

Među hrvatskim nazivima situacija je još zamršenija. Naziv *čerpčeg* dosada nije potvrđen, nego samo varijanta *čepčeg* koja označava *Sonchus asper* Vill., jednako kao i nazivi *kostriš* i *kostrič* (Šulek 164), i ona ne bi ni spadala u ovu skupinu nego u korovne biljke. No deminutivne izvedenice *čepčežac mali* i *čepčežak mali* oznake su za *Berberis vulgaris* jednako kao i naziv *kostriš* i *kostrič* (Šulek 51, 555). *Sporiš* je nedvojbeno oznaka za ljekovitu biljku *Verbena officinalis* L., ali u korpusu Tanzlingherovih naziva označava i neke druge vrste ljekovitih i korisnih biljaka (v. tablicu). Fitonim *dračevina* Tanzlingher upotrebljava kao oznaku za *Berberis vulgaris* (v. 1.43.).

Posljednja tri naziva odnose se na glog, *Crataegus oxyacantha*, među kojima *glogunja* nije potvrđeno, nego samo *gloginja* (Šulek 91). *Kosnika* je potvrđeno u Mikalje (111), koji ima i *kostrika* i *glogovina*, jednako kao i Vitezović (I. 363), koji je to od njega i preuzeo, što djelomice navodi i Tanzlingher.

⁸⁸ Za ostale vrste roda *Juniperus* v. 1.16.

⁸⁹ Etim. v. Skok 3, 102 s. v. rakita.

Ne bismo znali reći je li naziv *kosnika* u vezi s osnovom *kos* ‘kriv’⁹⁰ ili *kosa* ‘falx’⁹¹, jer se i Skok pita ide li ovamo fitonim *kosan* ‘trava, juncus’.

1.39. *Stirace, storace, calamita – blagodihnjina, mjerišnjina, dihnjarmola, mjevodja*
Stirace, ragia odorifera vedi stirace

Tal. *stirace, storace* i *calamita* (Penzig 2, 543) oznake su za istočnomediterranski listopadni grm od kojeg se dobiva mirisava smola stiraks ili storaks (*Resina storax*) koja je nekada bila naročito cijenjena i upotrebljavala se kao sveto sredstvo za kađenje. Storaks koji se danas upotrebljava potječe od biljke *Liquidambar orientalis* Mill., pa stiraksova smola danas nema većeg značenja (Kušan 408). Tanzlingher je očito sam skovao sve nazive, od kojih se složenice *blagodihnjina* (blago + dih + njina ‘ona koja ugodno miriše’) i *dihnjarmola* izvode iz trećeg prijevojnog stupnja *i* s osnovom *dih-* koja je u glagolu *dihati* i semantički razvoj je išao tako da osim ‘disati’ može značiti i ‘mirisati’, ‘imati ugodan miris’ (usp. u kajkavaca *dišati*, i u čakavaca *dišiti*)⁹². *Mjerišnjina* je vjerojatno tvorena od osnove koja se nalazi u *miris* (i *meris*), *mirišati* i sufiksom *-njina* koji se nalazi i u *blagodihnjina*⁹³. Naziv *mjevodja* je neproziran.

1.40. *Tamarisco, albero noto, tamerice, tamerigia – ošjak, cvet komorač*

Sudeći po talijanskim potvrdama riječ je o poznatom mediteranskom grmu tamarisu, *Tamarix gallica* L. (Penzig 2, 552). No hrvatski nazivi upućuju na posve druge biljke. Ošjak bi bila oznaka za bodljikavu korovnu biljku ošljak ili badilj, *Cirsium arvense* L., a naziv *komorač* označuje aromatičnu i jestivu biljku morač ili komorač, *Foeniculum vulgare* Mill., koji se uz tu identifikaciju i nalazi u Tanzlingherovu korpusu, pa je ovdje očito riječ o previdu.

1.41. *Tasso, albero nasso – jažvez*

Talijanski se nazivi *tasso* i *nasso* nedvojbeno odnose na crnogorični grm ili stablo tisu, tisovinu, *Taxus baccata* L. (Penzig 2, 362; 555), dok je Tanzlingherov hrvatski naziv *jažvez* posve neproziran i nije nigdje potvrđen. Nazivi za takav tip stabla obično su ujednačeni i u starijih se leksikografa pojavljuje naziv *tisa* (Rocccabonella § 343, Vitezović l. 490), a u kajkavskih se leksikografa naziv *tisa* upotrebljava i za lat. *larix* i za *taxus* (v. 1.19.).

⁹⁰ Etim. v. Skok 2, 685 s. v. pliti.

⁹¹ V. Skok 2, 160 s. v. kos².

⁹² V. Skok 2, 161 s. v. kosa².

⁹³ V. Skok 1, 372 s. v. dah.

1.42. *Terebinto – smardelj, smardljika, lubgavrad, tremint*

I tal. naziv *terebinto* (Penzig 2, 557) i hrvatski čakavski nazivi *smardelj, smardljika* i *tremint* nedvojbeno se odnose na primorski grm ili nisko drvo smrdljiku, *Pistacia terebinthus* L. Već se u Roccabonellinu kodeksu navode nazivi *smerdelja* i *smrdelj*, uz naznaku da je to stablo obilno zastupljeno blizu Zadra⁹⁴. Belostenec (1, 733) donosi *smrdel*, a Parčić (933) *smrda, smrdelj*. *Tremint* je prilagođenica prema latinskom *terebinthus*. Naziv *lubgavrad* je neobična tvorenica, i ne bismo se upuštali u njezino tumačenje (usp. nazive za srodnu vrstu *Pistacia lentiscus*, 1.15.).

1.43. *Tiglio albero* (lat. *tilia*) – *lipa, lipovina*

Tiglio albero (lat. *tilia*) – *lipovina*

Tiglio, albero noto – *lipa, lipovina, telja*

Tilio albero V. *Tiglio*

Latinski naziv *tilia* potvrđen je u Virgilija, Plinija, Kolumele⁹⁵, kao naziv za lipu, porodica lipovki, Tiliaceae, koja obuhvaća više vrsta, a u nas su uobičajene tri vrste (srebrna lipa – *T. tomentosa*, bijela lipa – *T. cordata* i crna lipa – *T. platyphyllos*), s mnogo podvrsta i varijeteta. U prirodi se nalazi samonikla i zasađena. U Slavena je lipa bila poznato sveto drvo⁹⁶ i kao takva vrlo cijenjena, pa je i to vjerojatno utjecalo na jedinstvenost naziva: bez varijanata, bez sinonima, kao što je, uostalom, u latinskom, talijanskom i hrvatskom.

Osim u Roccabonelle, koji lipu u kodeksu uopće ne spominje, u ostalim rječnicima, uz lat. *tilia*, uvijek se pojavljuje naziv *lipa*, koji je baltoslavenskog, sveslavenskog i praslavenskog postanja⁹⁷: Kašić, Vrančić, Mikalja (231), Vitezović (l. 496), Della Bella (724), Habdelić, Belostenec (1, 1211), Jambrešić (985) i Patačić (l. 508). Tako je i u Tanzlinghera, koji osim *lipa*, ima i izvedenicu na *-ovina* (*lipovina*), koja je u njeга česta, te talijanizam *telja* (iz tal. starog i dij. naziv *teglia*, Penzig 2, 556).

⁹⁴ V. Skok 2, 428–429 s. v. mir.

⁹⁵ V. § 375: *smerdelja, smrdelja apellatur arbor hec sclavonice apud iadram ubi habundat.*

⁹⁶ V. André 316.

⁹⁷ Usp. Bulat 1932; Kušan 328; Friedrich 1970: 89: “The linden (Russian *lipa*) is of great technological and economic importance (...) The linden had important ritual and supernatural meanings among the early Germans and other Indo-Europeans. Among the Finno-Ugric peoples, particularly those of European Russia, who are partly located between the eastern and western Indo-Europeans, the linden complex of interconnected magical and supernatural symbolism involved bast shoes, bast rope, and bast bridles for the sacrificial horses; linden spoons, linden trumpets, and linden bark and branches dipping with the blood of sacrificial animals; linden groves, categorical taboos against harming lindens, and finally, linden sacrifice trees, to which the oak and birch were distant seconds.”

1.44. *Uva spina – dračevina*

Već smo vidjeli da se tal. *uva spina* i hrv. naziv *dračevina*, vjerojatno omaškom, spominju među drugim biljkama (v. 1.37.), a odnose se zapravo na bodljikavi grm breberiku ili žutiku, *Berberis vulgaris* L. Tanzlingherov naziv *dračevina* nije dosada zabilježen za taj grm, već samo *dračevica*, ali za jedan drugi bodljikavi grm, *Paliurus spina-Christi* Mill.

1.45. *Venchi – varba, uzice*

Već su stari Latini razlikovali znatan broj vrsta vrba, roda *Salix*, s pomoću determinativa koji označuju mjesto gdje rastu: *Salix Amerina*, *S. Asiatica*, *S. Gallica* i dr. (André 279). Tanzlingher navodi čakavski lik *varba*, što je vjerojatno oznaka za bijelu vrbu, *Salix alba* L., a *uzice* možda označuju *rakitu*, *Salix purpurea*, čije se grane upotrebljavaju u pletarstvu. U svim našim starijim rječnicima: Roccabonella (§ 170), Vrančić, Kašić, Habdelić, Mikalja (796), Vitezović (l. 448), Della Bella (637), Belostenec (1,1075), Jambrešić (888), Patačić (l. 508) nalazimo naziv *vrba*, a samo neki rječnici donose i nazive za druge vrste: Mikalja (150) *iva*, Belostenec *črljena vrba*, Parčić (832, 292) *rakita* i *jadika*.

2. Drveće jestivih plodova

- 2.1. *Abrostine, abrostino, uva nera per natura, serve per dar colore al vino – divje grozdje, galovina, swardlovina, palvka, plavka, galovičina paina, loznica*
Agresta (lat. *omphacium*) – grozdje nezrilo, kiselo
Agresta, uva immatura – grozdje nezrilo
Lambrusca, uite seluatica (lat. *labrusca*) – divja loza
Lambrusca, vite selvatica – divja loza, divje grozdje
Uva frutto noto – grozdje
Uva (lat. *uva*) – grozdje
Uva coglionara (lat. *uva dactilides*) – krivalja
Uva dolce (lat. *uva leporaria*) – grozdje slatko
Uva sanguinosa (lat. *uva lanara*) – modrina
Uva sanguinosa – modrina
Uva lugliatica (lat. *uva praecocia*) – tribidrag, petrovščina
Uva lugliatica – petrovščina
Uva moschatella (lat. *uva apiaria*) – muškatelščina, muhavina
Uva moschatella – siriščenica, mehejanica, muhavina, pčelina

- Uva passa* (lat. *uva passa*) – duhvina
Uva passa – mraščina, suhvinja, žilavina, garčka
Uva tarda (lat. *uva serotina*) – garbić
Uva tarda – garbić
Uva verde (lat. *uva immatura*) – grešta, kiselica
Uva cibibo (lat. *uva coryanthyca*) – perhavac
Uva cibibo – perhavac
Vite (lat. *vitis*) – loza
Vite selvatica – divja loza

Vinova je loza poznata od najstarijih vremena. U Egiptu je rasla prije 6000 godina. Odatle su je preuzeli Grci i Rimljani, koji su je širili po zemljama Europe. Početkom 17. stoljeća prenesena je u Sjevernu Ameriku, a naročito je uspijevala u Kaliforniji. Po ostalim dijelovima Sjeverne Amerike raširile su se odlike onih vinovih loza koje su samoniklo rasle. Najviše takvih odlika dala je vrsta *Vitis labrusca*, koja je kasnije ponovo vraćena u Europu⁹⁸. To je upravo sorta koja se u Tanzlinghera navodi pod nazivom *abrostine*, s opisom “crno grožđe koje daje boju vinu”, *lambrusca* i *vite selvatica*. Naziva ga *divja loza*, *divje grozdje*, *galovina*, *galovičina*, *svardlovina*, *palvka*, *plavka*, *pajina*, *loznica*. Nazivi *galovina*, *galovičina* i *svardlovina* nisu nigdje potvrđeni, dok je *plavka* “suvrst vinove loze bijela i crna groždja” potvrđena u Šuleka (298), kao i slov. naziv *palvanc* (Šulek 275), *pajina* “suvrst divlje loze” (Šulek 275) te *loznica*, *Vitis labrusca* (Šulek 206).

Vinovu lozu Tanzlingher naziva *loza*, njezin plod *grozdje*, a ostale su potvrde nazivi za razne sorte grožđa.

U gotovo svim našim starijim rječnicima postoji znatan broj naziva za različite sorte ili različiti stupanj zrelosti ili okusa grožđa.

Latinski i talijanski naziv *uva* označavaju plod vinove loze – grožđe, a vinova se loza u latinskom naziva *vitis*, a u talijanskom *vite*, što se u Tanzlinghera ne navodi. Vidimo da se u oba rukopisa neki nazivi ponavljaju (*uva sanguinosa*, *uva lugliatica*, *uva moschatella*, *uva passa*, *uva tarda*, *uva cibibo*), ali ima i dosta razlika, jer se neki spominju samo u prvome rukopisu (*uva coglionara*, *uva dolce*, *uva verde*), a u drugome se uz iste talijanske nazive na hrvatskoj strani navodi više sinonima za pojedine sorte, dok se već spomenuti naziv *abrostine* spominje samo u drugom rukopisu.

Hrvatski naziv *krivalja* potvrđen je i u Mikalje (123), koji ga opisuje kao *grozdje dugo*, zatim ga preuzima i Della Bella (781) i u tal. ga naziva *uva cornetta* i *uva corniculata*. Tanzlingherov naziv *grozdje slatko* ima i Mikalja (123), a za kiselu grožđe, koje naziva *grešta*, *kiselica*, *grozdje nezrilo*, *kiselo*, Vitezović (I. 525) navodi *agrišt*, *jegrišt*, *agriš* i jednostavno *nezrelo grozje*. Mikalja ima *egreš*, *ogresta* (94), *greš* (121), a Della

⁹⁸ V. Skok 2, 305 s. v. lipa; Bezlaj 2, 143 s. v. lipa; Friedrich 1970: 90.

Bella (54) ima *paštrica*⁹⁹. Od kajkavskih leksikografa Belostenec donosi *jegrišt* (1, 1284), a Patačić (l. 543) *agrešt*. Likovi *agriš*, *agrišt* preuzeti su iz ven. < lat. *agrestis* (REW 295), a oni s početnim *e-*, *je-* istog su latinskog postanja, ali preuzeti posredstvom mađarskoga: *egres*¹⁰⁰.

Naziv *modrina* (< *modar*) i danas je ustaljen naziv za crno grožđe (Šulek 244).

Rano grožđe (tal. *uva lugliatica*) naziva se i *petrovščina*, što znači da dozrijeva oko Petrova¹⁰¹, koje Tanzlingher naziva i *tribidrag*. Taj je naziv zabilježen u Mikalje (123), u Vitezovića s metatezom *tribigrad* (l. 525), a u Della Belle *tribidrag*. Belostenec (2, 118) *tribidrag* očito preuzima od Della Belle, jer ga i naznačuje kao dalmatinizam. U AR je, osim naziva *tribidrag* i *tribidrag*, za Drvenik potvrđen i naziv *tribidraga* (18, 641). No, ni u AR ni i u Skoka ne nalazimo naznake o porijeklu tih naziva. Jedino formalno poklapanje možemo naći za prvi dio naziva *trebi-* u tal. *trebbiano* (< lat. *Trebulanus* < *Trebula* “ime različitih gradova južne Italije”), što je naziv za bijelo vino istoimene loze, koja se uzgaja u središnjoj Italiji (Zingarelli 2044). Drugi dio naziva, *-drag(a)*, nalazimo kao usamljenu potvrdu *draga* (18. st., Pohlin) “vrsta vina”, koja u Bezlaja (1, 110 s. v. draga IV), uz neke formalne paralele bez semantičkog poklapanja u drugim slavenskim jezicima, ostaje bez etimologije. Pučko bi tumačenje složenice moglo biti “grožđe koje se rado jede”, “drago ga je trijebiti bobicu po bobicu”.

Sortu muškatelj¹⁰² Tanzlingher naziva *muškateljščina* (što je iste etimologije), te *muhavina*, *siriščenica*¹⁰³, *mehejanica* i *pčelina*¹⁰⁴, sve dosada nepotvrđenim nazivima. Ta je sorta obilato potvrđena i u ostalim našim starim rječnicima. Mikalja (172) ima *muškateo grozdje*, *muškatio*; Della Bella (781) *pčelinje grozdje* i *muškatio*; od kajkavaca Habelić navodi *muškat*, *grozdje muškatno*; Jambrešić (42) *muškat grozdje*; Belostenec (2, 118) *muškatelj*, *muškatno grozdje*, *muškat*, a Patačić (l. 542) *muškat*.

Kasno grožđe (*uva tarda*) Tanzlingher naziva *garbić*, što je bez popratnoga vokala *a* uz samoglasno *r* potvrđeno u Šuleka (101) u varijanti *grbić*¹⁰⁵ kao “suvrsti vinove loze bijela i crna groždja”.

⁹⁹ V. Kušan 370.

¹⁰⁰ Naziv *paštrica* izvodi se iz pridjeva *paštar*, *pastar* ‘kaštar’, ‘opor’, ‘acer’, v. AR 9, 672 i 697; usp. isti semantizam (zbog okusa) i u nazivima za plavu ribu *pastrica*, *pastrica* iz fam. Scombridae, v. Vinja 1986, 1: 292.

¹⁰¹ Usp. Skok 2, 548 s. v. oğresta; Bezlaj 1, 175 s. v. grest.

¹⁰² Svetački su datumi česti u pučkoj denominaciji kao oznaka vremena kada voće dozrijeva ili cvijet cvjeta, usp. *petrovača* (smokva, šljiva, jabuka, tikva), *petrovka* i dr. (Šulek 292).

¹⁰³ Preuzeto iz tal. deminutiva *moschatello* (< *moscato*), koji označava sortu mirisna grožđa i istomenu vrstu vina, kojega miris podsjeća na aromatičnu tvar mošus. Etimologija tal. riječi *moscato* je kasnolat. *muscus* (< grč. μύσχος, posuđeno iz perzijskoga) u značenju ‘mošus’.

¹⁰⁴ Moguće je povezivanje s nazivom *sirišni* (*orih*), v. 2.20.

¹⁰⁵ Naziv je možda semantička prevedenica lat. *uva apia*, *apiana*, *apiaria* < *apis* ‘pčela’.

Preostali su još nazivi za suhvice ili groždice (*uva passa*), koje Tanzlingher naziva *mraščina*, *duhvina*¹⁰⁶, *suhvinja*, *žilavina*¹⁰⁷, *garčka*¹⁰⁸. Držimo da se nazivi *uva cibibo*¹⁰⁹ (lat. *uva coryanthyca*) – *perhavac*¹¹⁰, koje nismo nigdje našli, najvjerojatnije odnose također na neku vrstu grožđica.

2.2. *Armelino, arbore e frutto* (lat. –) – *antić*

Armeniaca arbor (lat. *pomum armeniacum*) – (–)

Obje su potvrde iz prvoga rukopisa, ali se nalaze pod dvije talijanske natuknice, gdje kod jedne nedostaje latinski naziv, a kod druge hrvatski.

U klasičnom je latinskom naziv *armeniaceum* (sc. *pomum/malum*)¹¹¹ označavao vrstu marelice koja dozrijeva kasnije od one koju su nazivali *malum praecox*. U starih pisaca mjesto marelice nije bilo utvrđeno, pa su je neki svrstavali u šljive – *prunum armeniacum* (Plinije 15, 41), drugi u breskve – *persicum praecox*, *praecoquum* (Paladije 12, 7, 4; Izidor 17, 7, 7), a treći u jabuke – *malum praecox* (sve u André 41, 244). I tal. naziv *armelino* (Penzig 2, 35) i lat. *pomum armeniacum* (Stirling 3, 375) odnose se na stablo i plod marelice, *Pomum armeniaca* L. Hrvatski naziv *antić* potvrđen je i u Visianija (Šulek 4). Zanimljiva je potvrda u Roccabonellinu kodeksu: *antipraskva* (§ 349), koja nam može možda objasniti Tanzlingherov naziv *antić*. To je hibridna prilagodba lat. *antepersicum*, što je semantički isto što i gore spomenuti *persicum praecox*, dakle marelica je “vrsta breskve koja dozrijeva prije breskve”. Prema tome, *antić* je *anti* (< lat. *ante*) + hrv. deminutivni sufix¹¹².

2.3. *Carobba* (lat. *siliqua*) – *rogač*

Carobba, frutto – *rogač, kukac, rogoz*

Rogač, *Ceratonja siliqua* L., o kojem je ovdje riječ, jedna je od rijetkih biljaka porodice *Cisalpinaeae*, koja raste izvan tropskog područja, tj. po čitavu Sredozemlju. Plod joj je tamnosmeđa mahuna koja služi za jelo ili kao lijek (Kušan 285; Grlić 216). Tanzlingher ga očito dobro poznaje i naziva najraširenijim nazivom

¹⁰⁶ V. Skok 1, 610 s. v. grb².

¹⁰⁷ I u nazivu *duhvinja* i u *suhvinja* prisutan je semantizam ‘sušen, osušen na zraku’.

¹⁰⁸ U sušenu stanju bobice grožđa postaju doista žilave.

¹⁰⁹ Vjerojatno su najpoznatije suhvice od sitna grožđa koje je poznato u Grčkoj i Turskoj.

¹¹⁰ Pretpostavljamo da je možda ipak riječ o tal. *zibibbo*, kao u Parčića (679), uz koji donosi nazive *suhva*, *suhvica*, *suvica*.

¹¹¹ *Perhavac*, odn. *prhavac* vjerojatno je izveden od *prhati*, što je u korijenu bilo unakrštanje s *prah*. Usp. stsl. *prhati*, v. Skok 3, 39 s. v. *prhati*.

¹¹² *Malum Armeniacum* < grč. μάλον ἀρμενιακόν (< Ἀρμενία) ‘kasna marelica’, v. DELL 47; Chantraine 694.

*rogač*¹¹³, što se onomasiološki može objasniti izgledom mahune rogača koja podsjeća na rog. U ostalih naših leksikografa navode se još nazivi *karuba* (Mikalja 566), *koruba*¹¹⁴ (Vitezović l. 464), *rožiček* i *rogač* (Belostenec 1, 1120), *rožiček* i *svetoga Ivana kruh*¹¹⁵ (Patačić l. 542). Nije jasno zašto ga naziva i prozirnim nazivom *kukac*, a naziv *rogoz*, koji bilježi uz tal. *carice*, *caricio*, ovdje je upotrijebio i za rogač, vjerojatno omaškom ili zbog stanovite sličnosti “smeđeg” rogača i “smeđeg” klasa rogoza.

2.4. *Castagna, albero e frutto* (lat. *castanea*) – *kostanj*

Castagna, frutto noto – *kostanj, marun*

Castagno, albero – *kostanjak, kostanj, kostanjina*

Marone, specie di castagna migliore – *marun, kostanj*

Naziv *kostanj*, preuzet iz tal. *castagno* < lat. *castaneus* (< grč. κάστανος)¹¹⁶, označava plod i stablo pitomoga kestena, *Castanea sativa* Mill. (= *C. vesca* Gaertn.). Taj je potvrđen u Roccabonelle (§ 141), Vrančića, Mikalje (208), Della Belle (176), a i u kajkavskih leksikografa (usp. KR 2, 360), a danas se osim u kajkavaca govori i u nekim priobalnim gradovima, kao na Cresu, u Vodicama, Dubrovniku, Mirinju, Boki¹¹⁷, a karakterističan je i za slovenski¹¹⁸.

Za stablo Tanzlingher upotrebljava i dvije izvedenice od *kostanj*: *kostanjak* i *kostanjina*. Naziv *marun*, posuđenica iz tal. *marrone*, kod nas je poznata vrsta krupna kestena, kako i sam Tanzlingher kaže “vrsta boljega kestena”, koji raste oko Lovrana u Istri.

2.5. *Cedrivolo, frutto noto* – *četrun, čitrun*

Cidrone, citruolo (lat. *pomum citronum*) – *četrun*

Cidrone, cetrone frutto – *čitar, četrun, čedar*

Citrolo, cetrone (lat. *pomum citronum*) – *četrun*

Sudeći po tal. potvrdama *cedrivolo, citruolo* (Penzig 2, 113) riječ bi bila o krstavcu, *Cucumis sativus*, a *cetrone* je oznaka za *Citrullus vulgaris* (Penzig 2, 118). No Tanzlingherove hrvatske potvrde govore nam da tomu ipak nije tako, i to prvenstveno ako ih usporedimo s hrvatskim ranijim potvrdama, a i zbog lat. naziva *pomum ci-*

¹¹³ Usp. Skok 2, 505 s. v. natipirka.

¹¹⁴ Etim. v. Skok 3, 153 s. v. rog.

¹¹⁵ Posuđenica iz tal. *carruba* (iz asirskog, preko arapskoga), Skok 2, 55 s. v. karuba.

¹¹⁶ To je prijevod njem. naziva *Sanct Johannes Brot*. Semantizam ‘kruh svetoga Ivana’ nastavak je jedne legende što je donosi i Marzell (1, 899): “Nach der Legende soll sich Johannes der Täufer, als er in der Wüste lebte, von den Früchten dieses Baumes ernährt haben”.

¹¹⁷ V. Skok 2, 164 s. v. kostan.

¹¹⁸ V. Skok n. mj.

tronum, koji se nedvojbeno odnosi na citrun ili cedar, *Citrus medica* Risso. (Stirling 3, 375). Lat. likovi *citrus* i *cetrus*¹¹⁹ (André 93) označavali su citrun ili cedar, na što se odnose i Tanzlingherov *četrun* i varijante *čitrūn*, *čitar* i *čedar*, kao i *četrun* potvrđen u Roccabonelle (§ 65), Della Belle, Jurina¹²⁰, varijantata *čedrun* u Mikalje (34) i *cedrun* u Vitezovića (l. 312). Nazive za krastavac Tanzlingher navodi s. v. *cocomero*.

2.6. *Ceraso, frutto* (lat. *cerasum*) – *črišnja*

Cerasa, ceraso frutto – *črišnja, trišnja*

Ciregia uedi ceraso

Ciregia, frutto noto – *črišnja, trišnja*

Ciregio albero – *črišnjina, črišnjak*

U naših starijih leksikografa navode se brojni nazivi za različite varijetete trešanja¹²¹, jer je to stablo ukusnih jestivih plodova poznato još od starih Rimljana. Od lat. *cerasus*, preko vlat. likova *cerasea*, *ceresea* (REW 1823, 1824) nastali su nazivi za trešnju, *Prunus avium* L., u gotovo svim europskim jezicima. Dalmatski prežitak iz vulgarnolatinskog je lik *kriša*¹²² (i var. *kriješa*¹²³, *krišva*, *kriješva*¹²⁴). Oblici kao *čreša*, kasnije *črešnja*¹²⁵, *črišnja*, pokazuju ne samo likvidnu metatezu nego i prvu palatalizaciju. Današnji je književni lik *trešnja*. Tanzlingher na dva mjesta navodi čakavske likove *črišnja* i *trišnja*¹²⁶, a za stablo donosi izvedenice *črišnjina*, *črišnjak* sa sufiksima *-ina* i *-ak*, koje u svom sustavu često rabi (usp. *kostanjina*, *drinjina*, *ternjina*; *žirnjak*, *martovnjak*, *kostanjak*).

2.7. *Cornola, frutto* (lat. *cornus*) – *dernjina*

Cornola, frutto (lat. *cornus*) – *drina, darnjina*

Cornio, albero – *drin, drinak, drina, drinovina*

Cornola, corniola, frutto noto – *drinjina, dernjina*

Hrvatski Tanzlingherovi nazivi za stablo i plod drijena, *Cornus mas* L., potječu svi iz istog praslavenskog korijena *dernъ, s različitim prijevojima (*drěнь* i *dънь*)¹²⁷,

---

¹¹⁹ V. Bezljaj 2, 71 s. v. *kostanj*.

¹²⁰ Ti su se likovi često brkali s *cedrus*, koji je označavao *Cedrus libanotica* Link.

¹²¹ V. Vajs 2000: 301.

¹²² Sve navedene nazive v. u Vajs 1998: 119–121.

¹²³ V. Mikalja 213.

¹²⁴ V. Della Bella 185.

¹²⁵ Oba lika v. u Parčić 364.

¹²⁶ V. Vitezović 84.

¹²⁷ Dočetak *-nja* izmijenjen je prema *višnja*, v. Skok 2,198 s. v. *kriša*; v. i Skok 1928–1929: 55–56.

kao i brojne druge varijante potvrđene u naših starih leksikografa¹²⁸: *drin*, *drinjule* (Roccabonella § 339), *dren*, *drin*, *dernjina*, *drnjina*, *drenjina* (Mikalja 84), *drjen*, *drjenjina* (Della Bella 229), *dren*, *drn*, *drnjula*, *drnjina*, *drenak* (Vitezović l. 126), *drinjina*, *drinj* (Jurin¹²⁹). Dosada nije zabilježena samo Tanzlingherova varijanta *drina*.

2.8. *Cotogno, arbore e frutto – tkunja, kutina*

Cotogno – tkunja, kutina

Mela cotogna – tkunja

Melo cotogno (lat. *melum cydonium*) – *tkunja*

Ovdje je nedvojbeno riječ o poznatom stablu dunji, *Cydonia oblonga* Mill. Hrvatski naziv *tkunja*, što ga navode i Roccabonella (§ 66), Mikalja (693), Vitezović (l. 312), može se smatrati leksičkim ostatkom iz dalmatoromanskoga¹³⁰, a naziv *kutina* preuzet je iz stvnjem. *kutinna* > njem. *Kütte(n)* < lat. *cotonea*¹³¹ i karakterističan je za kajkavski – Habdelić, Jambrešić (170), Patačić (l. 503).

2.9. *Dattero, frutto della palma – pomak, tarstak, urmok*

Palma, l'albero che fà dateli e Palma diciamo anche alle frondi di esso – finika, penik, penić, poma kita, tamavra, droginja, palma

Ovdje je riječ o suptropskom stablu palme koja nosi vrlo tražen plod datulje, *Phoenix dactylifera* L. Tanzlingher donosi čak sedam različitih naziva, od kojih je internacionalizam samo *palma*. Naziv *finika* uklapa se u cijeli niz već drugih likova *fenik*, *finik*, *finiks* i *vinik*, koji se kao i njegovi *penik*, *penić* izvode iz grč. φοῖνῖς, što je već u staro vrijeme označavalo tu palmu. Grčki se naziv izvodi iz Φοῖνις, Fenicija, tj. po zemlji porijekla¹³². U Chantraineovu se rječniku (1219) homonimni lik Φοῖνις obrađuje u pet različitih natuknica, s različitim etimologijama i semantizmima: 1. “purpur”, 2. “Feničani”, “fenički”, 3. “palma i druge biljke”, 4. “muzički instrument lira” i 5. “mitološka ptica Feniks” (nepoznate etimologije). Likovi sa značenjima 3 i 4 doista označuju “stvari” koje mogu biti podrijetlom iz Fenicije (2). U Skoku su (1, 511 s. v. feniks) navedeni gotovo svi elementi za etimološko tumačenje: grč. φοῖνῖς, doduše, sa značenjima “bajoslovna ptica” i “što potječe iz Fenicije”, te likovi *penik*, *pinik*, *finik*, *finiks* i drugi iz balkanskih jezika, sa značenjem ‘palma, datula’ – izve-

¹²⁸ O podrijetlu slavenskih naziva mišljenja se etimologa razlikuju (usp. Skok 1,435 s. v. drijen; Bezlaž 1, 112 s. v. dren).

¹²⁹ Za ostale varijante v. Šulek 74–75.

¹³⁰ V. Vajs 2000: 302.

¹³¹ V. Skok 1, 557 s. v. gdunja.

¹³² Usp. u slov. *kutina* (< stvnjem. *kutinna* < lat. *cotonea*); za ostale likove i tumačenje v. Bezlaž 2, 114 s. v. *kutina*.

deni iz grčkoga lika i njegove latinizirane forme – no, svi ti elementi nisu međusobno povezani i ne može se dobiti odgovor na pitanje odakle iz grčkoga lika značenje ‘palma’, koje je i u grčkim izvorima obilato potvrđeno¹³³. U drugim našim starijim rječnicima Vitezović (l. 366) donosi *pinig* (usp. varijantne Tanzlingherove likove *penik*, *penič*) i nazive za plod *prstačac*, *prstac*, a ostali rječnici samo nazive za plod: *datil* (Mikalja 60), *datala* (Della Bella 245), ili opisno *palme sad* (Belostenec 1, 241), *palme dreva sad* (Jambrešić 170), *smokva od palme* (Patačić l. 539), a Parčić ima i *finik*, što je “palma – albero e frutto” i naziv za plod – *prstak*. Tanzlingherove su potvrde za datulju *pomak*, što je zacijelo *pôma* (< *palma*), *tarstak* je “prilagođeno” od *prstak*, a *urmok* je varijanta od *urma*¹³⁴. Neprozirni su nazivi *tamavra* i *droginja*.

2.10. *Fico* (lat. *ficus*) – *smokva*, *jedarnica*

Figo (lat. *ficus*) – *smokva*

Figaro (lat. *ficus*) – *smokvenica*

Fico, *albero e frutto noto* – *smokvenica*, *smokva*, *jedarnica*, *smokvina*

Fico secco, *frutta*, *secco al sole* – *smokva*

U ostalih naših leksikografa navode se nazivi za brojne varijetete smokve¹³⁵, *Ficus carica* L., dok se u Tanzlinghera nalazi samo hiperonimski naziv *smokva*¹³⁶, te nekoliko njezinih izvedenica: *smokvenica* (potvrđeno u Della Belle 313), *smokvina*, koja nije zabilježena, jednako kao i lik *jedarnica*. Naziv *figa*, koji se ovdje ne spominje, čest je u kajkavskih leksikografa (Habdelić, Belostenec 1, 562; Jambrešić 346; Patačić l. 534).

2.11. *Gelso*, *albero* (lat. *morum*) – *murva*

Gelso, *albero noto*, *moravo* – *murva*, *murvina*

Kako u talijanskom *gelso* (Penzig 2, 252) tako i u hrvatskom *murva*, riječ je nedvojbeno o drvetu bijele murve ili bijelog duda, *Morus alba* L. Hrvatski naziv dalmatoromanski je leksički ostatak od lat. *morus*, *morum*¹³⁷. Većina naših starih rječnika navode naziv *murva*: Mikalja (272), Jurin¹³⁸, Belostenec (1, 791), Patačić (l. 502), Parčić (440). Tanzlingherov drugi naziv *murvina* česta je izvedenica sa sufiksom *-ina* (usp. *jelovina*, *kostanjina*, *grabovina*, *drinovina*).

¹³³ V. Strömberg 123; Stirling 4, 61.

¹³⁴ V. André 235 s. v. palma i 248 s. v. phoenix.

¹³⁵ Varijanta od *urma*, balkanski turcizam perzijskoga postanja, v. Skok 1, 695 s. v. (h)urma.

¹³⁶ Usp. Vajs 1998: 125–130.

¹³⁷ Etim. v. Skok 3, 293 s. v. smokva.

¹³⁸ V. Skok 2, 484 s. v. mura².

2.12. *Giuggiolo, frutto* (lat. *ziziphum*) – *čičindra, čičimak*

Giuggiola, zizola, frutto noto – *čičindra, čičimak*

Giuggiolo, albero noto – *čičindrina, čičimak*

Čičimak, *Ziziphus vulgaris* Lam., jedna je od najstarijih korisnih biljaka istočne Azije. Raste kao samonikla u Kini, iz koje se proširila i u zemlje Sredozemnog mora. U Dalmaciji se njezini plodovi ne cijene naročito, ali se u Francuskoj i u Španjolskoj sušeni plodovi upotrebljavaju kao lijek¹³⁹.

Latinski naziv *zizyphum*¹⁴⁰ potvrđen je u Plinija (*ziziphum*, NH 15, 47) i u Kolu-mele (*ziziphus*, *De re rustica* 9, 4, 3). U mletačkom se taj lik preuzima kao *zizzola* (Boerio 813), a odatle je preuzet u hrvatskom kao *žizula*¹⁴¹, koji je danas najrašireniji. Taj je lik, uz Tanzlingherov *čičimak*¹⁴², koji je potvrđen i u Mikalje (37), Vitezovića (l. 527), Della Belle (349; 77), i kasnije u Parčića (77), i danas uvriježeni sinonimni naziv. *Čičindra* se nalazi u Roccabonelle (§ 384), Della Belle (349), Jurina¹⁴³ i Parčića (77). U Tanzlinghera ponovno nalazimo jednu izvedenicu na *-ina*: *čičindrina*, koja nije drugdje potvrđena.

Ne čudi nas što u kajkavskih leksikografa uglavnom ne nalazimo potvrda za to stablo, tipično za sredozemno podneblje. Spominje se samo u Patačića (s. v. *ziziphus*, l. 515) kao *staber jujubni* i *jujuba*¹⁴⁴, plod (s. v. *zizyphum*, l. 543).

2.13. *Granato pomo* (lat. *malum granatum*) – *šipak*

Granato pomo – *šipak, mogranj*

Mela grana – *šipak, mogranj*

Melogramato (lat. *melum punicum*) – *mogranj, šipak*

Šipak, *Punica granatum* L., samonikla je mediteranska biljka koja se javlja i u kultiviranom obliku radi jestivih plodova. Plod šipka oblika je i veličine jabuke¹⁴⁵, na tjemenu kao okrunjen, a iznutra ispunjen sočnim jestivim sjemenkama. Ovi plodovi nisu ni po čemu srodni s plodom divlje ruže, *Rosa canina*, koji se također zove *šipak* (Grlić 220). Oba Tanzlingherova naziva, *mogranj*¹⁴⁶ i *šipak*¹⁴⁷, nalazimo u Mikalje (263) i Parčića (431, 994), a Vitezović (l. 321) i Della Bella (368) navode samo *šipak*.

¹³⁹ V. Vajs 2000: 308.

¹⁴⁰ V. više o tome Kušan 369; Grlić 166.

¹⁴¹ Iz grč. ζίζυφον, nepoznata postanja, ali je označavalo istu biljku (usp. Chantraine 401).

¹⁴² V. Skok 1, 321 s. v. čičimak; za ostale varijante v. Šulek 564.

¹⁴³ Najvjerojatnije je dalmatski prežitak od grč. ζίζυφον (< arap.) s našim nastavkom *-vka*; v. Skok 1, 321 s. v. čičimak.

¹⁴⁴ V. Vajs 2000: 313.

¹⁴⁵ U latinskom je *jujuba* poznat kao apotekarski naziv za plod (> španj. *jujuba*, franc. *jujube*), a nalazi se i u srednjovjekovnoj sistematici kao naziv *jujubae domesticae*, usp. Pinax 446; Marzell 4, 1247.

¹⁴⁶ "Die apfelähnliche Frucht sehr viele Körner (Samen) enthält", usp. Marzell 3,1192.

¹⁴⁷ Etim. v. Skok 2, 451 s. v. molgranj.

2.14. *Marasca* (lat. *laurocerasium*) – višnja

Marasca – višnja, rašelka

Za plod i stablo *Prunus cerasus* L. uobičajen je i danas standardan naziv *višnja*, koji se nalazi u gotovo svim našim starijim rječnicima: Habledić, Mikalja (777), Vitezović (l. 84), Jurin¹⁴⁸, Della Bella (461), Belostenec (2, 567), Patačić (l. 532) i Parčić (1111). Naziv *rašelka*¹⁴⁹ odnosi se na divlju višnju, *Prunus mahaleb* L., koja je potvrđena i u varijantama *rašeljika*, *rašeljka* (Šulek 325).

2.15. *Mela, frutta nota* – jabuka

Melo, albero e frutto (lat. *malus, malum*) – jabuka

Naziv *jabuka* za stablo i plod *Malus communis* L., s velikim brojem sorti, jedinstven je gotovo od najstarijih vremena i u svim dijalektima. U našem najstarijem izvoru, u § 138, *De pomo*, nalazimo potvrdu *drva jabuka*; Vrančić, Kašić, Mikalja (169), Vitezović (l. 312), Jurin¹⁵⁰, Della Bella (468; 571) i Parčić (292) imaju *jabuka*. Za plod Vitezović navodi također *jabuka*, dok za stablo ima lik *jablan*¹⁵¹ i *jabuka* (*dub*). U kajkavskih je leksikografa s. v. *malum* potvrđeno samo *jabuka* (Belostenec 1, 758; Jambrešić 532; Patačić l. 535).

2.16. *Melarancio* (lat. *malum medicum*) – naranža

Melarancia, naranza – žuta jabuka, naranža

Melarancio, arbore che produce la melarancia – naranžnica, naranžača

Najstarija poznata odlika vrste *Citrus aurantium* bila je naranča gorkog okusa *citrus aurantium amarum*. Za njezinu rasprostranjenost u južnoj Europi, preko Sicilije, zaslužni su arapski liječnici (10–11. st.), koji su je preuzeli od Perzijanaca zajedno s nazivom (perz. *nāranğ* > ar. *nāranğ(a)*). Sve do početka 16. stoljeća bila je to jedina poznata odlika u Europi. Nakon toga su Portugalci iz južne Kine u Europu prenijeli slatku vrstu *citrus aurantia dulce*, koja je zbog svog ugodnog okusa brzo potisnula stari varijetet i naslijedila većinu njezinih naziva. Orijentalni se likovi najvjernije ogledaju u sjevernotal. *naranza*. No pored tog lika postoji i ngrč. lik *νεραντζιά, ναραντζιά*, za koji se mislilo da je preuzet iz mletačkoga. No, možda se Wartburg (FEW 19, 140) s pravom pita ne govori li ograničenost tog tipa na Mletke i jugoistočni Jadran u prilog zaključivanju da su ti oblici preuzeti iz novogrčkoga.

¹⁴⁸ Etim. v. Skok 3, 393 s. v. šip.

¹⁴⁹ V. Vajs 2000: 302.

¹⁵⁰ Etim. v. Bezlaj 3, 153 s. v. rašeljika.

¹⁵¹ V. Vajs 2000: 306.

U Tanzlinghera se navodi opisni naziv *žuta jabuka* (kalk prema lat. *malum aurantium*) i talijanizam *naranja*, dok se u ostalih naših leksikografa navode *naranča* (Roccabonella § 64; Mikalja 291; Della Bella 430; Parčić 477), a kajkavci, Belostenec (1, 277), Jambrešić (532), Patačić (l. 535), donose *narandža*¹⁵². Za stablo naranče Tanzlingher navodi izvedenice *naranžnica* (usp. u njega i nazive *jedarnica*, *smokvenica*, *siriščenica* i dr.), te *naranzača* s prilagođenim tal. augmentativnim sufiksom *-accia*.

2.17. *Nespola* (lat. *nespulus*) – *mušmula*

Nespola, frutto noto – *mušmula, peškila, šipka, šupak, šupka*

Nespolo, albero che produce la nespola – *mušmulnjak, peškilnjak, šupnjak*

U Tanzlingherovim nazivima za mušmulu, *Mespilus germanica* L., osim standardnog lika *mušmula*, koji je balkanski turcizam¹⁵³ (i izvedenica za oznaku stabla: *mušmulnjak*), nalazimo i *peškila* (*peškilnjak* za stablo), koje je usporedivo sa starom potvrdom *beskola* (Šulek 14) koju Skok (n. n. mj.) tumači disimilacijom *m-p > b-k* prema lat. *mespilus*, a kao usporedba služi mu tal. napuljski lik *bespolo*, koji se više ne govori¹⁵⁴. U svakom slučaju, *peškila* predstavlja lik s obezvučenim inicijalnim slogom i naziv koji dosada nije nigdje zabilježen, jednako kao i nazivi *šipka*, *šupak*, *šupka*¹⁵⁵, te *šupnjak* i *peškilnjak*, kao nazivi za stablo.

Drugi rašireni nazivi za mušmulu su *nešpulja* (Vrančić), *nespula* (Mikalja 315), *nespola* (Della Bella 509) i *nešplin* (Vitezović l. 20; Belostenec 2, 483; Jambrešić 556), koji je posudnica iz srnjem. *nespel* < srlat. *nespilus*.

2.18. *Noce, frutto noto* (lat. *nux*) – *orih*

Noce, frutto noto – *orah, orih*

Noce, albero (lat. *nux, juglans*) – *orihovina*

Noce, albero noto – *orahovina, orihovina*

U starijem rukopisu Tanzlingher navodi samo čakavske ikavske varijante *orih* i *orihovina*, za stablo, kao oznake za orah, *Juglans regia* L., dok u drugom rječniku, uz taj donosi i štokavski naziv *orah* i *orahovina*. Tako je postupio i Vitezović (l. 345), koji tome dodaje i kajkavsku varijantu *oreh*¹⁵⁶. Kajkavski rječnici, dakako, donose

¹⁵² To je starocrkvenoslavenski, baltoslavenski, sveslavenski i praslavenski lik *jablanъ (< ie. **ǵbVl-*), lik koji je označavao 'jabuku', a kasnije se naziv prenosi i na stablo iz roda *Populus*, koje se brka s nazivom za *Platanus* (v. ovdje 1.24.). Zbog toga se za 'jabuku' upotrijebila izvedenica iste osnove na *-bko* (tj. 'drvo'), a lik ž. roda – *jabuka* (< *jabŭka*) – nastao je analogijom prema *kruška*, v. Skok 1, 742 s. v. jablan; Friedrich 1970: 57–64.

¹⁵³ Etim. v. Skok 2, 503 s. v. naranča.

¹⁵⁴ Etim. v. Skok 1, 141 s. v. beskola.

¹⁵⁵ No, DEI (2575 s. v. nespola) upravo o tom liku govori i smatra da postoji "un *b-* non spiegato".

¹⁵⁶ Nejasno je treba li nazive *šupak* i *šupka* povezivati sa *šup* 'šupalj'. Etim. v. Skok 3, 423 s. v. šup.

oreh (Habdelić; Belostenec 1, 820; Jambrešić 612; Patačić l. 503), Roccabonella (§ 283), Vrančić i Kašić navode čakavski lik *orih*, a Mikalja (380) i Della Bella imaju *orah*, dok Jurin¹⁵⁷ donosi i *orih* i *orah*.

2.19. *Noce, albero* (lat. *corylus*) – *leska*

Nocello, albero (lat. *corylus*) – *liskovina*

Noccivola, frutto noto – *lišnjak*

Noccivolo, albero noto – *leska*

Nocella – *orišac*

Talijanski se naziv *noce* odnosi kako na orah tako i na lješnjak, *Corylus avellana* L., zato što se lat. *nux* (> tal. *noce*) upotrebljavalo kao oznaka za koštuničavo voće općenito (André 221), dok je i *noccivola* oznaka za lješnjak (Penzig 2, 368). U oba rječnika Tanzlingher navodi nazive za stablo lijeske (*albero*) – *leska*, u drugom *liskovina*, a naziv za plod je *lišnjak*, kao i u našim starijim rječnicima (Roccabonella § 284; Vrančić; Kašić; Mikalja 109) potvrđeni su i nazivi *lješnjik* (Della Bella 511; Parčić 396), kajkavski *lešnjak* (Habdelić; Belostenec 1,373; Jambrešić 59; Patačić l. 539) i današnji standardni naziv *lješnjak* (Parčić 396). Tal. *nocella* također je oznaka za lješnjak. Tanzlingher ga naziva također deminutivno *orišac*, “mali orah”, ali ne bi ga trebalo povezivati s muškatnim orašcem.

2.20. *Noce moscata* (lat. *nux miristica*) – *srišneвица*

Noce moscada, aromatico noto – *orišak, orišac, sirišni orih*

Čakavski ikavski likovi su predominantni, pa tako i ovdje nalazimo nazive *orišac*, *orišak*, oznake za tvrdu sjemenku, prekrivenu sjemenjačom ili arilusom, koja se od davnih vremena upotrebljavala kao mirodija, a nalazi se u plodu stabla *Myristica fragrans* Houtt. (= *M. moschata* L.). Nazivi *orišac* i *orišak* nalaze se još samo u Parčića (597). U kajkavaca je zabilježen *orešec* (Belostenec 1, 798; Jambrešić 526).

Sirišni orih i *srišneвица* nisu drugdje potvrđeni i teško je vjerovati da bi se etimološki mogli povezivati sa *sir*¹⁵⁸. No ne može se isključiti povezivanje s *orih*, *orišni (usp. *siriščenica*, 2.1., gdje se govori o aromatičnom grožđu koji mirisom podsjeća na muškatni oraščić).

2.21. *Nospersico* – *šeptelj*

Persico, frutto noto – *praskva, vojka, lupača, breskva*

Pesco, albero noto che produce persichi – *breskvina, praskvina, praskvičina*

¹⁵⁷ Etim. v. Skok 2, 562 s. v. orah.

¹⁵⁸ V. Vajs 2000: 308.

Latinski naziv *persicum*¹⁵⁹ (sc. *malum*) označavao je breskvu, *Prunus persica* Batsch. Iz njega su nastali i hrvatski nazivi. Stariji je lik *praskva*, dok su kasniji likovi oni s početnim *br*-¹⁶⁰. Od najstarijih leksikografskih potvrda nalazimo *praskva* (Roccabonella § 61; Mikalja 479; Jurin¹⁶¹; Della Bella 556). Tanzlingher, kao i Vitezović (l. 386) i Parčić (44; 736), navodi oba lika: *praskva* i *breskva*. Za stablo, Tanzlingher kao obično rabi izvedenice na *-ina*: *breskvina*, *praskvina*, *praskvičina*. U kajkavskom je raširen lik *breskva* (Habdelić; Belostenec 1, 904; Jambrešić 532; Patačić l. 539). Tanzlingherov naziv *šeptelj* nije potvrđen, ali varijante *šeptelija*, *šeftelija*, *ševtelija* kao suvrst breskve nalazimo u Šuleka (389). U Parčića (992) se *ševtelija* odnosi i na marelicu. Nazivi *vojka*¹⁶² i *lupača* očito su regionalizmi koji su u Tanzlingherovo vrijeme bili živi.

2.22. Oliua, frutto (lat. oliua) – maslina voće

Oliua, albero (lat. *oleaster*) – maslina dub

Oliua selvuatica (lat. *oleaster*) – divja maslina

Oliva, frutto noto – uljača, ulka, maslina, maslinja jagoda

Uliva, frutto noto – maslina, uljača

Uliva salvatica – divja maslina, divuljača

U Dalmaciji se rabe dva naziva za maslinu: *ulika* (izvedenica na *-ika* iz *ulje*)¹⁶³ u sjevernom Primorju i na Krku, te *maslina* (južnoslavenska kršćanska prevedenica od *oliva*, praslavenskog postanja)¹⁶⁴ u ostalom dijelu. Vidimo da za plod Tanzlingher donosi varijante *ulka*, *uljača*, najrašireniji naziv *maslina* i opisni naziv *maslinja jagoda*. Naši stariji leksikografi uglavnom bilježe *maslina* (Roccabonella § 189; Vrančić, Kašić, Mikalja, Della Bella). Oba lika potvrđuju Vitezović (l. 355) i Parčić (412; 1061). U kajkavskih se leksikografa nalazi varijanta *olika* (Belostenec 1, 840; Jambrešić 637; Patačić l. 541). Iako se u starijoj leksikografiji navode i brojni drugi nazivi za razne podvrste maslina (duga, obla, crnkasta, mesnata, okrugla i sl.)¹⁶⁵, Tanzlingher spominje samo *divja maslina* i *divuljača*.

¹⁵⁹ V. Skok 3, 242 s. v. sir.

¹⁶⁰ Pridjev izveden iz *Persia*. Naziv nije potvrđen prije Kolumele, v. DELL 500.

¹⁶¹ Za sve pojedinosti v. Skok 1, 198 s. v. braskva.

¹⁶² V. Vajs 2000: 309.

¹⁶³ *Vojka* je u Šuleka (440) naziv za *Hyoscyamus niger*.

¹⁶⁴ V. Skok 3, 543 s. v. ulje.

¹⁶⁵ V. Skok 2, 382 s. v. maslo.

2.23. *Pero, albero* (lat. *pyrus*) – krušvina

Pero, frutto (lat. *pirum*) – kruška, krušva, batvača

Pero, albero e frutto – kruška, krušva

Peruggine, pero salvatico – krušvina, divja krušva, divja kruška

U klasičnoj je latinštini naziv *pirus* (*pirum*) ‘stablo, plod kruške’ posuđenica iz nepoznata izvora¹⁶⁶. Uzgoj kruške, *Pyrus communis* L., datira od najstarijih vremena. U kulturi vrste *Pyrus sativa* poznato je stotine oplemenjenih odlika (Grlić 184). U Andréa je za klasični latinitet zabilježeno preko 70 dvočlanih naziva¹⁶⁷ koji se odnose na samonikle vrste ili uzgojne sorte krušaka. U Šuleka (177–179) nalazimo veliko bogatstvo pučkih naziva. On za različite vrste i suvrste krušaka navodi tristotinjak likova¹⁶⁸.

U slavenskim se jezicima pojavljuju varijantni likovi s početnim *h-*, *g-* i *k-* (slov. *hruška*, *gruška*, bug. *kruša*, rus. *gruša*, ukr. *hruša* itd.¹⁶⁹) i upravo se zbog toga i pretpostavlja da je riječ o staroj posuđenici iz nepoznata jezika, tj. o protoeuropskoj ili praeuropskoj riječi¹⁷⁰.

Tanzlingher donosi nazive *kruška* i *krušva*, a za stablo *krušvina*. Vrančić i Kašić imaju *krušva*; Mikalja (219) i Della Bella (553) navode *kruška*, Parčić (371) donosi oba lika, a Vitezović (l. 422) ima *hruška*, jednako kao i kajkavci (Habdelić, Belostenec 1, 1005; Jambrešić 725; Patačić l. 539). Osim hiperonimskih naziva Tanzlingher donosi još *divja kruška/krušva* i *batvača*, koji je ranije potvrđen u Mikalje (219), od kojega ga preuzimaju Vitezović (l. 422) i Della Bella (553), a Patačić (l. 540) istu sortu opisuje s *hruška velika*, *kakti pesnica*. Svi nazivi, a posebice latinski, zbog semantizma upućuju da je riječ o krupnijoj sorti kruške.

2.24. *Pestachio, frutto* (lat. *pistatium*) – tučivaj

Pistacchio, albero e frutto noto – dahvina, dahvin, puštek, haršnjak

Latinski naziv *pistacium* (Plinije NH 13, 51; 15, 91) odnosi se na vrlo cijenjen plod pistacij, stabla prave tršlje, *Pistacia vera* L., podrijetlom iz Male Azije, odakle je u mediteranske zemlje donesen u novome vijeku. Latinski je naziv preuzet iz grč. *πιστάκιον* (v. André 253; Carnoy 226).

¹⁶⁶ Usp. Vajs 1998: 141.

¹⁶⁷ Usp. DELL 410.

¹⁶⁸ U dvočlanih naziva kvalifikativ tvori najčešće ime cjepitelja, kao: *pirum Anicianum*, *p. Bruttium*, *p. Decimianum*, *p. Dolabellianum*, *p. Fauonianum*, *p. Lateritanum*, *p. Picenum*, *p. Seuium*, *p. Turanianum* itd., no upotrebljava se i izraz koji govori o izgledu, okusu ili mirisu ploda: *p. acidulum*, *p. cernitum*, *p. cucurbitinum*, *p. laureum*, *p. murteum*, *p. nardinum*, *p. onychinum*, *p. orbitaculum*, *p. purpureum*, *p. rubile*, *p. silvestre* itd., v. André 251.

¹⁶⁹ Veliko bogatstvo naziva donosi i Vitezović, te Parčić, usp. Vajs 1998: 148–153.

¹⁷⁰ Opširnije o etimologiji v. BER 3, 30–32.

Naši stariji rječnici rijetko donose nazive za pistacij. Nalazimo ih u Roccabonelle (§ 176), koji ima *pestak* (a može se čitati i *pestač*), zatim Vitezovića (l. 393), koji navodi *pestac* i *pestača*. Likovi s osnovom *pest-* rano su potvrđeni (već oko godine 700. u Francuskoj) kao naziv za plod: *pestacias tantas* (FEW 8, 597). Skok (2, 664 s. v. pistač) misli da su likovi *pistak* i *pestač* čisti grecizmi. Možda ovamo spada i Tanzlingherova potvrda *puštek*. Belostenec (1, 921) ga naziva *oreh egiptomski* i opisuje s *koi ima jederko zeleno*; a Patačić ga zove *italijanski lešnjačec* (l. 540). Tanzlingher donosi čak pet dosada nezabilježanih, ali i neprozirnih naziva za pistacij: *tučivaj dahvina*, *dahvin*, *puštek*, *haršnjak*, koji najvjerojatnije nisu izmišljeni, već govore o danas posve zaboravljenim fitonimima.

2.25. *Prugno* (lat. *prunus, prunum*) – *sliva*

Prugno, susino – *sliva, šliva*

Prugnolo, fruttice che fà la prugnola – *ternjuša, ternjina, tarnjula*

Kultura uzgoja šljiva bila je razvijena već u starome vijeku. Po Europi proširili su je Rimljani svojim ratnim pohodima, a sami su je preko Grka primili s Istoka i iz sjeverne Afrike. Latinski naziv *prunus* (*prunum*) odnosi se na vrste *Prunus domestica* i, nadasve, na *P. insititia*, te na podvrste nastale križanjem tih dvaju rodova. U pojedinostima je genetska vrsta različitih sorti i danas nerazjašnjena (Kušan 269).

Lik *sliva*, koji je u našim rječnicima potvrđen (Roccabonella § 314; Mikalja 621; Vitezović l. 416; Jurin¹⁷¹; Della Bella 594; Belostenec 1, 992; Jambrešić 806), stariji je od lika *šljiva*¹⁷², koji je danas u standardnoj uporabi. *Prunum asininum* “magareća šljiva” (Plinije 15, 41), *prunum asinarum* (Vitezović) slikovito je nazvana zbog plodova koji nisu cijenjeni, a Vitezović je naziva *zločesta sliva*, s istom pejorativnom vrijednošću.

Parčičev (1031) naziv *trnjina* s talijanskim ekvivalentom *prugnola* može označavati *Prunus insititia* ili *Prunus spinosa*, jednako kao Patačićevi (l. 541) nazivi *trnina*, *trnjula* ili Tanzlingherovi *ternjuša*, *ternjina*, *tarnjula*¹⁷³.

2.26. *Sorbo, albero* (lat. *sorbus*) – *uskorušva*

Sorbo, frutto (lat. *sorbum*) – *uskoruška*

Sorbo, albero – *skorušvina*

Sorba, sorbola, frutta nota – *skoruška, skorušva, uskоруška, uskоруšva*

U klasičnom se latinitetu naziv *sorbus* (neutvrđene etimologije, DELL 637) odnosi na oskоруšu (stablo), *Sorbus domestica* L., a *sorbum* na njezin plod. Naziv

¹⁷¹ V. Skok 2, 215 s. v. kruška; Bezlaj 1, 205 s. v. hruška.

¹⁷² V. Vajs 2000: 310.

¹⁷³ Etim. v. Skok 3, 405 s. v. šljiva.

*oskoruš*¹⁷⁴ sveslavenski je i praslavenski lik (m. rod, kao i u latinskom, i kasnije u romanskim jezicima¹⁷⁵, označava stablo).

U našim starijim izvorima nalaze se potvrde s inicijalnim *o-*: *oskoruša* (Mikalja 384; Della Bella 688), *oskoruš* (Habdelić; Vitezović l. 469; Jurin¹⁷⁶; Belostenec 1, 1131; Jambrešić 930; Patačić l. 542), zatim *oskorušva* (Roccabonella § 326; Vitezović l. 469). U Tanzlinghera nalazimo nazive bez inicijalnog vokala (*skoruška*, *skorušva*) i s početnim *u-* (*uskoruška*, *uskorušva*), a za stablo *skorušvina*.

2.27. *Tamarindi, datoli d'India – mehobrani, poma divja*

Tal. naziv *tamarindo* označava tropsko stablo tamarinda, *Tamarindus indica* L., koje se uzgaja zbog jestivih datula, a u stolarstvu i rezbariji na cijeni je i crvenkasto drvo. Tanzlingherova potvrda *mehobrani* je neprozirna, dok je *poma divja* opisna i neprecizna oznaka.

2.28. *Visciole, spezie di cireggie – višnja*

I u naših starijih leksikografa nalazimo naziv *višnja*¹⁷⁷ za *Prunus cerasus* L.: Mikalja (777), Vitezović (l. 84), Della Bella (462), Habdelić, Belostenec (1, 567), Jambrešić (hrv.-lat. indeks), Patačić (1111).

Zaključak

U iznesenoj građi za prve dvije kategorije bilja (drveće i grmlje i drveće jestivih plodova) nalazimo 272 hrvatska fitonima, tj. različnica, koji tvore 73 različite botaničke vrste. Postoji, dakle, u prosjeku 3,8 sinonimnih naziva za jednu vrstu. Kao što smo vidjeli, za poznate, znatno rasprostranjene i ekonomski važne vrste nazivi su identični današnjima, kao primjerice *hrast*, *cedar*, *česvina*, *jasen*, *jablan*, *bor*, *lipa*; *rogač*, *trišnja*, *višnja*, *smokva*, *murva*, *šipak*, *jabuka*, *orah* itd. No Tanzlingherov fitonimijski korpus predstavlja i pravo vrelo po prvi put zabilježenih i velikim dijelom “neprozirnih” fitonima. Uz sadašnje stanje našega poznavanja, oni su leksikološki neraščlanjivi. Radi li se o krivo zabilježenim ili kod nekih i pogrešno pročitanim nazivima (zbog vrlo složene grafije), teško je odlučno ustvrditi. Dakako da se pretpostavlja mogućnost da su u njegovu kraju to odista bili nazivi za pojedine vrste, nepoznati na širem prostoru, pa bi samo dosljedna primjena komponentijalne analize možda dovela do rješanja njihove identifikacije, ali to nije ni bio zadatak

¹⁷⁴ Etim. v. Skok 3, 504 s. v. trn.

¹⁷⁵ V. Skok 2, 570 s. v. oskoruša.

¹⁷⁶ Romanski se jezici ponašaju tako da u *sorba* vide jedninu ž. roda umjesto množinu srednjega (FEW 12, 107).

¹⁷⁷ V. Vajs 2000: 311.

ovoga priloga. Rješenje ostavljamo za jedan drugi prilog i kao poticaj budućim etimolozima.

Bilo kako bilo, njihovo je postojanje u Tanzlingherovim rječnicima utvrđeno, pokušaj što prihvatljivije identifikacije je dan, a iz predloženih se paralela može pristupiti daljnjem odgonetavanju tih svojevrsnih *hapaksa*.

Među po prvi put zabilježene fitonime ubrajamo:

1. **varijantne likove** već postojećih naziva: *čerpčeg, drina, glogunja, pčelina, smardelj, smričtica, trišelj, urmok, uskoruška, uskorušva*;

2. **prozirne aloglotske prilagodbe**: *antić, garilba, peškila, peškilnjak, provenkula, sumak*;

3. **prozirne nazive**: *baklja, blagodihnjina, dihnjarmola, divji ružar, gustigaj, lopotika, lubgavrad, jedarnica, luč, maslinika, magunja, mjerišnjina, pasja rožica, žirnjak*;

4. **neprozirne, nejasne nazive**: *dahvina, droginja, haraplas, haršnjak, jažvez, mehobrani, paradan, srišnevisa, tamavra, tučivaj, udidača, varosol*.

Popis hrvatskih fitonima

abdov 1.11.	bukvina 1.13.	dahvina 2.24.
abzov 1.33.	buš 1.6.	darnjina 2.7.
antić 2.2.	carnika 1.12.	dernjina 2.7.
baklja 1.26.	cedar 1.7.	dihnjarmola 1.39.
batvača 2.23.	cvet komorač 1.40.	divja kruška 2.23.
baz 1.33.	čedar 2.5.	divja loza 2.1.
bazgovina 1.11.	černika 1.19.	divja maslina 2.22.
bezg 1.33.	čerpčeg 1.38.	divje grozdje 2.1.
blagodihnjina 1.39.	česmina 1.12.; 1.19.	divji ružar 1.30.
bokvičica 1.9.	česvina 1.12.; 1.19.	divuljača 2.22.
bor 1.18.; 1.20.; 1.25.	četrun 2.5.	drača 1.28.
borovina 1.20.; 1.25.	čičimak 2.12.	dračevina 1.38.; 1.44.
breskva 2.21.	čičindra 2.12.	dračje 1.28.
breskvina 2.21.	čičindrina 2.12.	drin 2.7.
brest 1.13.	čitar 2.5.	drina 2.7.
brijest 1.13.	čitrun 2.5.	drinak 2.7.
brist 1.13.; 1.23.	črišnja 2.6.	drinovina 2.7.
bukja 1.13.	črišnjak 2.6.	drinjina 2.7.
bukovina 1.13.	črišnjina 2.6.	droginja 2.9.
bukva 1.13.	dahvin 2.24.	dub 1.8.; 1.29.

- dubovina 1.29.
duhvina 2.1.
fafarikula 1.23.
finik 2.9.
galovičina 2.1.
galovina 2.1.
garbić 2.1.
garčka 2.1.
garilba 1.17.
glogovina 1.38.
glogunja 1.38.
gluhi smrič 1.35.
glušac 1.35.
grešta 2.1.
grozdje 2.1.
grozdje nezrilo 2.1.
grozdje slatko 2.1.
gustigaj 1.34.
gustigaj bijel 1.34.
gustigaj carljeni 1.34.
habat 1.11.
haraplas 1.10.
haršnjak 2.24.
heban 1.10.
hrast 1.8.; 1.19.; 1.29.
hrastovina 1.29.
jablan 1.24.
jabuka 2.15.
janjed 1.24.
janjedja 1.24.
jasen 1.14.
jasenovina 1.24.
javor 1.2.
jažvez 1.41.
jedarnica 2.10.
jeha 1.3.
jela 1.1.; 1.24.; 1.25.
jela stup 1.1.
jelovina 1.1.
joha 1.3.; 1.24.
karšnjak 1.22.
kenek 1.22.
kenik 1.22.
kiselica 2.1.
kosnika 1.38.
kostanj 2.4.
kostanjak 2.4.
kostanjina 2.4.
kostrič 1.38.
kostriš 1.38.
krivalja 2.1.
kruška 2.23.
krušva 2.23.
krušvina 2.23.
kukac 2.3.
kupina 1.28.
kutina 2.8.
leska 2.19.
lipa 1.43.
lipovina 1.43.
liškovina 2.19.
lišnjak 2.19.
lopotika 1.16.; 1.36.
lovorika 1.2.
loza 2.1.
loznica 2.1.
lubgavrad 1.42.
luč 1.26.
lupača 2.21.
magunja 1.15.
mala bokvica 1.9.; 1.27.
martka 1.21.
martovica 1.21.
martovnjak 1.21.
marun 2.4.
maslina 2.22.
maslina dub 2.22.
maslina voće 2.22.
maslinica 1.22.
maslinika 1.9.
maslinja jagoda 2.22.
masni žir 1.4.
mehejanica 2.1.
mehobrani 2.27.
mertovnica 1.21.
miserivka 1.9.
mjerišnjina 1.39.
mjevodja 1.39.
modrina 2.1.
mogranj 2.13.
mraščina 2.1.
mričja 1.21.
muhavina 2.1.
murva 2.11.
murvina 2.11.
muškateleščina 2.1.
mušmula 2.17.
mušmulnjak 2.17.
nadlist 1.5.
naranja 2.16.
naranžnica 2.16.
orah 2.18.
orahovina 2.18.
orih 2.18.
orihovina 2.18.
orišac 2.19.
orišac 2.20.
orišak 2.20.
ošjak 1.40.
paina 2.1.
palma 2.9.
palvka 2.1.
paradan 1.13.
pašja rožica 1.30.

- pasja ruža 1.30.
pčelina 2.1.
penić 2.9.
penik 2.9.
perhavic 2.1.
peškila 2.17.
peškilnjak 2.17.
petrovščina 2.1.
plavka 2.1.
poma divja 2.27.
poma kita 2.9.
pomak 2.9.
praskva 2.21.
praskvičina 2.21.
praskvina 2.21.
provenkula 1.9.; 1.27.
pušpan 1.6.
puštek 2.24.
rakita 1.36.
rašelka 2.14.
rogač 2.3.
rogoz 2.3.
siriščenic 2.1.
sirišni orih 2.20.
skoruška 2.26.
skorušva 2.26.
skorušvina 2.26.
sliva 2.25.
smardelj 1.42.
smardljika 1.42.
smirje 1.1.
smokva 2.10.
smokvenica 2.10.
smokvina 2.10.
smrič 1.18.; 1.25.; 1.35.
smričika 1.35.
smrika 1.1.
smrikovina 1.1.; 1.18.; 1.25.
sporiš 1.38.
srišnevic 2.20.
stog 1.33.
suhvinja 2.1.
sumak 1.31.
svardlovina 2.1.
šeptelj 2.21.
šimšak 1.6.
šipak 2.13.
šipka 2.17.
šliva 2.25.
šupak 2.17.
šupnjak 2.17.
tamavra 2.9.
tarn 1.28.
tarnje 1.28.
tarnjula 2.25.
tarstak 2.9.
telja 1.43.
ternjina 2.25.
ternjuša 2.25.
tkunja 2.8.
topol 1.24.
tremint 1.42.
trepelj 1.24.
tribidrag 2.1.
trišelja 1.21.
trišeljina 1.21.
trišnja 2.6.
tučivaj 2.24.
učidača 1.31.
uljača 2.22.
urmok 2.9.
uskoruška 2.26.
uzice 1.45.
varba 1.32.; 1.45.
varosol 1.32.
verba 1.32.
višnja 2.14.; 2.28.
vojka 2.21.
vretenika 1.16.
vučje uho 1.9.
zarnika 1.12.
zelenika 1.6.
zimzelen 1.6.
zovika 1.33.
žilavina 2.1.
žirnjak 1.8.
žuta jabuka 2.16.

Literatura

- André, J. (1956) *Lexique des termes de botanique en latin*, Klincksieck, Paris.
- AR = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (1880–1976) I–XXIII, JAZU, Zagreb.
- Babić, S. (1991) *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, HAZU, Zagreb.
- Belostenec, J. (1740) *Gazophylacium seu latino-illyricorum...*, I, *Gazophylacium illyrico-latino*, II, Zagrabiae (Pretisak: Liber, Zagreb 1972).
- BER = Georgiev, Vl. (1971 i d.) *Български етимологичен речник*, Sofia.
- Bezljaj, F. (1977–1995) *Etimološki slovar slovenskega jezika*, I–III, A–S, Ljubljana.
- Bockholt, V. – Meštović, Z. – Vajs, N. (2001) Nepoznati dvojezični rječnik Ivana Tanzlinghera-Zanottija, *Filologija*, 36, u tisku.
- Boerio, G. (1867) *Dizionario del dialetto veneto*, 3. izd., Venezia.
- Bulat, P. (1932) *Pogled u slovensku mitologiju*, Etnološka biblioteka, 18, Zagreb.
- Carnoy, A. (1959) *Dictionnaire étymologique des noms grecs de plantes*, Louvain.
- Chantraine, P. (1968–1980) *Dictionnaire étymologique de la langue grecque*, Paris.
- De Gubernatis, A. (1882) *La mythologie des plantes ou les légendes du règne végétal*, II, Paris.
- DEI = Battisti, C. – Alessio, G. (1948–1957) *Dizionario etimologico italiano*, I–V, Firenze.
- DELL = Ernout, A. – Meillet, A. (1959) *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris.
- Della Bella, A. (1728) *Dizionario italiano, latino, illirico*, Venezia.
- Dioskurid = *Pedani Dioscuridis Anazarbei de materia medica* (1907–1914) libri V, ed. M. Wellmann, 3. vol., Berlin.
- FEW = W. v. Wartburg (1948–1965) *Französisches etymologisches Wörterbuch*, I–XXI, Tübingen, Basel.
- Friedrich, P. (1970) *Proto-Indo-European Trees. The Arvoreal System of a Prehistoric People*, The University of Chicago Press, Chicago and London.
- Grlić, Lj. (1990) *Enciklopedija samoniklog jestivog bilja*, August Cesarec, Zagreb.
- Habdelić, J. (1670) *Dictionar, ili Reči slovenske svekšega vkup zebrane, v red postavljene i dijačkemi zlahkotene trudom Jurja Habdeliča*, Nemški Gradec.
- Izidor = Isidori Hispalensis Episcopi (1966) *Etymologiarum sive Originum*, libros XX, ed. Fr. W. Otto, *Recognovit brevique adnotatione critica instruxit* W. M. Lindsay, I–II, Oxonii 1911.
- Jambrešić, A. (1742) *Lexicon Latinum interpretatione Illyrica, Germanica et Hungarica locuples...*, Zagrabiae.
- Kašić, B. (1990) *Hrvatsko-talijanski rječnik s konverzacijskim priručnikom*, Prema rukopisu rkp. 194 priredio V. Horvat, Kršćanska sadašnjost i Zavod za jezik, Zagreb.
- Kolumela = Collumella (1977) *De re rustica* (tal. prijevod: *L'arte dell'agricoltura e libro sugli alberi*), Torino.

- KR = *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* (1974 i d., tiskano 1–8 sv.) HAZU i Zavod za hrvatski jezik, Zagreb.
- Kušan, F. (1956) *Ljekovito i drugo korisno bilje*, Zagreb.
- Marchiori, J. (1959) Note al Vocabolario di tre nobilissimi linguaggi italiano, illirico e latino del 1704 di Giovanni Tanzlingher Zanotti, *Atti e memorie dell' Accademia Patavina di Scienze, Lettere ed Arti*, Parte 3, *Memorie della Classi di Scienze Morali, Lettere ed Arti*, Vol. 72, 19–50, Padova.
- Matić, T. (1953) Prva redakcija Tanclingerova rječnika, *Rad JAZU*, 293, 253–279, Zagreb.
- Marzell, H. (1973–1979) *Wörterbuch der deutschen Pflanzennamen*, I–IV, Registerband, V, Leipzig–Stuttgart.
- Mikalja, J. (1649–1651) *Blago jezika slovinskoga*, Loreto–Ancona.
- Paladije = Palladius (1898) *De re rustica*, izd. J. C. Schmitt, Leipzig, Teubner.
- Parčić, D. (1901) *Rječnik hrvatsko-talijanski*, 3. izd., Zadar.
- Patačić, A. (1772–1779) *Dictionarium latino-illyricum et germanicum...* (rkp. 1054 str.), Veliki Varadin i Kaloča (više podataka v. KR 1, 33).
- Penzig, O. (1924) *Flora popolare italiana*, I–II, Genova.
- Pinax* = Bauhin, C. (1671) *Pinax theatri botanici, sive Index in Theophrasti, Dioscoridis, Plinii et botanicorum qui a saeculo scripserunt opera plantarum circiter sex milium ab ipsis exhibitorum nomina*, Basilea, 522. str. + Index.
- Plinije = Plinius C. Secundus (1956. i d.) *Naturalis Historia*, ed. W. H. J. Jones, The Loeb Classics, London.
- REW = Meyer-Lübke, W. (1935) *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, 3. izd., Heidelberg.
- Rocconbonella = v. Vajs, N. (1995).
- Strömberg, R. (1940) *Griechische Pflanzennamen*, Göteborg.
- Sironić-Bonefačić, N. (1992) Ardelio Della Bella i prvo izdanje njegova trojezičnog rječnika iz 1728. godine, *Rad HAZU*, 446, 1–69, Zagreb.
- Skok, P. (1971–1974) *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV, Zagreb.
- Stirling, I. (1995–1998) *Lexicon nominvm herbarvm, arborvm fructivmqve lingvae Latinae*, I–IV, Ex aedibus Domus Editoriae “Encyclopaedia”, Budapest.
- Šilić, Č. (1973) *Atlas drveća i gmlja*, Sarajevo.
- Šugar, I. (1990) *Latinsko-hrvatski i hrvatsko latinski botanički leksikon*, JAZU i Globus, Zagreb.
- Šugar I. – Gostl, I. – Hazler Pilepić, K. (2002) *Hrvatsko biljno nazivlje. Analiza biljnog nazivlja u djelu Liber de simplicibus Benedictij Rinij*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Šulek, B. (1879) *Jugoslavenski imenik bilja*, Zagreb.
- Tommaseo, N. – Bellini, B. (1861–1879) *Dizionario della lingua italiana*, I–IV, UTET, Torino.
- Urlič, Š. (1907) Ivan Tanzlingher-Zanotti i njegove pjesme, *Građa za povijest književnosti hrvatske*, 5, Zagreb, 41–76.
- Vajs, N. (1994) Osvrt na nazive biljaka u Vitezovićeve *Lexicon Latino-Illyricum*, *Senjski zbornik*, 21, Senj, 135–148.

- Vajs, N. (1995) Prinos hrvatskoj fitonimiji. Nicolò Roccabonella (1386–1459) *Liber de simplicibus, Folia onomastica Croatica*, 4, Zagreb, 175–187.
- Vajs, N. (1998) *Hrvatska povijesna fitonimija. Fitonimija u Vitezovićevu rječniku "Lexicon Latino-Illyricum" naspram građe u starijoj hrvatskoj leksikografiji*, doktorska disertacija u rkp., Zagreb.
- Vajs, N. (2000) Nazivi bilja u rukopisnim rječnicima fra Josipa Jurina, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 26, 287–387.
- Vasmer, M. (1950–1959) *Russisches etymologisches Wörterbuch*, I–III, Heidelberg (u tekstu se navodi ruski prijevod, vol. I–IV, Moskva 1986–1987).
- Visiani, R. (1826) *Stirpium dalmaticarum specimen* (Ogled dalmatinskog bilja), Patavi (Pretisak: Čakavski sabor, Split 1978).
- Vončina, J. (1999) *Tekstološka analiza za pisanu baštinu hrvatskoga jezičnog izraza*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Vrančić, F. (1595) *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae lingvarum, Venetiis* (Pretisak Zagreb 1971).
- Vinja, V. (1986) *Jadranska fauna. Etimologija i struktura*, I–II, Split.
- Vinja, V. (1998) *Jadranske etimologije*, 1, A–H, HAZU – Školska knjiga, Zagreb.
- Vitezović = Vitezović, P. Ritter, *Lexicon Latino-Illyricum*, rukopis, Metropolitana sign. MR 112.
- Zingarelli, N. (1986) *Il nuovo Zingarelli, Vocabolario della lingua Italiana*, 11. izd., Zanichelli, Bologna.

PHYTONYMY IN MANUSCRIPT DICTIONARIES BY IVAN TANZLINGHER-ZANOTTI (I)

Summary

In first of the two papers the author endeavours to present the corpus from two manuscript dictionaries by Ivan Tanzlingher-Zanotti. One of the dictionaries, which dates back to the early 18th century has been thoroughly unknown. The author provides the inventory of inexhaustible phytonymy in its original spelling and elaborates on the terms for trees and bushes, as well as trees with edible fruit.

Ključne riječi: rukopisni rječnici, Tanzlingher-Zanotti, fitonimija

Key words: manuscript dictionaries, Tanzlingher-Zanotti, phytonymy